Brána

magazín pro návštěvníky Ústeckého kraje

č. 5

Rozhovor
Já a Brána do Čech – Martin Ručinský
Zlatý hoch z Litvínova

Aktivní odpočinek
Královskými městy na Ohři
po stopách Karla IV.

Historie
Příběh krásného Floriána

Příroda
Za největšími perlami
Českého Švýcarska

Komiks: Karel IV.
a pěkné litoměřické

str. 43

Brána do Čech
Krásu hledejte doma

Obsah

To nejhezčí z Českého Švýcarska

Přízrak krásy na Měsíci

Po stopách filmových příběhů

S praotcem Českým středohořím

4–5 **Královská města v Dolním Poohří**
Královskými městy na Ohři po stopách Karla IV.

6–7 **To nejhezčí z Českého Švýcarska**
Za největšími perlami Českého Švýcarska

8–9 **Historie**
Labské údolí očima malířů

10–11 **Aktivní zima v Krušných horách**
Jak se dělá stopa

12–13 **České Švýcarsko dětem**
Mámo, táto – já tam chci!

14–15 **Vinařské stezky**
Vinařskými stezkami proti proudu času

16–17 **Židovské památky v Dolním Poohří**
Krajina si je pamatuje, lidé zapomínají

18–19 **Za tajemstvím spoutané vody**
Krev Krušných hor je křišťálově průzračná

20–21 **Regionální potraviny**
Krajina k nakousnutí

22–23 **Západní brána Českého Švýcarska**
Děčín má prostě všechno

24–25 **Do nitra země za poklady**
V kůži horníkově aneb Fáráme na šichtu

26–27 **Vrcholy Českého středohoří**
Nasaďte si Korunu Českého středohoří

28–29 **Přízrak krásy na Měsíci**
Nevylíčitelná přitažlivost zámku Jezeří

30–31 **Tři zbrusu nové výpravy**
Návrat cest do krajiny

32–33 **Biofarmy**
Farmářem na vlastní kůži

34–35 **Komfort na hřebenech**
Historickým semmeringem na Moldavu

36–37 **Vinařství Třebívlice**
Víno z lásky zrozené

38–39 **Kouzelný kout, kde se České Švýcarsko stává Lužickými horami**
Magický trojúhelník na rozhraní

40–41 **Chomutov – zoopark**
Park plný zvířat a klidu

43 **Komiks**
Karel IV. a pěkné litoměřické

44–45 **Sakrální památky Českého středohoří**
Pět zastavení prodchnutých vírou

46–47 **Já a Brána do Čech**
Pepa z party na kadaňském náměstí

48–49 **Neobjevený ráj**
Mámivým podhůřím Doupovských hor

50–51 **Martin Ručinský – Rozhovor**
Zlatý hoch z Litvínova

52–53 **Pooherské putování za vesnickým barokem**
Krajina barokem dotvořená

54–55 **Po stopách filmových příběhů**
Brána do Čech na stříbrném plátně

56–57 **Kostel sv. Floriána v Krásném Březně**
Příběh krásného Floriána

58 **Biskupský pivovar U sv. Štěpána**
Do Litoměřic na Štěpána

59 **Pivovar Ossegg**
Do Oseka na Ossegg

60–61 **S praotcem Českým středohořím**
Za krásami Brány do Čech s rodinou Svozilových

62–63 **Krušné hory s hendikepem**
Krušnými horami na vozíku

64–65 **Gastronomie**
Návrat kaváren

66–67 **Turistům naproti**
Jak sokoli k novému domovu přišli

68–69 **Mapa**

Autorovo pozvání

Popáté bloudil jsem Ústeckým krajem, mámivou Branou do Čech, a popáté byl překvapen krásou a pestrostí téhle severní země. A měl jsem při tom pocit, že už jsme si na sebe za těch pět let zvykli – vy na mé zprávy o výpravách, na má doporučení, co prostě musíte vidět, co vás obohatí – a já na váš vlídný zájem a nádhernou zvídavost. A jak jsem tak tentokrát putoval po židovských hřbitovech i církevních stavbách, labským údolím se štětcem za uchem, okolo Ohře po stopách Karla IV., po skalách, lesích, městech, zámcích, na výpravách za lidmi i zvířaty, do dolů i na vrcholy, do kaváren, pivovarů i farem, k přehradním jezerům i cestami vína, krajinou barokní i industriální, víc a víc mě napadalo, že krásu a jedinečnost Ústeckého kraje se daří prezentovat možná snáz těm, kteří sem přijíždějí zdaleka, než těm, kteří tu žijí. A tak se letos obracím především na vás, kteří ta úžasná místa máte vlastně za humny – obujte boty a vyrazte na výlet. Buďte hrdí na svůj kraj, chlubte se jím a hlavně – poznávejte ho. Objevovat jeho krásu je, věřte, strhující. A vás, kteří jste si při četbě těchto stránek položili otázku, kde že to ten Ústecký kraj vlastně je, vás chci ujistit, že stojí za to ho hledat a najít, že je to kraj vlídný i drsný, ale že vám dokáže nabídnout zážitky zcela neopakovatelné. No, a když už jsme se za těch pět let docela poznali, budu velmi rád, když po četbě Brány a hlavně po výletě do míst, o kterých je tu psáno, sednete a vylíčíte své dojmy. Uděláte mi radost.

Rostislav Křivánek

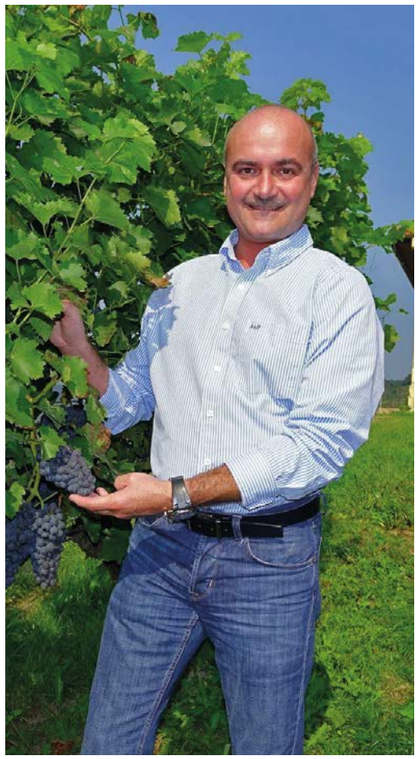

Vážení a milí čtenáři!

Jubilea jsou ošidná věc, protože ne všechno, co „se dožilo“, si opravdu zaslouží oslavu. Časopis Brána, který letos vychází popáté, si ale přípitek pěkným litoměřickým vínem bezesporu zaslouží. A o to víc si ho zaslouží nejznámější pěstitelský veletrh u nás, slavná Zahrada Čech. Letos na podzim se její brány otevřou už po čtyřicáté a bude, věřte, nač se dívat. Řeknete si možná – v tom Ústeckém kraji je to samá brána…, a budete mít pravdu. Porta Bohemica je totiž skutečnou branou do zahrady Čech – nádherného, úrodného území s dlouhou a úspěšnou tradicí pěstování ovoce, zeleniny, chmele a vína. Litoměřicko a Litoměřice samotné si letos navíc připomínají sedmisté výročí narození českého krále Karla IV. Není to totiž o moc méně let, co císař Karel věnoval litoměřickým vinařům vrch Radobýl a odstartoval tím obrovský rozmach vinařství v kraji. A tak vás zvu, přijeďte do Litoměřic, poznejte tohle krásné historické město a vydejte se odtud poznávat celý náš kraj. Stojí to za to. Litoměřické biskupství, druhé nejstarší v českých zemích, zasahující celé území Ústeckého kraje, je vrchovatě štědré, pokud jde o nabídku pozoruhodných církevních staveb i drobných sakrálních památek. Můžete se ale také vydat po stopách Karla IV. do královských měst Dolního Poohří, objevit krásu vodních děl Krušných hor, putovat novými i prastarými turistickými stezkami napříč Českým Švýcarskem, dobýt Korunu Českého středohoří, poznávat minipivovary, kavárny i regionální produkty, vydat se cestou vína, pátrat po filmových místech, anebo jen tak bloumat nádhernou scenerií labského údolí, předhůřím Doupovských hor, vydat se na běžkách na krušnohorské hřebeny, pozorovat rodinný život sokolů, případně podlehnout podivuhodné přitažlivosti tajemného zámku Jezeří. To a mnoho dalšího je pro vás připraveno v pátém čísle Brány, které právě otevíráte. A teď si představte, jak malý zlomek zajímavostí Brány do Čech se na tyhle stránky může vejít. A tak až dočtete poslední řádky, obujte pohodlné boty a přijeďte. Těšíme se na vás.

Jan Szántó
radní Ústeckého kraje
pro regionální rozvoj, zahraniční vztahy a cestovní ruch

Vydal Krajský úřad Ústeckého kraje
Velká Hradební 3118/48, 400 02 Ústí nad Labem
Telefon: +420 475 657 111
Fax: +420 475 200 245
E-mail: urad@kr-ustecky.cz

www.kr-ustecky.cz
www.branadocech.cz

Kreativní a grafické zpracování: NOESIS s.r.o.
DTP zpracování, produkce a tisk: NOESIS s.r.o.
Autor textů: Rostislav Křivánek
Fotografie: archiv Ústeckého kraje, archiv Českého Švýcarska, o. p. s., archiv DA Krušné hory, o. p. s., archiv DA Dolní Poohří, o. p. s., archiv DA České středohoří, o. p. s., ČOV, Ing. Štěpán Malast, Tomáš John, Petr Mikšíček, Dan Fiker, Václav Sojka a další

© **NOESIS s.r.o. www.noesis.cz**

Královskými městy na Ohři po stopách Karla IV.

Před sedmi sty lety narodil se českému královskému páru Janu Lucemburskému a Elišce Přemyslovně syn Václav. My ho ovšem známe jako Karla IV., Otce vlasti, z Boží milosti jedenáctého českého krále, krále německého, lombardského a burgundského, císaře římského. Jeden z největších státníků světové historie udělal z Českého království politické, hospodářské i kulturní centrum Svaté říše římské. Byl patriotem, což bylo v té době slovo skoro neznámé. Po matce Čech, Čechem se cítil a k Čechám se po celý svůj život hrdě hlásil. Jeho význam pro naši zemi dodnes doceňujeme. A kam se podíváme, vidíme jeho jasné a patrné stopy. Velmi viditelné jsou i ve třech královských městech na řece Ohři.

KARLOVA KADAŇ

Největšího rozvoje se za Karlovy vlády dočkala Kadaň. Tu také král podvakráte navštívil, což občané kadaňští dodnes mají za velké vyznamenání a rok co rok symbolicky obnovují příjezd milovaného krále na velkolepých slavnostech Císařského dne. Karel IV. byl v Kadani poprvé 29. května 1367, podruhé pak 8. září 1374 – to už ho doprovázel i jeho syn Václav, pozdější král, toho jména Čtvrtý. Chceme-li se vydat po královských stopách, budeme mít věru nemálo běhání. Kadaň se totiž dodnes chlubí bezpočtem památek na Karlovu dobu, a my si tak budeme moci docela dobře představit, že jsme členy královského doprovodného konvoje a kráčíme v uctivém odstupu za panovníkem středověkým městem. Začít musíme logicky na kadaňském hradě. Ten v době Karlova prvního příjezdu stál už dobře sto let. V hradní bráně průvod s hlubokou úklonou vítal královský purkrabí Albrecht z Kolovrat, trubky vřeštěly, bubny duněly. Až budete procházet zdejší expozicí, zkuste si představit, jaké to bylo, nocovat v těchto zdech v polovině 14. století… Ačkoli, to si dnešní člověk už asi ani představit nedovede. Naše další cesta povede do nejstarší části města, na Špitálské předměstí, ke kostelíku Stětí svatého Jana Křtitele, kde mohl král pokleknout ke krátké modlitbě. Barbakanem Žatecké brány dost možná procházel také, minimálně při druhé návštěvě, protože městské opevnění bylo budováno právě v jeho éře, ve druhé polovině 14. století. Teď půjdeme kolem kostela Povýšení svatého Kříže. Přivřeme-li oči, uvidíme možná původní, gotickou podobu kostela z doby Karlovy, neboť dnes je chrám přestavěn sice skvostně, nicméně zcela barokně. To už jsme na náměstí a vidíme jedinečnou, bezmála 54 metrů vysokou bělostnou radniční věž, stejnou, jakou viděl už Otec vlasti, korunovanou ochozem s osmibokou, až do vrcholu vyzděnou helmou posázenou na stranách kraby, rozumějme gotickými ozdobami. Za náměstím byl císař dost možná pozván františkány do jejich minoritského kláštera, my tu dnes na vratech čteme: Státní okresní archiv. Přes parkány dojdeme až k nejužší uličce v Česku, slavné Katově uličce. I tou se mohl král Karel protáhnout, pokud tudy ovšem zrovna nehrčela přebytečná voda z náměstí. Stopování ukončíme u Svaté brány. Té se tu také říká Mikulovická a je docela dobře možné, že stála už v době některé z Karlových návštěv. Od letošního června – a to je úplná novinka – se dokonce budeme moci podívat i do věže, ba vystoupat do míst, odkud je na Karlovu Kadaň vidět velmi kale, kloudně nebo též pleše – jak se za středověku v Čechách říkávalo.

ŽATEC A LOUNY V DOBĚ KARLOVĚ

Procházky po obou oherských perlách jsou nesmírně atraktivní, ba strhující, nicméně pozůstatků z doby Karlovy tu mnoho nenajdeme. Krom mnoha jiných privilegií udělil Karel IV. Žatci jak solný monopol, tak právo chmelniční, které, jak známo, stojí za slávou tohoto města po věky věků až do dnešních dnů. Však také Karel dbal na pověst zdejšího chmele a pod přísnými tresty zakazoval jeho vývoz. Karlova doba zanechala v Žatci stopy v první řadě v nádherném chrámu Nanebevzetí Panny Marie, který v letech 1340–70 přestavovala z podoby románské do hávu gotického slavná huť Petra Parléře. Také městská radnice s věží, na kterou velmi doporučuji vystoupat, byla postavena za Karlovy vlády, stejně jako bylo tehdy budováno městské opevnění. Nedaleko náměstí směrem k Ohři svědčí o době Karlově i pozoruhodný kostelík svatého Václava, který tu stával už někdy ve 12. století, my si ale užijeme jeho netradiční, hrázděnou barokní podobu. A Louny? To máte těžké. Jakkoli král Karel vrátil lounským jejich městská práva, o která předtím poněkud neopatrně přišli, tím, že Louny zařadil mezi nezcizitelná města, Louny jako by byly prokleté ohnivým čarodějem. Dva obrovské požáry v polovině 14. století zapůsobily dokonce i na samotného krále Karla, takže městu odpustil na pět let placení berní, a dokonce pozastavil splátku dluhů. Nedlouho nato Karel povolil městu vybírat tržní poplatek ze soli. Cokoli bychom ale mohli z doby Karlovy obdivovat, zničil spolehlivě naprosto apokalyptický požár 25. března 1517. Popelem lehl i městský kostel. Teprve tehdy začala výstavba „nových“ Loun, jíž vděčíme i za vznik jednoho z nejkrásnějších pozdně gotických svatostánků u nás, chrámu svatého Mikuláše, vystavěného hutí Benedikta Rejta. Většina ostatních krás „města Luny“, jež je krásymilovnému člověku dlužno poznat, vznikala až v dobách pozdějších.

PERLIČKA

Budete se možná divit, ale nádherný, a jste-li v Kadani, pak rozhodně povinný, františkánský klášter, národní kulturní památka, Karla IV. nepamatuje. Byl totiž založen až bezmála sto let po jeho smrti. Na to ale nedbejte a rozhodně se ho vydejte prozkoumat. A zajeďte si i do sousedního Klášterce nad Ohří a navštivte národní přírodní památku Ciboušov, naleziště jaspisů a ametystů. Ty se totiž Karlu IV. tak zalíbily, že jimi nechal vyzdobit kaple hradu Karlštejna i svatováclavskou kapli ve svatovítské katedrále na Pražském hradě.

KUDY KAM

Ach, jak je to tentokrát jednoduché – prostě se držte stříbřitého těla řeky Ohře! Od západu k východu, vzdálena sotva třicet kilometrů od sebe, leží královská města v tomto pořadí – Kadaň, Žatec, Louny.

To nejhezčí z Českého Švýcarska

Za největšími perlami Českého Švýcarska

Když režisér Peter Jackson natočil Pána prstenů, zbláznil se celý svět do Nového Zélandu. Říká se, že je tam vlastně úplně všechno, čím může příroda téhle planety udivovat. Přesuneme-li se do evropského vnitrozemí, zjistíme překvapeně, že jeden takový malý Nový Zéland leží na severu Čech. Ta oblast je krásná a magická a už dobře dvě stě padesát let se jí říká České Švýcarsko.

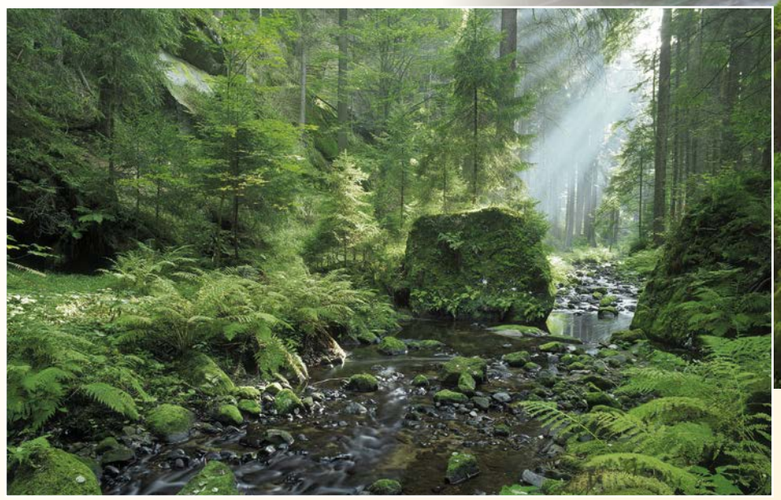

Je to krajina divoce rozeklaných skal prapodivných tvarů, mohutných skalních stěn rozbrázděných pařáty času, hlubokých roklí, na jejichž dně nás v nepatrných nadmořských výškách zaskočí velmi chladné vysokohorské klima, úzkých a hlubokých soutěsek, které si na kameni vyvzdorovala voda, malebných pestře kvetoucích luk, štětinatých zalesněných hřebenů, úchvatných korálků lidové architektury a nesčetného množství neokázalých, a přece tak krásných klenotů drobné sakrální architektury, desítek skalních a výklenkových kaplí, božích muk a kovaných křížů, krajina stříbrných nitek potůčků a meandrujících řek, říše sokolů, výrů, ledňáčků a černých čápů, země půvabných výhledů, které se dotknou vašeho srdce a zanechají v něm navždy stopu. Jinými slovy, kdo nezná České Švýcarsko, páchá na sobě těžký hřích, protože svou duši připravuje o koňskou dávku jedinečné krásy.

NECHTE SE VOZIT JAKO KRÁLOVÉ

Abyste České Švýcarsko opravdu poznali, museli byste tu žít nebo se sem několikrát ročně vracet. Většina lidí sem ale jede jen občas. A právě těm jsou určeny tyhle řádky. Takže tedy – co nesmíte vynechat a jak se tam dostanete. Začněme druhou otázkou a odpovězme na ni: pohodlně a komfortně. Na auto rovnou zapomeňte. Ne že by to nešlo, ale je to beznadějně fádní, bez špetky dobrodružství a navíc nepříliš ohleduplné k nádherné, ale citlivé přírodě, jejíž velká část je chráněna v národním parku. Vyberte si vlak, loď nebo autobus. Zcela luxusní je nově zprovozněná Dráha národního parku. To prosím v Děčíně sednete na vlak a nestačíte ani sledovat nádražíčka, ze kterých se můžete vydat k zatím ještě nezmíněným top cílům, a to nikoli pouze Českého, ale také Saského Švýcarska a nádavkem i celého tajemného, krásného a málo známého Šluknovského výběžku. Lodí se, opět z Děčína, nechte provézt fascinujícím Labským kaňonem. Kdekoli loď zastaví – ať na české, či saské straně hranic – je na dosah některá z vrcholných atraktivit oblasti. A autobus? V první řadě si pamatujte kouzelné číslo 434. Za ním se skrývá speciální linka, která vás doveze ke všem nejpodstatnějším krásám národního parku i jeho okolí.

PŘEHLÍDKA NEJVĚTŠÍCH MAGNETŮ

A co tedy nutno vidět? Vezměme to po oblastech – nejprve okolí Hřenska. Tady vás čeká putování jednou z nejromantičtějších skalních soutěsek, které vytvořila říčka Kamenice. Část projdete pěšky, část na pramičkách, tak jako tak budete okouzleni tichem ukrytým v úžině prastarých zkamenělých obrů. Potom je tu Gabrielina stezka vinoucí se u paty skalních masivů, s výhledy, které si prostě nevymyslíte, korunovaná branou bran, jedním z divů světa, Pravčickou branou. Tady nelitujte námahy a vystoupejte na protější skalní hřeben, protože vyhlídky z něj jak na Pravčickou bránu, tak do roklí a údolí i na stolové hory a ve slunci se lesknoucí skalní stěny nemají na světě obdoby. Tady pochopíte, jak tuhle krajinu vidí sokoli. Teď oblast v okolí Jetřichovic. Nejznámější jsou zcela jistě Jetřichovické vyhlídky. Kdo nelituje námahy a vystoupá bezmála dvě stě výškových metrů, ocitne se v altánku posazeném na šošolce pískovcového skaliska a uvidí pod sebou celé České Švýcarsko jako na nápaditě nazdobeném talíři. K Vilemínině vyhlídce dojdete po hřebeni, stejně jako k Rudolfovu kameni, tady vás ale čeká bezmála horolezecký výstup do vrcholového srubu. Jedním slovem – nádhera. Z Jetřichovic je dále nutno vydat se kolem křišťálového toku Jetřichovické Bělé k romantické ruině Dolského mlýna, pak strmou strží do Vysoké Lípy a odtud pod ztroskotaný Titanik – skalní hrádek Šaunštejn. I tady si musíte neobyčejný výhled zasloužit vyšplháním úzkými skalními štěrbinami po žebříčích, ale na vrcholové kamenné plotně si budete opravdu připadat jako Leonardo a Kate a z přídě sledovat vlnobití lesů, luk a skal. Další je oblast v okolí Krásné Lípy. Tady jsou největším hitem toulky údolím říčky Křinice i výprava po okolních skalách s divokým profilem typu „nahoru-dolů“. Sem se vyplatí zajet i v zimě, zdejší ledopády jsou vážně divukrásné. Málo známou perlou je nádherné putování z Doubice lesním skalním městem a krkolomný sestup uzounkou skalní škvírou, které se říká Úzké schody, až k loveckým srubům ve zdobném alpském stylu na Tokáni. Poslední oblast, jako jedinou, najdeme na levém břehu Labe. Rozkládá se v okolí stolové hory Děčínský Sněžník, ze které k nebi ční kamenná věž proslulé rozhledny, majáku v moři mlh. Tady, nad vesnicí Tisá, trpělivě čeká pitoreskní a omamně bludné skalní město Tiské stěny, se skalami těch nejpodivnějších a nejfantastičtějších tvarů. Poslední oblast je vlastně v autu, bereme-li Bránu do Čech jako hřiště. Jenomže přírodě je srdečně jedno, že si člověk na mapách maluje hraniční čáry. Českosaské Švýcarsko je logický a nesmírně provázaný celek, tak ho tak chápejme i my. Přidejme tedy i oblast okolí Bad Schandau. Tady se vydejte na slavnou Bastei s prvním mostem, který byl v Evropě postaven jen a jen kvůli prohloubení zážitku turistů (už před sto devadesáti lety!), anebo se vydejte zdolávat slavné Schramsteiny, skalní stěny, které jako by svými drápy poznamenal nějaký bájný netvor. Když ještě přidáte mohutnou pevnost Königstein na temeni stolové hory vypínající se nad korytem Labe, budete mít pohromadě i vrcholky saské hitparády. A to všechno, pěkně prosím, v dosahu výše zmíněných dopravních prostředků. Tak tlumok na záda a vzhůru za dobrodružstvím v říši neobyčejných krás!

Labské údolí

Píše se rok 1860. Údolím řeky Labe, kousek od Sebuzína, ubírá se muž s koženou brašnou přes rameno, na druhém si přidržuje složený malířský stojan. Je horký den na konci léta, na nebi se začínají kupit bouřkové mraky. Labe tiše pableskuje v odpoledním slunci, v zátočině se objevuje kolesový parník, z jehož komína vycházejí chuchvalce dýmu. A tam, vysoko nad řekou, až na temeni zalesněného hřebenu svítí do dáli malebný kostelík svaté Barbory. Tady…, zašeptá si vytáhlý neduživý muž, jemuž na tváři vyráží nezkrotný vous. Vybalí z kabely malířské propriety a za chvíli už nanáší na papír první črty krajiny, která se mu vpíjí do široce otevřených očí.

DÍVEJ SE A MALUJ!

Ten muž se jmenuje Ernst Gustav Doerell. Podivín, divous. Maluje horečně, přestává vnímat okolí – celá jeho bytost mění se v tužku a štětec. Ach, dokázat tak dostat na papír přesně to, co vidí! Bez příkras, bez idealizace – přírodu v její absolutní pravdě. Škoda, že fotografie je tak nedokonalá. Vláčet s sebou do přírody celou laboratoř, a ještě se muset spokojit s mátožnými obrysy. Snad jednou lidé budou moci fotografovat nejen portréty v ateliéru, ale i krajinu. Zatím je ale malba daleko přesnější, už kvůli barvám! Vždyť copak se dá bez dobrodiní barev zachytit ten namodralý chvějivý vzduch, stříbřitá hladina, syrová hněď roubeného stavení, bělostný kostel s rumělkovou střechou a v oparu se koupající vršky přecházející ze zelené do okrové? České středohoří a především pak labské údolí jsou teď doslova malířským eldorádem. Nedávno tu potkal Josefa Mánesa i s houfem žáků, staré pány Piepenhagena s Crollem a Navrátilem, často se v hostinci setká i s vrstevníkem Hugo Ullikem. Přijíždějí z Prahy, z Drážďan – odkdekud. Tohle je totiž kraj romantismu zaslíbený. Tady je příroda velebná a přirozeně krásná, divoká i vlídná, plná emocí, dojímající i nesmlouvavá. A je úplně jedno, jestli se kumštýř na krajinu dívá z labského břehu, vzhlíží k vrcholům kopců a skal a maluje úchvatnou zříceninu Vrabince, zachmuřený Střekov či lodě na řece, anebo se vydá do vrchů a najde si vyhlídku, jako si ji nedaleko dubického kostelíka našel on sám, a maluje labské údolí shora. Vždyť je to dar! Ano, tu a tam je třeba namalovat vilu nějakého průmyslníka, dokonce továrny teď po něm chtějí, sem tam i střelecké terče pro ostrostřelce, a když už vážně není zač koupit rodině jídlo, tedy i nějaký ten pokoj vymalovat – ale tyhle chvíle, kdy se člověk rozeběhne mezi kužely a bochníky středohorských kopců anebo jako teď podél nejromantičtější řeky na světě, to je odměna za dřinu a zmařené naděje. Tady je svobodný, tady může sloužit kráse.

PO STOPÁCH ROMANTIKŮ

Labské údolí od Roudnice až někam k Drážďanům bylo malířskou Mekkou už dávno před nástupem romantismu, ale hledači romantické pravdy, ti teprve tady našli svou zemi zaslíbenou. Je nádherné pokusit se vidět Labe jejich očima. Portu Bohemiku, žernosecké vinice, panorama Litoměřic, střekovský hrad… Pravda, malířský stojan a paletu už s sebou dnes vláčí málokdo, zato fotoaparát má dnes skoro každý, i kdyby jen v telefonu. Copak to jde, bloumat tudy, pást oči na té žírné nádheře a nesnažit se ji zvěčnit? Je mnoho způsobů, jak to udělat, ale přijmete-li radu, začněte v Litoměřicích, v Severočeské galerii výtvarného umění, pár kroků od náměstí. Najdete tu zajímavé sbírky včetně romantických krajinomaleb a Doerellova díla Pohled na Střekov a Ústí nad Labem. Dívejte se a nechte se vtáhnout do vidění romantiků. A pak se vydejte na svou vlastní malířskou cestu. Třeba podél řeky. K tomu nejlépe poslouží Labská stezka, kde se cyklisté potkávají s chodci i bruslaři. Můžete po ní putovat až na hranice – a pořád to bude opulentní a neskutečná podívaná na scenerie, které nemají obdoby. Anebo vyzkoušejte tak trochu tajnou cestu po hřebeni kopců, které po miliony let vymezují labské koryto. Sasové mají svou Malerweg pečlivě vyznačenou. České středohoří ji má také, jen se o ní zatím moc neví. Nepovedou vás po ní žádné speciální značky, jen ty klasické turistické, kterých máme nejhustší síť na světě. Malířská cesta jí zatím nikdo neříká – tak pojďte, objevíme ji spolu.

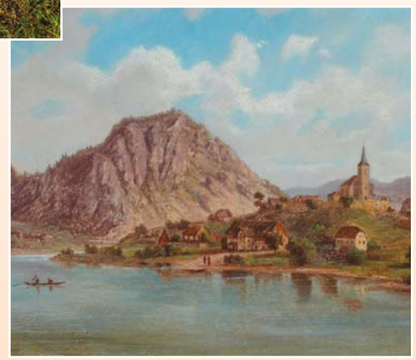

POJĎTE, OBJEVÍME SPOLU MALÍŘSKOU STEZKU

Začněte tím, že se v Ústí nad Labem pohodlně vyvezete lanovkou k někdejšímu Kašpárkovu hradu, jak se v minulosti říkalo zámečku Větruše. Odtud vás povede žlutá značka. Celkem vás čeká pětadvacet nádherných kilometrů, tak se na to dobře připravte. Půjdete vlastně od vyhlídky k vyhlídce. Na některou budete muset odbočit a zase se vrátit ke žluté, ale věřte, že to bude omamné. Nejdřív vás čeká Humboldtova vyhlídka, pak panorama z místa zvaného Skály a o kus dál zase Skalky. Přes Podlešín a Moravany se dostanete až do Dubiček. Tady, hned vedle poutního kostelíka svaté

očima malířů

Barbory (ano, je to ten z Doerellova obrazu) je příjemný penzion s velkou terasou, kde se vám zaručeně zatají dech. Pod vámi se doširoka rozevře labský meandr zvaný odedávna Porta Bohemica, obroubený zvlněnými kopci Českého středohoří. Předtím a potom uvidíte desítky skvostných výhledů, ale tenhle nepřekoná nic. Však také jen o pár set metrů dál najdete Doerellovu vyhlídku, takže se budete moci přes propast času napojit na pohled malíře Ernsta Gustava. Uvidíte trochu jiné věci, ale to podstatné bude stejné. Po vyhlídce Jaroslava Srby si můžete výlet zpestřit výstupem na rozhlednu Radejčín a pak začnete zalesněnými vrchy pomalu klesat do Dobkoviček. Tady poděkujte žluté značce, že vás vedla tak krásnými místy, po silničce se vydejte do sousední Chotiměře a s důvěrou se tu svěřte značce zelené. Odmění se vám výstupem na malebnou zříceninu hradu Oparno, na níž zažijete doslova hitparádu výhledů na okolní kopce, neboť jste téměř v srdci mileš o v s k é h o středohoří. Zelená vás pak vlídně p o v e d e po naučné stezce Lovoš Oparenským údolím, kde kdysi klapal jeden mlýn za druhým, až do vinařské vesnice Malé Žernoseky, kterážto už leží přímo na břehu řeky Labe, a dokonce disponuje starosvětským přívozem, jímž se můžete přeplavit na druhý břeh.

KDO JE KDO

Ernst Gustav Doerell se narodil v roce 1832 v saském Freibergu v hornické rodině, jeho matka pocházela z Teplic. Od čtrnácti let žil v Čechách, nejdřív u strýce v Litoměřicích, potom v Teplicích, kde se vyučil malířem pokojů, pak v Praze, kde dva roky studoval na Akademii, a konečně v Ústí nad Labem, kde v pouhých pětačtyřiceti letech (1877) zemřel na tuberkulózu. Vytvořil na šest set děl, ze kterých se zachovala asi čtvrtina.

Foto © SGVU v Litoměřicích, Jan Brodský.
Původ děl – SGVU v Litoměřicích

Aktivní zima v Krušných horách

Jak se dělá stopa

Napadlo vás někdy, co všechno se musí stát, abyste mohli vyrazit do nádherně upravené běžecké stopy? Anebo jinak – přemýšleli jste někdy o tom, že je pro nás zcela samozřejmé koupit si na sjezdovce skipas, ale na běžkařské tratě se vydáváme tak nějak samozřejmě zdarma? Je to správné? A tak jsem se vydal do Sport areálu Klíny, který je vedle Dlouhé Louky a Lesné jedním z center běžkařského eldoráda na hřebenech Krušných hor – známé a čím dál oblíbenější Krušnohorské bílé stopy.

MRAZIVOU NOCÍ ROLBA TIŠE BROUKÁ

Trochu hloupě jsem se domníval, že budu-li chtít zažít frézování stopy, budu muset vstávat za tmy. Jenomže chyba lávky – stopa se upravuje večer. Je totiž žádoucí, aby přes noc upravený „manšestr“ pro bruslaře i bělostné kolejnice pro klasiky přemrzly a lépe a déle odolávaly lyžím. Nabalil jsem se jako Pražák. Josef Dlouhý, jednatel Sport areálu Klíny, už na mě čekal u rolby a jen těžko skrýval pobavený úsměv. Brzy jsem pochopil proč.

Fešácká rolba se dvěma hydraulickými stopaři vydatně topila, uvnitř to bylo div ne na triko. A žádný adrenalin – jeli jsme rychlostí nějakých 10 km v hodině, jen tak za námi zůstával vysoce kvalitně vysoustružený a vyžehlený lyžařský terén. Nebýt zajímavého vyprávění, usnul bych jako špalek během momentu. To, co jsem se dozvídal, mně ale spát nedalo. Tak předně – stopa se vlastně začíná dělat už na jaře, když sleze sníh. Všechny trasy jsou na pozemcích lesů, buď městských, nebo státních, takže je třeba se sejít, dohodnout, kde se bude těžit a kde bude probíhat odstřel, a přizpůsobit se. Pak začíná úklid všeho, co tu po zimě zbylo, a zbýt nemělo. To se dělá buď pěšky, nebo ze čtyřkolky. Přes léto je třeba opravit a doplnit značení – zasadit do země dřevěné kůly (a každých pět let je vyměnit), obměňovat plastové cedule, dát do pořádku čtyři velké plochy s mapami. Následuje oprava cest, odvodnění, můstků. To už začne růst tráva jako o závod. Tehdy vyjíždí traktor a seká a mulčuje, aby mohly trasy v létě sloužit i běžcům, cyklistům a nordic walking nadšencům. Výrazně si zamaká i pila – je třeba neustále prořezávat dorůstající větve, aby pak v zimě nevadily ani rolbě, ani lyžařům. Otáčím se za sebe a vidím, že pilu vezeme i teď, v zimě. To kdyby nás překvapila ulomená větev, nebo dokonce padlý strom. Po celou letní sezonu je samozřejmě nutné vyvážet koše, třeba i od rozhledny Jeřabiny, kterou chlapi z areálu v Klínech vyčistili a obnovili – vlastně jen tak, protože je štvalo, v jakém to místo bylo stavu. Skutečný hukot samozřejmě začne, když napadne sníh. Na jednu stranu je to radost, ale přicházejí nekonečné až osmihodinové šichty na rolbě. Klínští totiž neupravují jen „své“ stopy, dávno jsou dohodnuti i s německými sousedy a část jejich tras upravují také. Za jednu šichtu tak dokážou upravit až 75 kilometrů tras. Za námi zůstává dokonale nažehlený „manšestr“ a na jeho okraji se blyští stopa na klasiku. Potkáváme chlapíka na běžkách s rozsvícenou čelovkou, tahle móda se teď hodně rozmáhá. „Snad mi to moc nerozhamtá,“ směje se Josef a dál vypráví o souvislostech úpravy stop. Dozvídám se, že tahle vrčící krasavice je dosti nenažraná, vezme si doslova sto na sto, tedy sto litrů nafty na sto kilometrů. Je tedy třeba vézt s sebou kanystry. Ptám se, na kolik taková rolba přijde, a nasucho polknu, když se dozvím, že na tři a půl milionu korun. Chvíli mlčím a jen si to tak přes palec počítám. Vycházejí mi docela značné náklady – na techniku i na lidi. „Na údržbu stop přispívá Ústecký kraj i sponzoři, část ale samozřejmě jde z našeho. Chápeme to jako servis hostům, jako komfort návštěvníkům Klínů.“ Ptám se, jestli je to tak všude na světě, že se za jízdu v běžecké stopě nic neplatí. „Naopak – platí se skoro všude. Třeba v Rakousku mají obdobu skipasu, říkají tomu ‚loipenka‘. Funguje na stejném principu, ale do jisté míry na bázi slušnosti a zodpovědnosti lidí. Do stopy totiž můžete nastoupit kdekoli,

Jen tahle tři střediska dají dohromady na 180 km bruslařských tras i stop pro klasiku a přidáme-li propojené tratě v Sasku, dostáváme se daleko za 250 km upravených běžeckých terénů. Proč hned eldorádo? Na rozdíl od jiných českých hor tu nepotkáte štrúdly běžkařů, ve všední dny tu dokonce často jezdíte, aniž vůbec někoho potkáte. Pravda, zázemí ještě pokulhává, rozhodně tu nejedete od bufetu k bufetu, musíte si prostě svačinu a pití vzít s sebou – ale o to větší romantika to je. Většina stop v okolí Klínů je v lesích, proplétající se trasy tak snáze odolávají nárazům větru. A je tu tak krásně – ruku na srdce, jste-li už ve stopě, není vlastně žádný rozdíl mezi tím, zaběhat si tady, nebo někde v Ramsau. K tomu mají tratě velmi příjemný profil. Jakmile vystoupáte do osmi set metrů, jezdíte po hřebeni už skoro bez převýšení. No prostě bílá pohádková paráda. Ale co ta stopa? Sama se přece neudělá…

tady žádné turnikety nejsou.“ Aha, takže zase jeden český extrabuřt. My jsme prostě zvyklí, že co vysloveně platit nemusíme, neplatíme. On to někdo „zatáhne“. Tak, co myslíte? Je to fér? Nebylo by smysluplnější, kdybychom alespoň něco málo platili? Úplně dobrovolně, třeba jenom z obyčejné úcty ke chlapům, kteří se „řítí“ nocí desetikilometrovou rychlostí zasněženým lesem, abychom my si ráno mohli dát svou porci běhu? Já osobně se tedy příště budu ptát po vstupence. Vy ne?

SKIAREÁLY RÁJEM SJEZDAŘŮ

Také pro sjezdaře jsou ale Krušné hory pořád ještě trochu neobjeveným rájem. Jednak jsou tu poměrně stálé sněhové podmínky a lyžovat se tu dá, i když v Alpách nezbývá než popíjet na terase bombardino, a potom – vybavenost skiareálů je rok od roku lepší, sjezdovky čím dál opečovávanější a doplňkové aktivity rostou jako rampouchy pod okapem. Dominantní a ústřední je skiareál Klínovec. Klínovec je nejvyšší vrchol Krušných hor, shlíží do údolí z výšky 1244 metrů nad mořem. Dvanáct kilometrů sjezdových tratí, nejmodernější čtyřsedačková lanovka v celé České republice, možnost střídat terény se sjezdovými tratěmi na sousedním Fichtelbergu… K tomu snowtubing, snowpark se špičkovou U-rampou, lyžařské školy, dětský miniareál, a po lyžování bazén anebo třeba lukostřelba. Kompletní umělé zasněžování je samozřejmostí. Výborně si ale zalyžujete i dál na severovýchodě – třeba právě ve Sport areálu Klíny (čtyři uměle zasněžované sjezdovky, čtyřsedačka, noční lyžování, snowpark) či na Telnici (dvojsedačka, šest vleků, 5 km sjezdovek, snowpark). Areály nezahálejí ani v létě – Klínovec nabízí lanové centrum, vzduchovkovou střelnici, tenis, minigolf, krytý bazén, trampolínu, chůdy, terénní koloběžky, bungee running, disc golf… Klíny vedle lanového centra, tenisu a minigolfu i tři singltrekové tratě, sportovní halu s lezeckou stěnou, venkovní lezeckou stěnu… Co si přát víc?

PERLIČKA

Aby to nevypadalo, že na Klínech žádné zázemí není – je tomu právě naopak! Ubytujete se tu v zařízeních čtyř různých kategorií, velmi příjemně se najíte buď v hotelu Emeran, nebo v Penzionu Stará škola – i ten patří k areálu, případně v Mammut baru u sjezdovek. Kromě už zmiňovaných možností vyžití se chystá i jedna novinka – letní bobová dráha, která by měla sloužit od roku 2017.

KUDY KAM

Klíny jsou doslova na dohled od Litvínova, necelých šest kilometrů po dobře značené silnici č. 271.

České Švýcarsko dětem

Mámo, táto – já tam chci!

České Švýcarsko je podivuhodná oblast, kde na malé ploše najdete nečekané množství fantastických zážitků a úžasné podívané. Jenomže dětem je to srdečně jedno. Těm je poezie krajiny úplně putna, ony chtějí zábavu a povyražení. Buďte si nicméně jisti, že České Švýcarsko je i na ně skvěle připraveno, že dokáže nabídnout dětem, co je baví, dokonce měrou vrchovatou.

HÁZEJ, VYLEZ, KOPEJ, ZKOUŠEJ, OBJEVUJ!

Když jsem tuhle psal průvodce po Českém Švýcarsku pro rodiny s dětmi, definoval jsem novou jednotku SI: dětskou nudu. Je dlouhá 400 m a má dvě konstanty – „kdy už tam budeme?“ a „mě bolí nožičky“. Jakmile se během čtyř set metrů nestane něco úžasného, zábavného, ke hře svádějícího, dítě propadá nudě a rodič má problém. Vy ale nemusíte mít strach – stačí si přečíst následující řádky. Vezměme to třeba od východu na západ. Začít můžeme v Rumburku, konkrétně pak nad ním, na vrchu zvaném Dymník.

To je eldorádo. Nejen, že tu natrefíte na rozhlednu, ale kousek od ní i na dvě pozoruhodná hřiště. To první je určeno pro fotbalgolf. Neznáte? Báječná záležitost. Pro děti zábava, pro tatínky lék na trudnomyslnost způsobenou neschopností koordinace při klasickém golfu. Jde o to, trefit se na co nejmíň kopů fotbalovým míčem do jedné z nikoli jamek, ale velikostí přizpůsobených jam. A hned vedle – frisbeegolf. Tady je zase třeba na co nejméně hodů zasáhnout plastovým talířem speciální koš. Nepříliš daleko odtud, nad Jiřetínem pod Jedlovou, zdvihá se k nebi hora Jedlová. V zimě báječné lyžování, v létě ráj především pro trochu odrostlejší děti – jízda na půjčených kárách po sjezdovce nebo na koloběžkách po lesních cestách z vrcholu až hluboko do údolí – paráda! A navíc další lesní lanové centrum a dole pod sjezdovkou nádavkem obří houpačka, lezecká stěna a zase trochu jiné lanové centrum. Do Krásné Lípy je to pár minut. Tady čeká atrakce nad jiné – Dům Českého Švýcarska s velmi zábavnou interaktivníexpozicí, kde je možné vyzkoušet si, jaké je to být archeologem, sklářem, formanem, botanikem, malířem, plížit se jezevčí norou, odpovídat na všetečné otázky skryté za různými hejblaty, v šuplících a stavebnicích... K tomu si přičtěte velkorysý sportovní areál Českého Švýcarska s lezeckou stěnou, hřišti a kurty, a máte vystaráno. Ani ne pět kilometrů odtud je idylická Doubice s podivuhodným areálem plným dřevěných soch (dost možná je jich tu na dané ploše vůbec nejvíc na světě), labyrintů, hradů, prolézaček. Je tu vyhlášeno Doubické království, kde se dokonce platí odlišnou měnou – dubáky. Dospělí sice mohou nad tou neskutečnou směsicí kroutit hlavou, ale děti? Ty to tu milují a dostat je odtud není snadné. Výlet z Doubice po žluté směrem na Tokáň zvládne každé dítě – není to ani pět kilometrů. A přitom vás čeká skalní město ukryté v lese, skalní tunely, žebříky a hlavně – Úzké schody, tedy sestup vysokou skalní puklinou po žebříkovitých schůdkách. Navíc potkáte i ideální dětskou lezeckou stěnu, tentokrát vytvořenou matkou přírodou – skalku Cipísek. A na konci cesty, u loveckých srubů Na Tokáni vás čeká půjčovna koloběžek a idylické trasy do Chřibské nebo do Jetřichovic, kde se koloběžky dají vrátit.

RYSÍ STEZKOU NA LODIČKY NEBO NA FARMU

V okolí Jetřichovic bude děti nejvíc bavit tak trochu strašidelný Dolský mlýn, od něhož se dá strmou roklí vyšplhat do Vysoké Lípy, na jejímž okraji čeká jedna z nejatraktivnějších vyhlídek v kraji, která zaručeně nadchne i děti, protože dostat se na ni není vůbec jednoduché. Na Šaunštejn se totiž šplhá po žebřících úzkými puklinami, takže děti jsou nahoře většinou snáz a častěji dříve než rodiče. Na Mezní Louku už to není daleko. Pravčická brána většinou hlavně menší děti nechává dokonale lhostejnými, a tak je raději vezměte na Rysí stezku, nově vybudovanou zábavnou naučnou stezku v lese. Když pak odtud sejdete divokou strží až k řece Kamenici a nalodíte se na pramici, kterou splujete obě slavné soutěsky, budou děti u vytržení. Vydat se ale můžeme i severní cestou, nejlépe vlakem, do Mikulášovic, kde čeká Skloluxus, malá a vlídná dílna, kde si děti vyzkouší, jaké to je, malovat na sklo, a ještě dál, v Dolní Poustevně si zajdete na loutkové divadlo a potom u Malinů na Kozí farmě Nová Víska se vaše děti nadšeně ztratí ve stádu koz, kůzlat, pašíků, koček a koťat, zatímco vy budete popíjet blahodárnou kozí syrovátku a ochutnávat opravdu skvělé sýry. Jižní cesta vás zase může dovést do Kytlic, kde při troše štěstí bude právě představení místního loutkového divadla, prohlédnete si expozici staré školy, kde bez interaktivních tabulí a tabletů děti školu dost možná ani nepoznají.

ZE ZÁMKU AŽ DO SKALNÍHO RÁJE

Když dospějete až na západ Českého Švýcarska, čeká vás Děčín, o kterém se podrobně dočtete v jiném článku, takže jen stručně – úžasný zámek s dětskými prohlídkami vedenými tajemným Černým rytířem nebo usměvavou komtesou, pro větší děti jedinečný zážitek na via ferratě uprostřed města, pro děti opravdu zábavná zoologická zahrada, patrně vůbec nejinteraktivnější u nás, aquapark, půjčovna raftů, na kterých se dá plout po Labi třeba až do Saska, k tomu cyklobus na Sněžník a jízda s větrem o závod dolů, knihovna s báječným dětským oddělením... A na závěr dobrodružství nad dobrodružství – výprava do bludiště skalního města Tiských stěn! Tenhle skalní labyrint se skládá ze dvou oblastí – Velkých a Malých Tiských stěn. Děti to bude bavit všude, ale Malé Tiské stěny, to je prostě dětský sen. Dokonale bezpečné místo, cesty vystlané hlubokým pískem, tisíce průlezů, tunýlků, jeskyní a jeskyněk, skalek a nevysokých stěn – tady se děti stávají samy sebou a na nudu nemají několik hodin ani pomyšlení. České Švýcarsko je prostě, jak by řekli adresáti tohoto článku, boží, mazaný a hustý!

PERLIČKA

Podobně štědré je i sousední Saské Švýcarsko. Zkuste třeba Bad Schandau se skalním výtahem k rysí kleci, úžasným interaktivním Domem Saského Švýcarska a jízdou tramvají do skal. Anebo modelovou železnici pod širým nebem v Kurort Rathen.

Vinařskými stezkami proti proudu času

To, že jižní Morava bývala od pradávna protkána vinařskými cestami, které se dnes proměňují na turistické stezky a cyklotrasy, ví v téhle zemi každý. Že podobné stezky bývaly a dnes znova vznikají i v Českém středohoří, v neskonale půvabném údolí řeky Labe, ví – ke své škodě – daleko méně lidí. A přitom je pěstování a zpracování vína v obou českých vinařských podoblastech – litoměřické i mělnické – starší než tisíc let. Tyhle cesty mají charakter naučných stezek osazených informačními tabulemi, a kdo se po nich vydá, ten jako by putoval časem. Současnost se tu proplétá s minulostí i dávnou historií, středověké vinice a do skal tesané sklepy se potkávají s dnešními vinaři, s lahvemi plnými tekutého slunce, z šera času se vynořují pamětihodné stavby, města, jimiž tyhle cesty vedou, žijí bohatým životem teď a tady a Labe to všechno omývá prastarými vodami, které se k nám donekonečna vracejí. Pojďte a vydejte se cestami vína. Jsou kouzelné.

Z LITOMĚŘIC K OBOJÍM ŽERNOSEKŮM

Už v dobách, kdy bylo okolí Labe osidlováno a vodní cesta přinášela do pohanských božišť světlo křesťanství, pěstovali lidé na úrodných svazích středohorských kopců klesajících ke korytu řeky vinnou révu. Listinné doklady jsou pozdější, až z roku 1057, ale podávají zprávu o tom, že tu víno dozrávalo a bylo měněno na opojný nápoj už velmi dlouho. Litoměřice byly ve středověku druhým nejvýznamnějším vinařským městem hned po Praze. V okolí města, především v kaňonu Labe, bylo více než 400 hektarů vinič ních tratí. Mnohé z nich plodí dodnes, navzdory tomu, že mikroskopický brouček přivezený sem z Ameriky zlikvidoval koncem 19. století většinu vinic. Lidem je tu ale vinařství vlastní, a tak se nedali a začali znovu. Nejlogičtějším začátkem Litoměřické vinařské stezky je gotický hrad ve městě, které dalo stezce jméno. Do skeletu starého královského hradu tu byl vbudován moderní interiér, jehož součástí je také interaktivní a velmi zdařilá expozice Svatostánek českého vinařství. Pak už vás stezka povede pod viničním vrchem Radobýlem (přečtěte si komiks o pár stránek dál), po břehu Píšťanského jezera až do Velkých Žernosek, obce vínu zasvěcené. Kromě několika menších vinařů, které rozhodně stojí za to navštívit, vás tu čeká skutečný skvost – historické vinné sklepy vyhloubené už v polovině 12. století cisterciáckými mnichy. Navazuje na ně žernosecký zámek, v němž sídlí proslulé vinařství, které vás nechá do sklepů nahlédnout, a vy zjistíte, že jsou pro zrání vína používány dodnes. Na samém břehu Labe pak opustíte Labskou stezku vedoucí z Prahy až do Hamburku a svěříte se do péče zdejšího Charona, který vás přívozem dopraví nikoli do podsvětí, nýbrž do Malých Žernosek, kde vinařská minulost i současnost pokračují. Další cesta vás povede po úpatí vrchu Lovoš, pochopitelně také rozsáhlými vinicemi a přivede vás až do Lovosic, odkud se můžete, sledujíce proud řeky, zase vrátit k přívozu. Chcete-li ovšem obzvláště dobrý tip, odbočte už v Malých Žernosekách na naučnou stezku Lovoš a omamně krásným

Oparenským údolím kolem někdejších mlýnů putujte ke zřícenině hradu Oparno a ještě dál, až na vrchol Lovoše s úchvatnými výhledy na celé Středohoří, a po zelené turistické značce sejděte dolů. Elegantně se tu napojíte na už popsanou vinařskou stezku. Máte-li čas – a kdo putuje za vínem, času by si měl udělat hutnou zásobu – stojí to opravdu za to.

Z ROUDNICE NA PELUNKU A TŘEBA JEŠTĚ DÁL

Na Podřipsku hovoří prameny o vinné révě poprvé v trojkovém roce 1333, ale znáte to – než se něco zapíše, už to dávno žije a funguje. V Roudnici nad Labem začínají Polabské stezky za vínem a poznáním. Je na nich několik odboček a bočních okruhů a dovedou vás až za hranice Brány do Čech, na Mělnicko. Začněme ale v už zmíněné Roudnici. Krásné historické město s úžasným lobkowiczkým zámkem (sídlí v něm zámecké vinařství a v jízdárně pozoruhodná Galerie moderního umění), městskou rozhlednou, goticko-barokním chrámem Narození Panny Marie s augustiniánským klášterem, s barokními kaplemi rozesetými po městě a samozřejmě s nedalekou mekou každého Čecha, horou Říp. Pokud chcete tip na báječné koupání – zatopená pískovna v nedaleké Dobřini. Až přejdete roudnický most přes Labe, vydáte se vesničkami ležícími v krajině, která je krok za krokem malebnější. Budete se blížit k nápadnému vrchu Sovice, na jehož jižních a západních svazích dozrává réva na historických vinicích, které dodnes dávají ta nejlepší roudnická vína. Severní strana tohoto osamělého kopce vás ale také překvapí. Najdete tu závlahovou nádrž a od ní se vám naskytne pohled, který bere dech. Uvidíte České středohoří od Varhoště přes Sedlo, Milešovku až po Hazmburk. Krajinou akátových hájů, borových a smíšených lesů, rybníčků, potoků a mokřadů pak dojdete až do Hoštky. Cestou vás možná vytrhne ze zamyšlení houkání historického Podřipského motoráčku. Město Hoštka leží neoprávněně mimo hlavní zájem turistů. Má nádherné okolí, několik pozoruhodných kostelů, krásný barokní sloup Nejsvětější Trojice a kapli Nanebevzetí Panny Marie, anebo zajímavou uličku jedenácti století vinných sklípků. Dál vás stezka povede na neobyčejné místo, na takzvanou Labskou terasu.

Meandry Labe, na obzoru Říp, okolní vesničky – tahle vyhlídka je velmi vyhledávaná. Proti proudu Labe dojdete až do Štětí a byla by chyba neodskočit si na druhý břeh a nezajít do Račic k proslulému veslařskému a kanoistickému kanálu, kolem něhož vede asfaltový okruh ideální pro inlajnisty. A třeba tu natrefíte i na trénink, nebo dokonce závody. Ze Štětí vede naše stezka nějakou dobu souběžně s další velmi zajímavou naučnou stezkou Loupežníka Štětky a vůbec není od věci si na ni odskočit. Po starých kupeckých stezkách, krásnou a dosud nepříliš objevenou krajinou se dostanete třeba až do slavné loupežnické jeskyně Mordloch. Vinařská stezka opouští Bránu do Čech, jak jinak, u obnovované historické vinice Na Pelunce, která je odjakživa proslulá nejlepšími ryzlinky v oblasti. Hranice kraje je ale jen čára na mapě, a tak klidně putujte dál, do Liběchova, do Mělníka…

PERLIČKA

Nedaleko Hoštky i Štětí je vesnička Radouň. Na jejím severním okraji, na malém návrší, najdete jeden z nejmalebnějších židovských hřbitovů, jaké znám. Je tu až hmatatelný klid, novorománská osmiboká obřadní síň a v trávě tu zubu času odolává na dvě stě náhrobků. Útěšné místo.

Krajina si je pamatuje, lidé zapomínají

Krajinu nezajímá, kdo v ní žije. Pamatuje si každého. Lidské stopy v ní zůstávají otisknuty ještě dávno po tom, co lidé anebo i celá etnika zmizí. A krajina Dolního Poohří si dobře pamatuje po staletí zkoušený národ, na němž byl ve 20. století spáchán nejstrašlivější kolektivní zločin všech dob. Stopy Židů jsou ve zvlněném kraji kolem hadovitého těla řeky Ohře dobře patrné i dnes. Přestože zarůstají, přestože byly po léta drancovány, ničeny a přestavovány. Když jsem se vydával na cestu po židovských stopách, připadal jsem si trochu jako Ahasver, věčně bloudící Žid, který hledá, a nenachází. Ale já jsem našel a budu rád, když si se mnou neokázalou poezii macev, plačících kamenů, užijete i vy.

NENAPLNĚNÝ SEN PO KLIDU A MÍRU

Židé začali osidlovat Dolní Poohří ve středověku. Do měst se stěhovali už v polovině století čtrnáctého, a mluvíme teď hlavně o Lounech a Žatci, na vesnice pronikali zhruba o tři sta let později. Jednoduché to neměli nikdy. Odjakživa byli obdařeni obchodním talentem, byli skromní a vlídně řečeno spořiví a úzkostlivě dbali na to, aby měli zaplacené daně a nezavdali tak příčinu k problémům s vrchností. Gójové, jak melodicky říkají jinověrcům, byli povětšinou méně skromní, pro obchod méně šikovní, a tak měli pocit, že jim Židé „kazí kšeft“. Navíc, Židé byli tak snadným terčem – pod pláštík náboženské nesnášenlivosti se dalo skrýt cokoli. Docházelo tak k zajímavým veletočům. Zatímco šlechta Židy ze zištných důvodů docela potřebovala (platili daně, a nemalé, a ještě se od nich daly půjčit peníze), měšťané dělali všechno pro to, aby je mohli vyhnat. Chvíli měli navrch ti, chvíli oni a Židé, pokud byli ušetřeni pogromů a vypalování, putovali z místa na místo – z měst na vesnice a zase zpátky. A kdekoli se usadili, ať už šlo o sídelní okrsky nebo o ghetta, která měla původně spíše ochranný charakter, všude se snažili zbudovat modlitebnu nebo přímo vystavět synagogu, zřídit školu, rabinát a pochopitelně i hřbitov. A tak v Dolním Poohří stávalo sedm synagog, bylo tu kolem dvaceti hřbitovů. Koncem století devatenáctého, kdy bylo židovské osídlení nejpočetnější, kolísala procenta podílu Židů na celkovém počtu obyvatel hnízdo od hnízda mezi pěti, ale také padesáti. Někde žili Židé semknuti, nebo dokonce odděleni, jinde – konkrétně například na Perucku – byli po roce 1918 s ostatními obyvateli tak promícháni, že byli dokonce pohřbíváni i na obecních hřbitovech. Když přišli nacisté, nelikvidovali jen Židy, ale i všechno židovské – kromě majetku, kterého se kupodivu neštítili. Mnoho hřbitovů doznalo za války nenapravitelných škod. Co nezničili nacisté, dorazili komunisté a často i obyčejní čeští křupani, kteří bez zábran vyrvali ze země náhrobní kámen popsaný poezií žalu a vylepšili si jím podezdívku plotu. Ze synagog se staly dílny, byty, stodoly, sklady. Hřbitovy zarůstaly náletovými křovinami a košatým nezájmem. Krásné židovské přísloví praví: Co nevyřeší rozum, vyřeší čas. Čas, zdá se, řeší židovské stopy tím, že je nenechává zcela zmizet. Ani z paměti krajiny, ani z vědomí lidí.

PUTOVÁNÍ V RYTMU KLETZMERU

A kudy naše cesta po stopách pooherských Židů povede? Po trase **Hřivčice u Peruce – Louny – Liběšice – Postoloprty – Měcholupy – Žatec – Čeradice – Široké Třebčice – Letov – Očihov u Podbořan – Drahonice – Podbořanský Rohozec – Mašťov**. Tam všude jsou dodnes více či méně patrné otisky židovské kultury. Převážně půjde o hřbitovy. Někde se o ně starají, jinde k nim nevede ani cesta a nejlepší je navštívit je v období vegetačního klidu, kdy nemizí pod bujnou zelení. Někde se zachovaly s bídou čtyři macevy (tedy náhrobky), jinde více než tři sta. Vezměme to jen namátkou. U Hřivčic najdete velmi snadno jeden z největších židovských hřbitovů v severních Čechách. V současné době probíhá jeho výrazná kultivace, jsou tu informační tabule, hřbitov má i svou stránku na Facebooku. V Lounech je nedaleko náměstí k vidění (nikoli k navštívení, sídlí tu depozitář státního archivu) nádherná synagoga vystavěná v maurském stylu. Především je tu ale opravený a velmi živý hřbitov (dokonce se na něm dodnes pohřbívá) s rekonstruovanou obřadní síní postavenou v eklektickém stylu s maurskými okny. V Liběšicích najdete hřbitov mezi chmelnicemi a poznáte ho podle pořád ještě masivní opukové zdi. Je zarostlý, ale má velmi zvláštní kouzlo a zachované barokní a klasicistní macevy. Jde o starý židovský hřbitov – je tu ještě nový, ale v rozporu se jménem je v daleko horším stavu. V Postoloprtech najde místo, kde býval hřbitov, jen velký znalec. Nezbylo prakticky nic, ale my přece víme, že místa mají paměť lidem navzdory. Příkladem opuštěného hřbitova je ten měcholupský. Dáte-li se od silnice na Želeč po okraji pole, najdete ho a budete mít krásný pocit, že prolamujete hranice lhostejnosti – já ten pocit alespoň měl. V Žatci je židovský hřbitov téměř bez náhrobků, zato synagoga je tu úžasná! Druhá největší v zemi – po té plzeňské. O křišťálové noci byla vypálena a nikdy už se nenavrátila svému účelu, ale nový majitel ji přetváří v kulturní stánek. Vy se do ní v sezoně můžete podívat v doprovodu pracovníků informačního centra (to je na náměstí v radniční budově). Jsme v Čeradicích. Asi dva kilometry odtud, v údolí říčky Liboc, je díky směrovkám snadno k nalezení čerstvě vyklučený hřbitov s asi pětadvaceti náhrobky. Široké Třebčice jsou obzvláště zajímavou židovskou lokalitou. Uprostřed obce tu stávalo ghetto a vlastně stojí dodnes. Býval to sevřený šik domů u rybníka, jen dnes už prořídlý a pozměnily tvář. Hřbitov nenaleznete snadno, je za vsí, přístupný po polní cestě a přes pole, hustě zarostlý, ale o to větší radost budete mít z jeho objevení. U polní cesty z Letova do Blšan tiše čeká hřbitov se stovkou macev, z nichž některé jsou vytesány z místního typického červeného pískovce. V Očihově u Podbořan je macev jen šest, ale zase – to místo! V Drahonicích u Lubence se po polní cestě vydejte ke krásnému, svažitě členitému hřbitovu s úžasnou atmosférou. Z Podbořanského Rohozce vás polní cesta dovede k Dolánečkému potoku, u kterého je mírný svah s asi devadesátkou macev, které tu leží a trpělivě čekají, až se najde někdo, kdo je zase vzpřímí. Poslední zastavení je v Mašťově. Na zdejší hřbitov se nejspíše dostanete polní cestou od fotbalového hřiště. Na sto sedmdesát macev mohlo být o padesát náhrobků četnější, nebýt přičinlivých filmařů, kteří je v osmdesátých letech odváželi pryč. Naštěstí jsou zachovány a umístěny na hřbitově v Teplicích. Naše putování v rytmu kletzmerové melodie je u konce. Probudili jsme svýma nohama a očima spící vzpomínky. Tak díky a „mazl tof“! (Hodně štěstí!)

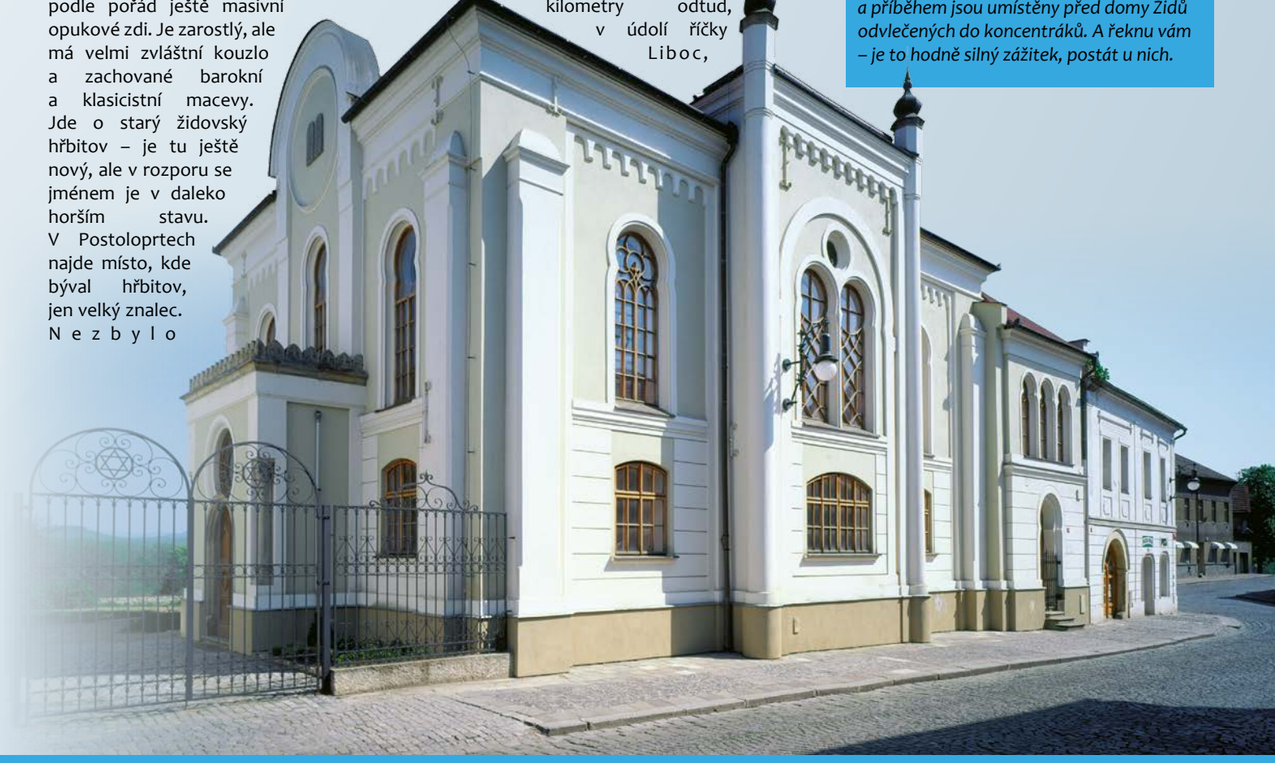

PERLIČKA

Až se budete procházet po Žatci nebo Peruci, dost možná narazíte na malé kovové destičky vsazené do chodníků. Obě města se totiž připojila k iniciativě Stolpersteine, tedy Kameny paměti. Destičky se jménem a příběhem jsou umístěny před domy Židů odvlečených do koncentráků. A řeknu vám – je to hodně silný zážitek, postát u nich.

Za tajemstvím spoutané vody

Krev Krušných hor je křišťálově průzračná

PERLIČKA
V dohledné době vznikne péčí Povodí Ohře na východním konci Flájské hráze zbrusu nové informační středisko, dům vznášející se na pilotech nad vodní hladinou. Kromě vhledu do problematiky vodního díla tu najdete i možnost občerstvení a budete si moci prohlédnout i příležitostné výstavy.

Začátkem roku 2016 byla ve Spojených arabských emirátech voda čtyřikrát dražší než benzín. V Africe je voda daleko cennější než zlato a lidé pro ni často chodí i několik hodin, pokud vůbec mají kam. My prostě otočíme kohoutkem, který často i zapomeneme zavřít. Voda tekoucí z našich kohoutků je dokonce svrchovaně pitná. My s ní ovšem bez zábran splachujeme toalety, zaléváme zahrádky a myjeme v ní auta. Vůbec si neuvědomujeme, že pokud jde o vodu, jsme země pokladů. A Krušné hory že jsou skutečné vodní Eldorádo. Voda, která odtud prýští, a my jsme se ji naučili shromažďovat, je jedna z nejkvalitnějších u nás. Doslova křišťálová.

VODA NAD ZLATO A DRAHÉ KOVY

Kdybychom mohli vidět hřeben Krušných hor očima vysoko letícího ostříže, hleděli bychom na nekonečné lesy, louky a rezatá rašeliniště, to všechno protkané blyštivýma očima vodních děl. Vodní nádrže jsou pro tyhle hory typické a už celých padesát let se o ně důsledně stará Povodí Ohře. Samozřejmě nejen o ně – od Chebu po Šluknov opečovávává desítky vodních děl. Na hřebenech a svazích Krušných hor je takových nádrží sedm. Kde se tu vzaly? Tři z nich – Kamenička, Jezeří a Janov – byly vybudovány už před sto lety, na přelomu století. V té době si rozmáhající se průmysl i zvětšující se města vynutily nový přístup k hospodaření s vodou. A nebyly to žádné kompromisní stavby, šlo o vrcholná inženýrská díla své doby. V polovině minulého století přišla druhá vlna budování vodních děl, která přinesla přehrady v Křímově, Jirkově a Flájích, a třetí vlna na konci let sedmdesátých přidala ještě největší vodní dílo v Krušných horách, Přísečnici. Tak – a teď budeme muset ukáznit svá srdce náruživých turistů a objevitelů a vzít rozum do hrsti. Když si doma napustíte plnou vanu vody, těžko do ní polezete v zablácených pohorách. A do sklenice vody patrně jen tak z plezíru nehodíte kus bahna. No a úplně stejně je třeba vidět všech sedm krušnohorských vodních nádrží. Jsou to vlastně gigantické sklenice pitné vody v kvalitě vody kojenecké. V tu chvíli asi nikdo z nás nebude reptat, že je kolem nich ochranné pásmo, do kterého se nesmí vstupovat, natož aby někoho napadlo, že se tu bude koupat. To ovšem neznamená, že bychom my turisté měli utrum. Naopak – putování k vodním nádržím a bloumání kolem nich je přepůvabné, jen je zkrátka třeba chovat se slušně, ohleduplně, s vědomím významu a ceny vody, jejíž hladina tak spektakulárně zrcadlí sluncem prozářené mraky. Odměnou nám budou nejen úchvatné scenerie, ale také vzácná nahlédnutí do zázemí technických skvostů. Kam se tedy smí a kam ne? Račte se obtěžovat četbou následujících řádků.

PUTOVÁNÍ ZA KRÁSOU VODNÍCH DĚL

Vezmeme-li to od severu k jihu, jako první objevíme magické Fláje, nejvýše položené vodní dílo, dokončené v roce 1963. Jeho hráz je svého druhu jediná v celém Česku – zakřivená, betonová, nicméně pilířová, čili uvnitř dutá. Tuhle raritu vodního stavitelství, kulturní památku České republiky, můžete dokonale prozkoumat jedině při dnech otevřených dveří, které Povodí Ohře pořádá jednou do roka. Na hráz samotnou ale pěší, lyžaři i cyklisté mohou, dokonce tudy vede Krušnohorská magistrála. V nejbližším okolí najdete i dvě mimořádně atraktivní turistické stezky. Ta červeně značená vás zavede k Puklé skále, odkud

uvidíte celou hladinu Flájí i okolní lesy a lučiny. Zelená vás pak povede kolem severního břehu Flájí a dál, po naučné stezce kolem Flájského plavebního kanálu (mimochodem, nejstaršího v Česku). Další v pořadí je vodní dílo Janov z roku 1914. Monumentální kamenná hráz (nejvyšší zděná hráz v Česku) korunovaná centrální věžičkou (další kulturní památka), vodní nádrž sevřená až ke hladině krušnohorskými lesy. Tak nedokonale se dá popsat malebné lesní zákoutí vysoko nad městem Litvínovem. Hráz i přístupové cesty k ní jsou uzavřeny, kolem nádrže ale vedou tři značené turistické trasy, ze kterých se na ni nabízejí nádherné výhledy. Obzvláště pěkná je zdejší červená, která vás přivede až k rozhledně Jeřabina. Jednou z nejméně přístupných přehrad je Jezeří, malá vodní nádrž z roku 1904 ležící uprostřed národní přírodní rezervace Jezerka. I Jezeří je kulturní památkou, a byť se nedostaneme až ke hrázi, kousek pod ní vede turistická stezka z Vysoké Pece a Jirkova na zámek Jezeří, o němž se dočtete na jiném místě tohoto čísla Brány. Vypravte se sem, stojí to za to. Zažijete totiž doslova totální kontrast. Útěšné údolí Vesnického potoka, překrásné bučiny, nedotčená příroda opojné krásy…, a ani ne kilometr odtud šedošedá plocha jámy velkodolu, sápajícího se po úpatí hor. O něco dále k jihu, nedaleko města, které vodnímu dílu dalo jméno, v hlubokém, lesy obklopeném údolí řeky Bíliny najdeme vodní dílo Jirkov. Mám pro nás všechny jednu dobrou zprávu, tedy podmínečně dobrou. Okolí přehrady i hráz samotná byly donedávna uzavřeny. Povodí Ohře tu ale spustilo zkušební provoz větší otevřenosti okolí vodního díla, takže se teď Telčským či Telšským údolím (navazují na sebe právě u přehrady) můžeme vydat do míst neokázalé krásy a klidu. Tedy, alespoň do té doby, dokud se tu dokážeme my lidé z rodu výletnického chovat zodpovědně. Nedaleko divukrásného Bezručova údolí, které už z Brány dobře znáte, natrefíme na dvě vodní díla vybudovaná v rozdílné době. Kamenička je z roku 1904, zatímco nedaleký Křímov byl dokončen v roce 1958. Na hráz ani do bezprostřední blízkosti vody se sice nedostaneme, ale krásné a vyhledávané turistické trasy nám umožní užít si omamné zrcadlení obou nádrží do sytosti. Poslední, a největší je vodní dílo Přísečnice. Jen o několik výškových metrů níže než Fláje, na přitažlivě drsné náhorní plošině, ve stínu Velkého Špičáku, obklopeno lesy a horskými lučinami je tohle třísetšedesátihektarové jezero místem nevšední krásy. Platí tu stejná omezení jako u ostatních přehrad, přístupnost je ale skvělá – vede tudy Krušnohorská magistrála, cyklostezky i turistické trasy. Máme tedy za sebou putování modrookými místy Krušných hor. Kéž odcházíme v pokoře a tiché úctě k životadárné vodě, která nás, zdá se, tak zásadně odlišuje od okolního vesmíru.

Foto © Povodí Ohře

Krajina k nakousnutí

Každý kraj má svůj charakter, svou jedinečnou krásu, svou historii – ale také svou nezaměnitelnou chuť. Až budete bloumat Branou do Čech, nezapomeňte, že všude na vás čekají úžasné dobroty z darů zdejší přírody, připravované s láskou a v úctě k tradici. A chcete-li si být opravdu jisti, že ochutnáte jen to nejlepší a nejoriginálnější, orientujte se podle značek. Tentokrát nebudou turistické, půjde o značky kvality. V tomhle čísle Brány máme spadeno na pochoutky z masa a mléka, další komodity budou následovat, žádný strach. O jakých značkách že je řeč? Jsou celkem tři. Regionální potravina, Regionální produkt (Českosaské Švýcarsko regionální produkt®, Krušnohoří regionální produkt®, České středohoří regionální produkt®, Poohří regionální produkt®) a Nejlepší potravinářský výrobek kraje Přemysla Oráče. Získat je není žádná legrace a nedávají se leckomu. A ještě malé varování – pokud jste dočetli až sem nalačno nebo s kručícím žaludkem, je četba dalších řádků jen na vaše vlastní nebezpečí…

Z NOVÉ VÍSKY AŽ KE BŘEHŮM LABE

Uděláme spolu takový okruh. Začneme až daleko na severu, doslova na dohled od saských hranic, v Nové Vísce u Dolní Poustevny. Pod vrchem Špičákem najdete rodinnou farmu manželů Malinových. Kdykoli sem přijdu, připadám si, že jsem vítán. A nejde jen o Malinovy, vítají mě i všechna zvířata – a že jich tu tedy je. V hlavní roli je ovšem stádo koz, které se celé dny pase na okolních loukách a pak zodpovědně dává výborné mléko, z něhož Malinovi připravují báječné věci. Mezi nimi i oceněný Kozí sýr přírodní, vyráběný podle vlastní receptury výhradně z kozího mléka. Zapijete-li ho zdejší kozí syrovátkou, uděláte si velmi dobře. Stále ještě vysoko na severu čeká na nás z mnoha důvodů zajímavé město Varnsdorf. Hledané pochoutky tu mají na dvou místech. Za poměrně nenápadnou prodejnou potravin se tu skrývá výrobna špičkových uzenářských lahůdek – Varnsdorfské uzeniny, řečené u Vohnouta. Pečetí regionální potraviny se pyšní Menčíkova podkova podmanivé, lehce kořeněné chuti, ručně vázaná, a potom Apetito klobáska, skvěle kořeněná vepřová dobrota. Na jiném konci města nás čekají v Polabských mlékárnách Varnsdorf se svým vyhlášeným máslem známým všem chlebům v okolí jako Bio máslo cihla, jakož i s opravdu jedinečným Pasteveckým čerstvým sýrem podle tradiční a velmi staré receptury. Třetím klenotem je kolekce sýrů Matylda z hor. Jak tak sjíždíme na jih, míjíme půvabné středověké městečko Úštěk a zastavujeme u Farmy Držovice. Ve statku uvozeném krásným roubeným stavením tu manželé Laušmanovi vyrábějí například skvělé Kozí mléko bio a hlaďoučký Držovický ovčí jogurt bílý bio. Teď vyjedeme na syrově krásnou náhorní plošinu, do Verneřic. Už zdálky se nám budou sbíhat sliny na voňavý Verneřický zauzený šunkový salám a velmi rafinovaně kořeněnou Verneřickou paprikovou klobásu, kterézto uzeniny pocházejí ze zdejšího Agrokomplexu. V jejich prodejně se přesvědčíte, že slovo řezník můžete v Čechách ještě pořád znít velmi hrdě. Teď sestoupáme do svítivě bílých a veskrze pohostinných Litoměřic. Uzenářství Chovaneček tu nabízí mnohé, nás ale budou zajímat oceněná Archivní sušená slanina, fantasticky uzrálá a zauzená studeným kouřem, pak zeleným pepřem kořeněné miniklobásky Novobranské korálky a nakonec Novobranský pršut – karé, měsíc zrající a pomaličku douzená lahůdka podle staročeské receptury. A ještě alespoň sousto Klášterní sušené šunky.

OHŘE, ŘEKA MNOHA CHUTÍ

Teď už nějakou chvíli jedeme rovinou a poprvé se blížíme k řece Ohři. Tady, v Bohušovicích nad Ohří, natrefíme na jednu z nejstarších českých mlékáren, Bohušovickou mlékárnu. Doslova celá země dobře zná zdejší vyhlášenou dětskou dobrůtku, Smetanový krém Bobík s jahodami – vanilkový smetanový, hedvábně našlehaný krém s kousky jahod. Teď se vyhoupneme na Oherský zlom a jsme na okraji Podřipska, na samé hranici Ústeckého kraje, ve vesnici Charvatce. Odkud se jen bere ta neodolatelná vůně? Ach tak, z uzenářské firmy Astur-ka. Má ji na svědomí Pečené koleno bez kosti se zlatohnědou kůrčičkou, jemuž kdo odolá, prohloupí. Proti proudu Ohře dojedeme až do královského města Louny a dost těžko přehlédneme nedaleko se tyčící dominantní kopec Oblík. Na jeho úpatí, na absolutně podmanivém místě, svítí do daleka Statek Oblík. Na svazích kopce se pasou stáda ovcí a koz a ve zdejší prodejně nás láká vitrína plná k prasknutí. Mezi všemi produkty nejvíce vyniká Ovčí čerstvý sýr, lahůdka sametové chuti a poctivého srdce. Nedat si tu druhý oceněný skvost, tedy Jogurt s javorovým sirupem, je hřích, který se u posledního soudu neodpouští. Naproti Oblíku je slavná Raná, kopec doslova obletovaný milovníky ultralehkých povětroňů. A kousek za Ranou jsou Břvany a Farma Létající koza. Barbora Marešová s rodinou tu navazuje na tradiční malovýrobu a v nevelké sýrárně doslova kouzlí s chutěmi, čehož důkazem je Čerstvý kozí sýr. Další královské město na dosah. Hrdý Žatec skrývá krom chmelového království i Žateckou výběrovou šunku. Ta vzniká podle tradiční receptury, je voňavá, růžová, kompaktní, slaná přesně, jak má být – hmmm! Vděčíme za ni firmě H+B Jatky Žatec. A nejen za ni – další oceněné tradiční dobroty jsou Staročeské uzenky, Žatecký bok exkluziv a Masová tlačenka – ovšem ta je! Další na trase je lázeňské město Klášterec nad Ohří. Už kousek před Klášterem jsme si ve Farmě Špičák, u paní Kateřiny Stratinské, koupili lahodné Mléko ze Špičáku. Pěkně ve dvoře do smaltované bandasky jako kdysi naše babičky. Ve městě samotném navštívíme firmu Miki a Kos a poprvé odbočíme z mléčného a masného rytmu. Tady totiž dělají opravdu fantastické Klášterecké houskové knedlíky. Ručně míchané těsto, rukama uhnětené šišky, nadvakrát kynuté – jako od maminky!

PODHŮŘÍM KRUŠNÝCH HOR

To už jsme vlastně v Krušných horách a šineme si to k Chomutovu. V Březně se zastavíme v restauraci U zrcadla. Manželé Roušarovi tu kromě spousty dobrých jídel vyrábějí dosti neopakovatelné Vepřové ve vlastní šťávě. Mají je tu ve vitrínce a prodají je s sebou anebo vám tu báseň naservírují na talíř s okurčičkou… V Mostě vás kdekdo pošle ke Straussovi, do vyhlášeného řeznictví, kde se rodí velmi tradiční Špekáčky, takové, jaké už se vážně moc nevidí, a hlavně nejedí. A zdejší Dušená šunka standardní nebo Papriková klobása – darmo mluvit, nutno ochutnat. V Mostě se ještě stavíme v malé prodejničce hned vedle výrobny tradičních Mosteckých těstovin. Paní Eva Pachmanová tu dělá převážně ručně klasické typy vaječných těstovin, jaké byste si možná udělali doma, kdybyste měli čas a fortel. Jejich klenotem je Tarhoňa, těstovina tvarem ne nepodobná rýži. Neznáte? Určitě zkuste! V Brňanech, kousek za Mostem, parkujeme u Selského dvora. I tady se můžeme stát hosty stylové restaurace anebo pozorovat oslíky, koně a kozy. My si ale především dáme zdejší Bílý smetanový jogurt plnotučný a budeme spěchat dál, do Teplic. U Hadravových, v Lahůdkách Fajn, totiž mají slavné Čertovsky dobré a křupavé brambůrky solené, ano, takové ty, co je jíte a jíte a jíte a nemůžete přestat. Tak – jaké to bylo? A vlastně – nemáte ještě hlad?

Děčín má prostě všechno

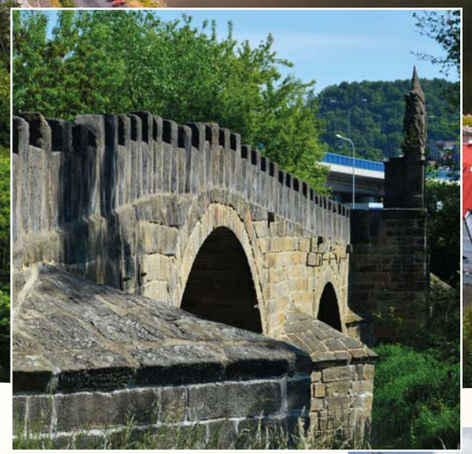

Ono se to jednoduše řekne – turistické centrum. Aby ale město mohlo tenhle titul nosit, musí splnit kdejaké kritérium. A tak jsem začal odškrtávat pěkně jedno po druhém a zjistil, že Děčín naplňuje všechna měřítka, dokonce vrchovatě. Tohle hrdé české město na Labi, důstojná západní brána do Českého Švýcarska, je prostě připraveno. Takže balit – a jedeme! Upřímně řečeno, není to pro mě jednoduché. Jsem děčínský rodák. Kdysi jsem odtud bezstarostně odešel za studiem a teď se po kolenou vracím ke kořenům. Tohle město miluju, ale slibuju svatosvatě – nadržovat nebudu.

ZA THUNY I PO ZUBATÉ BÁBĚ

Tak pojďme – co takhle nějaká NEJ? Nejníže položené město v Česku. Nejdelší obezděná přístupová cesta k zámku na světě! (Fakt – 292 metrů délky, deset metrů šířky, do skály tesáno – to jinde na planetě nenajdete.) Nejstarší ocelový most s obloukovou konstrukcí u nás. Jediná via ferrata v centru města v republice. A navíc – momentálně nejlepší basketbalový český tým (soudě podle aktuální ligové tabulky). Zájem probuzen? Skvěle – tak hezky popořadě: památky. Jednoznačnou dominantou města, jeho nejfotogeničtější tváří, je bezesporu nádherný barokně-klasicistní thunovský zámek. Ještě před pětadvaceti lety jedna z nejzdevastovanějších památek u nás. A dnes? Turistovy hody. Tři prohlídkové okruhy, nádherná Růžová zahrada s glorietem, nově otevřené jižní zahrady ústící do Mariánské louky pod zámkem, jedinečné dětské prohlídky, unikátní Hodinárium v podkroví… Pozoruhodná Thunovská kaple, novogotická raketa čnící z lesa na okraji města, fascinující stavba. Zubatá bába. To není nejstarší obyvatelka Děčína, tak se tu od nepaměti říká renesančnímu kamennému mostu přes řeku Ploučnici se vzácným sousoším od Michala Brokoffa. Jeho méně okázalý bratříček, kamenný Ovčí můstek ze 16. století, je k vidění na levém břehu, tedy v Podmoklech, má pitoreskní tvar, klene se vysoko nad Jílovským potokem – údajně proto, aby po něm mohly běhat ovce, ale už ne jezdit lakomí sedláci, kteří na stavbu nechtěli přispět. A další NEJ, na které jsem zapomněl – jediná dochovaná synagoga v Sudetech, úžasná budova v pseudoorientálním stylu proklátém zdobnou secesí – koncerty, výstavy, anebo jen tak, prohlédnout a meditovat. A ovšem budova děčínského muzea, původně loveckého zámečku, respektive vrchnostenské správy Thun-Hohensteinů. Ta by byla zajímavá i sama o sobě, je ale nadto plná velmi zajímavých exponátů. Největším magnetem je samozřejmě slavná expozice Vývoj lodní dopravy na Labi s desítkami modelů i s kormidelnou, kde je možné točit kormidelním kolem…

ZA GRIZZLYM PO SKÁLE

Památky bychom tedy měli, co nějaké obzvláštní turistické atrakce? V první řadě zoologická zahrada. Není velká, ale je na úžasném místě, totiž na dlouhém zalesněném temeni Pastýřské stěny. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že je to zcela určitě nejinteraktivnější zoo u nás. Na každém kroku můžete něco řešit, na něco sahat, zkoumat, z telefonní budky volat různým zvířatům – je to vtipné, děti odtud nedostanete. Kromě medvědů grizzly, které má Děčín jako jediná zoo v Česku (jé, vidíte, další jedinečnost!) tu najdete zvířata velmi vzácná a málokde chovaná – vikuni, kapybary, levharty mandžuské, takiny, babirusy, kabary, mravenečníky, ale i zvířata z okolí – to v ojedinělé expozici fauny Českého Švýcarska. K tomu Ptačí dům, třípatrové Rajské ostrovy – to se prostě musí vidět. Do zoo se dostanete lecjak, ale nejoriginálnější cesta souvisí s další atrakcí. Už zmíněná via ferrata totiž vede právě po Pastýřské stěně z Labského nábřeží – logicky nahoru. Půjčíte si výbavu, zaháknete karabinu a už šplháte po schůdcích i po holé skále. Neskutečný zážitek, který přitom zvládne každý trochu zdatný jedinec. Třetí atrakcí, kterou nesmíte vynechat, je zdejší Aquapark s termální vodou, tobogany, vířivkami, línou řekou, speciálním bazénem pro potápěče…

NASYŤTE DUŠI I TĚLO

Ach, ach, já to věděl – ještě tolik toho je, a už máme tak málo místa. Takže, turistika samotná. V první řadě doprava – naprostý luxus. Libo-li turistický autobus až do srdce národního parku? Nebo snad cyklobus třeba až na Děčínský Sněžník? A co po vodě? Parníkem do Hřenska nebo až do Saska, případně už zmíněným raftem, každopádně jedním z nejkrásnějších říčních kaňonů v Evropě? Ne? Tak vlak! Dráha národního parku, teprve předloni znovu otevřená železniční cesta z Děčína přes Bad Schandau a Sebnitz do Dolní Poustevny, Mikulášovic a dál až do Rumburku? A co třeba kolo? Cyklisti tu mají pré. Labská stezka z Prahy do Hamburku vede právě tady nejkrásnější přírodou. Navíc tu na ni navazuje páteřní cyklostezka Ploučnice a kousek za městem se napojuje další páteřní Krušnohorská cyklistická magistrála, pročež můžete dojet až do Benešova nad Ploučnicí anebo až někam ke Karlovým Varům. O tom, že je Děčín ideálním východiskem pro túry i cyklovýlety do národního parku České Švýcarsko, do celého Šluknovského výběžku, anebo na druhou stranu do skalního města v Tisé, k rozhledně na stolové hoře Děčínský Sněžník, do Saského Švýcarska, nebo, to zase směrem na jih, do Českého středohoří, už asi ani netřeba psát. Co říkáte – moc daleko? Ale prosím, tak můžete courat po městě! Na oku lahodící vyhlídky na Pastýřské stěně a na vrchu Kvádrberk, po Růžovém hřebeni nad Labským kaňonem k nejkrásnější vyhlídce na Labe – na kamenný Belvedér, k rozhlednám na Chlumu nebo na Sokolím vrchu… Turista ovšem musí mít i kde bydlet a jíst. Děčín opět připraven. Od čtyř čtyřhvězdičkových hotelů ve městě a okolí po turistické ubytovny, penziony a kempy – všechno k dispozici. A gastronomie? Zase celá škála, dokonce i restaurace oceňované v celostátním měřítku – třeba takový hotel Ostrov, restaurace Tunel přímo ve městě, U fořta na Mezní Louce anebo největší hit loňského roku, zvěřinová restaurace Kristin hrádek v dokonalé samotě uprostřed lesů (v roce 2015 se umístila jako druhá nejlepší v prestižním Maurerově výběru!), případně další hospůdky a restaurace s typickou českou, ale také italskou nebo světovou kuchyní. A kavárny? Tři výborné! Lázeňská kavárna v bývalých městských lázních pod zámkem, Tao Tao kousek od paty Pastýřské stěny anebo Hajja Café v podle mě nejvkusnějším nákupním centru v zemi Děčínském pivovaru – kde je mimochodem další, Pivovarská restaurace se skvělou kuchyní a dokonce i vlastním minipivovarem! Tak, a už se sem nic nevejde a já chtěl zrovna začít psát o… Hm, tak to už si holt musíte objevit sami.

Do nitra země za poklady

V kůži horníkově aneb Fáráme na šichtu

Zážitek, který teď doporučím každému zvídavému člověku bez ohledu na to, jaké jsou jeho záliby a zájmy, je intenzivní, překvapivý, dokonce fascinující. Pozvu vás totiž na hornickou šichtu, při které se budete cítit jako ve skutečném dole. Za poslední léta se horníci z našeho zřetele více či méně vytratili. Někdejší hrdiny lidu dnes mnozí z nás vidí spíše jako potenciální nezaměstnané. Zaručuju vám, že až projdete iluzivní a interaktivní expozici Podkrušnohorského technického muzea nedaleko Mostu, budete odcházet s jednoznačným názorem, že totiž horník bezesporu hrdinou je.

DUCH VE STROJI

Když vám někdo řekne, že hunt plný foroty projede po počvě čili zoulu pod hajcmanem kolem opřené krampy, je velmi pravděpodobné, že nebudete rozumět ničehož nic. Horníci jsou totiž národ svébytný, vybavený vlastním jazykem, zvyky, tradicemi i humorem. V areálu bývalého hlubinného dolu Julius III., kde byla těžba ukončena v roce 1992, do jejich světa nahlédnete víc než kdekoli jinde. Prvním překvapením pro vás bude, že Mostecko, kraj povrchových dolů, je ve skutečnosti krajem dolů hlubinných. Byly tu mnohem dříve a bylo jich daleko víc než jejich povrchových bratrů. Dnes už se fárá v jednom jediném, ale i důl Centrum je už v útlumu a těžba tu končí. Zbývají poslední tři těžní věže a za nějakých dvacet let by taky po hlubinné těžbě nemusela zbýt ani památka. A právě tomu chce zabránit zdejší expozice. Abyste si nemysleli, že jde o nějaké nepovšimnuté místo – tohle muzeum je jedním z nejnavštěvovanějších v Ústeckém kraji, ročně sem najde cestu až 12 000 zvědavců a jsou opravdu z celého světa. Co uvidí? Už po vjezdu do areálu těžko přehlédnou expozici těžební techniky. Obrovská monstra tu tiše odpočívají po letech poctivé služby. Dá se na ně i vylézt, a věřte, že pohled z kabiny obřího buldozeru hned tak něco netrumfne. Pak už začíná podivuhodná pouť za uhlím. Některá ze čtyř báječných průvodkyň vás vede po stejné trase, jakou chodívali horníci den co den na některou ze tří osmihodinových směn. Nejprve se ocitnete v řetízkové koupelně, kde se „převléknete“, pak minete cech, kde se zhruba devět desítek horníků sešlo, dali si poslední cigárko (pak už to nikde nebylo možné), vyslechli od štajgra denní plán, a pak se s nimi vydáte do lampárny. Tady všichni vyfasovali lampu, vzali si svou přilbu, opasek, sebezáchranný přístroj s maskou (bylo nutno být neustále maximálně pět metrů od něj, kyslík vydržel na 45 minut), nabrali si sifon z výrobníku, protože dole nebyla ani kapka pitné vody, a prošli procedurou „tří plíšků“. Za první plíšek dostali svačinu, druhý odevzdali štajgrovi a třetí zůstal viset v lampárně. Po šichtě musely na háčku zase viset tři plíšky. Tím se zjišťovalo, že nikdo nezůstal dole v jámě. Tenhle systém postupně nahradily čipové karty, ale podstata zůstala stejná. Potom se vydáte do míst, kam horníci nechodili. To bylo výhradní království strojmistra, muže s obrovskou zodpovědností, kterého všichni chovali v nesmírné úctě. Strojovna byla srdcem dolu, protože právě odtud se ovládaly výtahy v obou jamách – v té, kterou putovali dolů a nahoru lidé a hunty s forotou (tedy vozíky s uhlím), i v té, kterou byl dolů spouštěn materiál. Strojník seděl na křesle a vládl gigantickému krasavci – parnímu stroji. Ten zdejší je naprostou evropskou raritou. Vyroben byl v roce 1891 a bylo v něm skryto 576 koňských sil. Strojník se signalistou, který seděl na těžní věži, na sebe neviděli, veškerá komunikace probíhala výhradně pomocí návěští a pohyblivých kovových jazýčků. Pán nad životy lidí soustředěně ovládal s pohledem na tachograf rychlost klecí – lidi putovali dolů rychlostí 4–6 m/s, uhlí nahoru 6–12 m/s. Tohle umělecké dílo šlapalo ještě v roce 1992 a dnes jsou podnikány kroky k jeho resuscitaci. Když vám řeknu, že jsem před ním bez dechu stál deset minut jako před nějakou obří sochou v galerii, nebudete mi možná věřit, ale až se s ním potkáte sami, nebudete na tom jinak.

DOBRODRUŽSTVÍ V ŠACHTĚ

Autenticita téhle expozice je vážně velmi vysoká. Jakmile vkročíte do šachty, jste v jiném světě. Sice nefáráte klecí 180 metrů pod zem, šachty jsou simulovány na pevné zemi, ale iluze je naprosto dokonalá. Hluk jako v pekle – dopravníky hlomozí a natřásají se, sporé světlo odhaluje hlavní chodbu i komory. Jsme totiž v části věnované staršímu typu hlubinné těžby – komorování. Jednotlivé komory vybíhaly kolmo z chodby. Po odstřelu museli komoráři ručně lopatami a krampami (hrabadly) stáhnout uhlí do chodby k přepravníku. Výtěžnost zhruba 40 %. Uhlí se občas odlomilo ve větším množství a horníci se ocitli pod ním. Před vámi se z šera vynoří nejstarší dřevěný hunt z dolu Maršál Koněv a vzápětí div nevrazíte do mobilní toalety opatřené kolejovými koly. Jediné, co musíte ke svým pocitům připočítat, je ďábelské vedro – horníci pracovali nazí, jen v kožené zástěře. A potom výbuch. Z chodby se valí kouř. Simulace odstřelu je až mrazivě reálná. Podivný tlustočerv na stěně vydechuje spásný vzduch, který se prodírá nikdy se neusazujícím prachem. Při průchodu pod hajcmany (ocelovými výztužemi) vyplněnými po stěnách fortelnou výdřevou vás uchvátí šiškostroj – kráječ jílu. Šišky z něj sloužily jako ucpávky děr s náloží. Trochu nedůvěřivě se dotknete spící vrtné hlavy komorového kombajnu a dozvíte se o zkusmých sondách, které zjišťovaly, není-li ve sloji kuřavka, tedy tekutý písek. To už ale vstupujete do expozice modernější stěnové těžby. Tady stěnový kombajn drásá uhlí z celé boční stěny a podivuhodné kovové štíty uplácávají strop a zabraňují uhlí, aby se vám kutálelo po zádech. Výtěžnost 90 %. Dopravník hučí, hunty třískají jeden o druhý, jen ty chlapské výkřiky chybějí, ale já je po chvíli stejně slyším… Už úplně v klidu si pak projdete velmi zajímavou záchranářskou expozici se všemi přístroji a pomůckami, které zachraňovaly životy, jakož i výstavu věnovanou rudnému dolování. Expozice povrchového dolování se teprve chystá, je ale dost dobře možné, že jednou tu stanete tváří v „tvář“ tomu největšímu rypadlu, jaké kdy v Podkrušnohoří rvalo uhlí z podloží. A víte co? Na všechno, co jste až doteď četli, zapomeňte a jeďte si to zažít sami. Tomu se totiž nic nevyrovná.

PERLIČKA

Pokud vás zaujalo rudné dolování, které se v horách Krušných (tedy výtěžných) provozovalo už od středověku, vydejte se do některé z krušnohorských štol – na Měděnec, do Krupky nebo Mikulova. Štola Lehnschafter v Mikulově je asi nejautentičtější. Pro návštěvníky je připravena prohlídka důlních chodeb ze 14.–16. století, ukázka praní rudy i možnost vidět těžební stroj poháněný vodním kolem. Ale pozor, nečekejte žádný sterilní návštěvnický komfort – tady se opravdu ocitnete ve středověké šachtě.

KUDY KAM

Podkrušnohorské technické muzeum je tevřeno v sezoně od úterka do neděle a najdete ho tak, že ze silnice z Mostu do Litvínova odbočíte asi po dvou kilometrech doprava pod viadukt a dál se necháte vézt vozíky, čili, jak už víte, hunty. Prohlídka trvá zhruba dvě hodiny.

Nasaďte si Korunu Českého středohoří

Korunu Himálaje zná každý, ale málokdo ji má. Čtrnáct nejvyšších hor planety Země, čtrnáct osmitisícovek a jen patnáct pozemšťanů, kteří je dokázali zdolat bez kyslíkového přístroje. Koruna Českého středohoří by jim možná byla k smíchu… Ba ne, nebyla. Tihle lidé dokážou ocenit krásu přírody, ať je kdekoli a ať šplhá do jaké chce výšky. A České středohoří by jim bezesporu učarovalo. Nemá totiž ve světě obdoby. Je to podivuhodné spolčení kopců individualistů. Žádné táhlé hřebeny, co kopec, to solitér s vlastním tajemstvím. Sedm vrcholů přesahuje 700 nadmořských metrů. Jistě, dal by se sestavit žebříček čtrnácti nejvyšších poddaných královny Milešovky, ale to my dělat nebudeme. My si vytyčíme jiných čtrnáct vrcholů a vystoupíme na ně ne kvůli jejich výšce, ale právě kvůli zmíněnému tajemství.

1 Milešovka
– observatoř královny hor

Začít musíme u Jejího Veličenstva Milešovky, to dá rozum. Vystoupat na ni můžeme z Bílky, Černčic, Milešova nebo Velemína a vždycky to bude úchvatné. Po strmých skalnatých cestách, houževnatým stromovím za rozhledem z 836 a půl výškových metrů, který je nepopsatelně strhující – a to za každého počasí, neboť i když nevidíte, tušíte. Ostatně počasí tu sledují v meteorologické observatoři už více než 110 let.

2 Ostrý – loupežnický hrad

Jižně od Milešovky, přístupný z Milešova, Března a Medvědic, tyčí se do výše 553 m n. m. čedičový vrch korunovaný rozeklanou zříceninou gotického hradu. Výhled ohromující, je ale třeba mít oči i vzadu, neboť jeden nikdy neví… Nebezpečí, že nám do zad vpadnou duchové loupežníků Paška a Pole, kteří za živa přepadávali pocestné v sedle mezi Milešovkou a Kletečnou, je logicky značné.

3 Hradišťany
– hradiště staré dva tisíce let

Z Třebívlic nebo z Kostomlat se dostanete na rozsáhlou vrcholovou plošinu druhého nejvyššího kopce Středohoří (752 m n. m.). Na louce tvaru ledviny snadno objevíte mohutné kamenné rozvaliny hradeb. To místo má dodnes ohromnou sílu. Jen pozor na kopřivy, bývá jich tu armáda. Vezmete-li si mačetu, uděláte dobře.

4 Bořeň – ďáblova hora

Nad Bílinou se zvedá zvláštní a hrozivý kopec, gigantický znělcový suk, který v Česku nemá obdoby. Ne nadarmo se mu říká Ďáblova hora. Fascinován jí byl například Johann Wolfgang Goethe. Kruhový výhled, roztodivné skalní stěny a věže, pozoruhodné horolezecké terény – to vše je odměna za výstup na vrchol.

5 Raná – ráj vzduchoplavců

Nesmírně elegantní kopec na dohled od Loun nejspíše ukrývá nějaký odvěký mechanismus, protože zdejší termické proudy jsou zcela jedinečné a vábí sportovní létavce všech kategorií. Dvouhlavá lysá kráska hostí vzácnou stepní flóru a s protějším Oblíkem vytvářejí jižní bránu Středohoří. Výhled odtud je dokonalý, nebrání mu jediný strom.

6 Oltářík – hrádek husitského hejtmana

Čedičová kupa přístupná od Třebívlic a Vlastislavi korunována jest mohutnou věží skalní branou, jediným pozůstatkem hrádku vlivného husity Jakoubka z Vřesovic. Obcházejíce romantickou ruinu, uvidíte do daleka, do široka. Nádhera.

7 Košťálov – hrad nedobytý člověkem, leč časem

Přímo nad Třebenicemi vypíná se osamělý vrch nesoucí důstojnou zříceninu středověkého hradu, který zpustl opuštěn majiteli, přestože si na něm i husité vylámali zuby. Jedno z nejnavštěvovanějších míst Středohoří. Proč? Inu, výhledy, jedny z nejkrásnějších v kraji.

8 Hazmburk
– král se dvěma korunami

Je-li Milešovka královnou, je Hazmburk nad obcí Klapý jejím spolupanovníkem. Jeho silueta je bezesporu nejatraktivnější a také nejznámější. Výstup je nenáročný, odměnou je rozsáhlý hradní areál se dvěma věžemi, Černou a Bílou. Na Bílou věž můžete vystoupat a kochat se do bezvědomí.

9 Boreč – tlama pekelná otevřená dokořán

Ze Sutomi a z Bílinky je přístupný jeden ze dvou nejtajemnějších vrchů Středohoří. Tajemství to odhaleno však může býti než v zimě, kdy pekelné pukliny, odborně ventaroly, vydechují navzdory sněhu a mrazu horký dech, takže kolem tlamy se tráva křehce zelená.

10 Lovoš
– středobod výhledů

Lovoš, holý jako hlava starého muže, dominanta Lovosic vzpínající se nad zříceninou hradu Oparno, je opulentně štědrý ve sceneriích, které z něj můžete spatřit. Poprvé uvidíte stříbřité hadovité tělo řeky Labe a přehlédnete vlastně většinu Středohoří.

11 Radobýl
– vrch Karla Hynka Máchy

Do Litoměřic to z vrcholu Radobýlu, uhlodaného těžbou čediče do už tak typického tvaru, není ani pět kilometrů. Pohledy, které odtud největší český romantický básník vrhal do údolí Labe, byly jeho poslední. Odtud zahlédl požár, odtud běžel do města, při hašení napil se kdovíjaké vody… Vy ale můžete nechat oči v klidu plout krajem a nikam nespěchat.

12 Plešivec – ledový čaroděj

Je-li Boreč tlamou pekelnou, je Plešivec dechem čaroděje z Ledových hor. Vrchol, na který se dostanete po báječné naučné stezce Hlinná – Kamýk, je skoro pokryt rozsáhlými kamennými moři, suťovými svahy. Na úpatí největšího z nich najdete ledové jámy. Ano, zase ty ventaroly, ale naruby. I v parném létě z puklin mrazivě táhne a ještě v červnu tu bývá led a sníh.

13 Sedlo – nejkratší hřebenovka na světě

Ani ne půldruhého kilometru je dlouhý hřeben z jednoho vrcholu Sedla na druhý. Z Liběšic, Úštěka či Libína můžete zdolat nejvyšší vrch severní části Českého středohoří (726 m n. m.). Budete potkávat podivuhodné kamenné postavy a skupiny, roztodivné trachybazaltové skalní útvary, a až se dostanete na zmíněnou skalisky rozeklanou hřebenovčičku, nevyjdete z údivu. Tak zvláštní je to zážitek a tak podmanivý pohled.

14 Říp
– s praotcem k rotundě

Předsunutou hlídku Středohoří, osamělou přilbici pohozenou v rovině ploché jako stůl, horu, nad níž prý v dávnověku létali draci, symbol češství – Říp, jsme si nechali až na sám konec putování za Korunou Českého středohoří. Lipovou alejí z obce Rovné a pak už jen pořád do vršku cestou, jíž se kdysi plahočil i bájný praotec Čech se svou družinou, dojdeme až k půvabné turistické chatě, pak k rotundě a ještě dál, až na všechny tři vyhlídky druhdy holého, dnes zalesněného kopce. Tady kdo nebyl, může skákat, jak chce, a přece není Čech.

Dekorování pokořitelů hor

Rád bych tomu teď nasadil korunu a dekoroval vás pomyslným klenotem za výstup na všech čtrnáct hrdých vršků Českého středohoří…, ale nebylo by to fér. Budete si to muset pěkně odšlapat. Ale buďte si jisti, že litovat nebudete ani vteřinu. Uvidíte zdola vršky, z vrchu kotliny i jiné vrchy, poznáte tajemství tohoto pitoreskního koutu planety Země a úplně nakonec zjistíte, že vlastně ještě neznáte Sovici a Vrkoč a Vrabinec a Kletečnou a Litýš a Kalich a… Je jich nepočítaně a každičký z nich ukrývá záhady, které zjeví jen tomu, kdo na ně bude vážit cestu.

Nevylíčitelná přitažlivost zámku Jezeří

Jakékoli povídání o neskutečném zámku Jezeří je vlastně zbytečné. Je jenom jedna cesta – vydat se tam. Můžete si být jisti, že tu uvidíte, co nikde jinde na světě vidět nemůžete, a že budete odjíždět do hloubi duše zasaženi. Jezeří je Gulliverova Laputa plující nad podivuhodnou měsíční krajinou povrchových dolů. Je to barokní skvost té nejvyšší kvality. Je to místo tajemné, strhující, jedinečné. Dost – vzdávám to. Utopil bych se v superlativech. Mohu vám nabídnout snad jedině mozaiku příběhů a pocitů.

ZAHRADNÍKOVO OKOUZLENÍ

Mladičký adept umění zahradnického, jistý Karel Němec, vybalil z dřevěného kufříku těch pár věcí, co si s sebou přivezl na zámek Jezeří, usedl ke stolu a začal psát dopis své matce, spisovatelce Boženě Němcové. „Maminko, je tu tak krásně, že se to ani vylíčit nedá. Pověst o Jezeří nelhala – je odtud rozhled do té nejkrásnější krajiny, jakou jsem kdy viděl.“ Píší se padesátá léta 19. století a nádherné kotlině, do níž mladý zahradník hledí ze zámeckých teras, říkají lidé Mariánská krajina. Je jako nekonečná zahrada vroubená kopci a kopečky Českého středohoří. Pohled z kotliny směrem k zámku není o nic méně úchvatný. Mohutná hradba Krušných hor a na úbočí Jánského kopce perlička zasazená do smaragdového diadému hor. Zámek Jezeří je vidět i z obrovské dálky – od Doupovských hor až někam k Teplicím. Jiná tak výrazná zámecká dominanta krajiny v Česku není. A není to perlička, ale pořádná perla. Jeden z největších barokních zámků v českých zemích, na délku má celých devadesát metrů (!). V Němcově době byl obklopen překrásnými terasovými francouzskými zahradami s fontánami a vodotrysky, pod ním se rozkládal nádherný anglický park – a i o něm se říkalo, že je nejkrásnější v zemi. Původně gotický hrad, přeměněný na renesanční zámek a naposledy přestavěný barokně. Čisté, už nikdy ničím nedeformované baroko.

PRINCOVO ZDĚŠENÍ

Píše se rok 1991 a o kamenné zábradlí jedné z teras na zámku Jezeří opírá se Jeho královská Výsost Charles, princ z Walesu. Hledí nedůvěřivě do oné nekonečné kotliny, dnes ovšem těžní jámy Dolu Československé armády, a není si tak docela jist, jestli se mu to všechno jen nezdá. Zámek nemá dveře, okna, střechy jsou propadlé, uvnitř haldy suti, park neprůchodně zarostlý nálety. Brzy po skončení druhé světové války strana a vláda rozhodly, že pracující lid potřebuje uhlí, a ne nějaké šlechtické baráky. Gigantická rypadla se rok po roce sunula blíž a blíž k zámku. Polykala louky, lesy, vesnice. Už už se zahryzávala i do svahu, na kterém stálo Jezeří. Zapomeňte, zněl jasný příkaz. Nepište, nebádejte, nefoťte. Z Jezeří byl prostě ZUKL – zámek určený k likvidaci. Tedy – měl samozřejmě sám a jaksi nedopatřením spadnout. Nespadl. Na počátku nového tisíciletí se rozběhly práce na jeho záchranu. Dnes je staticky zajištěn lépe, než kdekterý daleko lépe vypadající zámek, má dveře, okna, krovy, střechy… Žije. A dál uchovává nesčetná tajemství, neboť jeho zdi zažily věci neskutečné…

ZROZENÍ NOVÉ HUDBY

Není to tak dlouho, co začalo 19. století. V nádherném jezerském zámeckém divadle scházejí se elegantní hosté knížete Josefa Františka Maxmiliána Lobkowicze, prvního vévody roudnického, generálmajora rakouské armády, nositele Řádu zlatého rouna. Jezeří je jedním z jeho sídelních zámků. Sám je talentovaným houslistou, cellistou i majitelem znělého basu. Miluje hudbu, je štědrým mecenášem (rodina míní, že až příliš štědrým). Dnešní koncert je výjimečný – a to je co říci, protože zdi Jezeří už viděly leccos a leckoho. Členy císařské rodiny, nejvyšší evropskou šlechtu, literáty, hudebníky, vojevůdce… A přece. Dnes se tu odehraje soukromá premiéra nové symfonie Ludwiga van Beethovena, na niž František Maxmilián významně přispěl. Symfonie Eroica je napsána na počest Napoleona, dedikována je ale právě Lobkowiczovi (stejně jako později Osudová a Pastorální).

Hosté už sedí, koncert začíná. Vybuchnou první dva mohutné akordy ve smyčcích a planeta se zachvěje. Hudba už nikdy nebude, jaká byla. Klasicismus předává vládu romantismu. Krása za každou cenu uvolňuje místo dynamice, vášni, srdci a lidské fantazii. A děje se to tady, na Jezeří.

AUTOROVO ROZECHVĚNÍ

Píše se šestnáctý rok třetího tisíciletí a já stojím na nádvoří zámku v Jezeří, dosti rozechvělý, protože vím, že článek, který napíšu, může, ale také nemusí někoho pohnout, aby sem přijel. Mám za sebou pouť cestou světla a šerosvitu, křížení světelných os, všudypřítomných symbolů, putování zámkem, který má rozměry až nadlidské. Vysokánské chodby jsou štíhlé a přízračné, průhledy koridory a schodišti rafinované, pozůstatky fresek a výmalby omamné. Jsem okouzlen, a přitom vím, že jsem prošel jen zlomek z dvou set místností. V ohromujícím divadle i tajuplné kapli se tají dech. Zrcadlová síň bez zrcadel – a přece je tu člověk tuší. Apartmány – od raně barokních po prvorepublikové. Promyšlený systém topení, koupelny, toalety. Vyhlídkové terasy. A zase chodby a schodiště. Knížecí stáje a psince. Omámeně naslouchám příběhům a informacím skvělé průvodkyně a mám intenzivní pocit, že procházím časem, kamkoli se mi zamane. Až mě sem budete následovat, a já věřím, že budete, zjistíte po pár krocích, že na tomhle zámku je všechno jinak. Tady nejde o nábytek, postele a parohy. Tady se stáváte součástí příběhu těchto zdí, zdí, které jsou omšelé a otlučené, a vy je po chvíli přece vidíte krásné, jako byly kdysi, ve vaší fantazii se začne odvíjet film a vy už jen žasnete a jdete a jdete… Prohlídková trasa zámkem Jezeří je cesta dějinami sídla, které je samojediné vaším hostitelem i hrdinou všech příběhů. Fascinovaně naslouchátе historii zdejších relikviářů – nádherné měděné busty neznámé světice z doby Karla IV. (k vidění v expozici v Lobkowiczkém paláci na Pražském hradě) i papežem certifikované relikvie trnu z Kristovy koruny, již možná dodnes ukrývají nekonečná zákoutí zámku, který se vás zmocní jako láska, jako nemoc, jako prokletí a vy se sem musíte vracet, abyste znovu zažili ten tajemný a mystický pocit, tu atmosféru, dokonce i ten apokalyptický pohled z teras dolů, do jámy pekelné. Nezbývá než doufat, až jednou tenhle zámek dostane, co mu náleží (zatím není, světe div se, ani národní kulturní památkou!), a stěny zase zazáří bohatě zlacenými malbami, že s prachem, prasklinami a omšelostí nezmizí i ta fascinace, to tajemství, to mysterium, že odtud nevyvane jedinečný genius loci… A tak tu stojím a doufám, že najdu slova, která vám zprostředkují alespoň závan vůně tajemství a neokázalé nádhery tohoto místa, a že ve vás probudím zvědavost a touhu vypravit se sem.

PERLIČKA

Pokud jste příznivci zámků v akci, máte rok co rok na sklonku sezony, vždycky v termínu kolem Halloweenu, možnost zažít na Jezeří Oživlá strašidla. V prostorách zámku, už tak dosti tajemných, rejdí a dovádí beze všech zábran rok od roku větší hejno velmi děsuplných příšer, jakož i bubáků všeho druhu.

Návrat cest do krajiny

Úplně prvním zásahem člověka do krajiny byly cesty. Právě jimi se krajina začala proměňovat na krajinu kulturní, tedy tu, která je dotýkaná činností a životem lidí. Mýcení a později budování cest provází člověka po celou jeho historii. Cesty jsou tedy naší nejstarší pamětí. Jenomže 20. století jako by bylo dobou globálního zapomínání – alespoň v rozvinutých zemích. Silnice a dálnice se staly podstatnými a cesty, pěšiny, stezky a chodníčky zarůstaly a mizely. Poslední dobou se ale k cestám moudře vracíme. Znovu je prošlapáváme a značíme do map. Alespoň v Českém Švýcarsku tomu tak už nějaký čas je. Staré kostelní, umrlčí, zlodějské a pašerácké i kupecké cesty ožívají a lákají nás k cestě proti času. Vydejme se teď na čtyři zbrusu nově vyznačené turistické trasy. Uvidíte, že stojí za to po nich putovat.

ŠIROKÝMI LOUKAMI POD STUDENCEM

Cesta začíná na náměstí v Chřibské. Až si tu prohlédnete malebné muzeum světově proslulého botanika a cestovatele Tadeáše Haenkeho (prosím nevynechat!), svěřte se do péče zelené značce a sledujte tok říčky Chřibská Kamenice. Povede vás rájem podstávkových domů, trasou, po které donedávna chodili opravdu jen místní. Do cesty se vám postaví penzion Na Stodolci, proslavený doslova po celé zemi skvělou kuchyní a báječným pivem Lišák, kterého se jinde prostě nenapijete. Mladou alejí se pak dostanete na louku, která vás doslova usadí. Je totiž dost pravděpodobné, že neodoláte

a zůstanete tu chvíli jen tak sedět v trávě, protože tahle louka je považována za jednu z nejkrásnějších v celém Českém Švýcarsku. Je to útěšný pohled na zalesněný hřeben Studence a Černého vrchu, na úzký pruh stromů, který skrývá potok, na oceán vlnící se trávy, prokvetlou paletu impresionistovu. Až budete louku, neradi, opouštět, pohltí vás les, jímž po chvíli dojdete na silničku svažující se do obce Studený. Tady zelená vteče do červené, po níž se můžete vydat buď doleva na vrchol Studence korunovaného rozhlednou, nebo doprava do kouzelného Pavlina údolí. Vydáte-li se rovně, čeká vás naučná stezka po sakrálních památkách vybudovaná místními nadšenci.

VŠEMILSKÝMI PLÁNĚMI

Tentokrát vyjděte z Jetřichovic. Od naučné stezky Jetřichovické stěny sem „přitéká“ modrá značka, připojte se na ni u informačního střediska a stoupejte stezkou podél pískovcových skal ke Grieselovu kříži. Odtud vás značka povede krajem lesa až na úchvatnou náhorní planinu, tak řečená všemilská folga, geograficky

správně Všemilskou planinu. Budete kráčet jakoby odříznuti od světa s jediným, zato doslova magických bodem na obzoru, zdejší čedičovou Fudžijamou, dominantním Růžovským vrchem. Tady snad sídlí sám Klid. Až se jím dosyta naplníte, sestoupáte lesem do Všemil, kde nezapomeňte odbočit k jedinečné skalní kapli, a dál se nechte vést kolem starého hřbitova, kterému skupina zdejších osvícených lidí navrací důstojnost, mezi pevnůstkami hraničního opevnění, strmou roklí na pláň nad Filipovem, kde vám vyrazí dech zase úplně jiný druh výhledů, a pak dál až do České Kamenice, pozoruhodného historického města s nádhernou poutní mariánskou kaplí s ambitem.

ZA ČESKOSASKÝMI ROZHLEDY

Dobrodiním Dráhy národního parku se snadno dostanete do Dolní Poustevny. Z nádraží se dejte vést žlutou značkou nádhernými lesy přes Maxovu boudu až na hranice se Saskem a dál k Solnému sloupu na Gerstenbergu s pamětní deskou Christiana Augusta Nagela, slavného německého zeměměřiče, tvůrce saského trigonometrického systému, a ještě dál na vršky nad Rugiswalde a krajem louky do cíle na Ungerberg, kde vás vlídně očekává turistická chata, s pětasedmdesát metrů vysokou rozhlednou, z níž je opravdu omamný pohled na celé České i Saské Švýcarsko. Žlutá značka tu sice končí, ale navazuje na ni celá síť

saského turistického značení a vy se můžete vydat třeba do městečka Sebnitz (a budete-li tu, nevynechejte Muzeum umělých květin), které se vlastně dotýká Dolní Poustevny, takže tím výhodně uzavřete okruh.

ÚDOLÍM BÍLÉHO POTOKA DO SKAL

Tentokrát začněte v Mikulášovicích, konkrétně na železniční staničce Horní nádraží. Vláčky tudy jezdí jen o víkendech. Povede vás zelená značka. (Pro obzvláštní fajnšmekry mám ale tip. Hned za kolejemi se dejte vlevo po neznačené cestě, která vás po pěti stech metrech dovede na modrou značku, odkud je z náhorních luk, místa kdysi zvaného Pietschův vrch, naprosto úchvatný rozhled do celého kraje – nádherné místo. Modrá vás pak, půjdete-li po ní vpravo, za chviličku přivede zpět na naši zelenou.) Lesem budete sestupovat do rokle, až narazíte na státní hranici, kde vás na německé straně potoka uvítá žlutá saská značka Hinterhermsdorfer Rundweg, kterou projdete úžasným skalním údolím Bílého potoka k jeho ústí do Křinice. Tady snadno najdete spojku, která vás dovede na českou stranu k Brtnickému mostu v oblasti bývalé osady Zadní Doubice. Tříbarevná cesta tady vrcholí – po zelené a žluté vás teď bude opatrovat červená značka (odbočte vlevo). Než dojdete do Kyjova, čeká vás úchvatné putování Kyjovským údolím řeky Křinice, kde není zase tak vzácné zahlédnout čápa černého a kde na každém kroku čeká zákoutí tak malebné, že máte chuť stát se alespoň pro tuhle chvíli malíři. V Kyjově se odměňte skvělým jídlem v restauraci Kyjovská terasa a autobusem pokračujte, kam je vám libo.

KUDY KAM

Chřibská – Studený
po zelené turistické značce: 5 km

Jetřichovice – Česká Kamenice
po modré turistické značce: 10 km

Dolní Poustevna – Ungerberg
po žluté turistické značce: 5 km

Mikulášovice Horní nádraží – Kyjov
po zelené, žluté a červené: 10 km

PERLIČKA

Když už byla řeč o Dráze národního parku, víte, že si o víkendech můžete trasu z Děčína do Rumburka velmi příjemně ozvláštnit? Stačí v Mikulášovicích přesednout na spoj jedoucí přes Brtníky (východiště do romantického Kyjovského údolí říčky Křinice), Panský (odkud je to kousek k rozhledně na Vlčí hoře), Zahrady (kde natrefíte na jedinečnou Köglerovu geologickou mapu) až do Krásné Lípy, kde můžete výlet zakončit v interaktivní expozici Domu Českého Švýcarska.

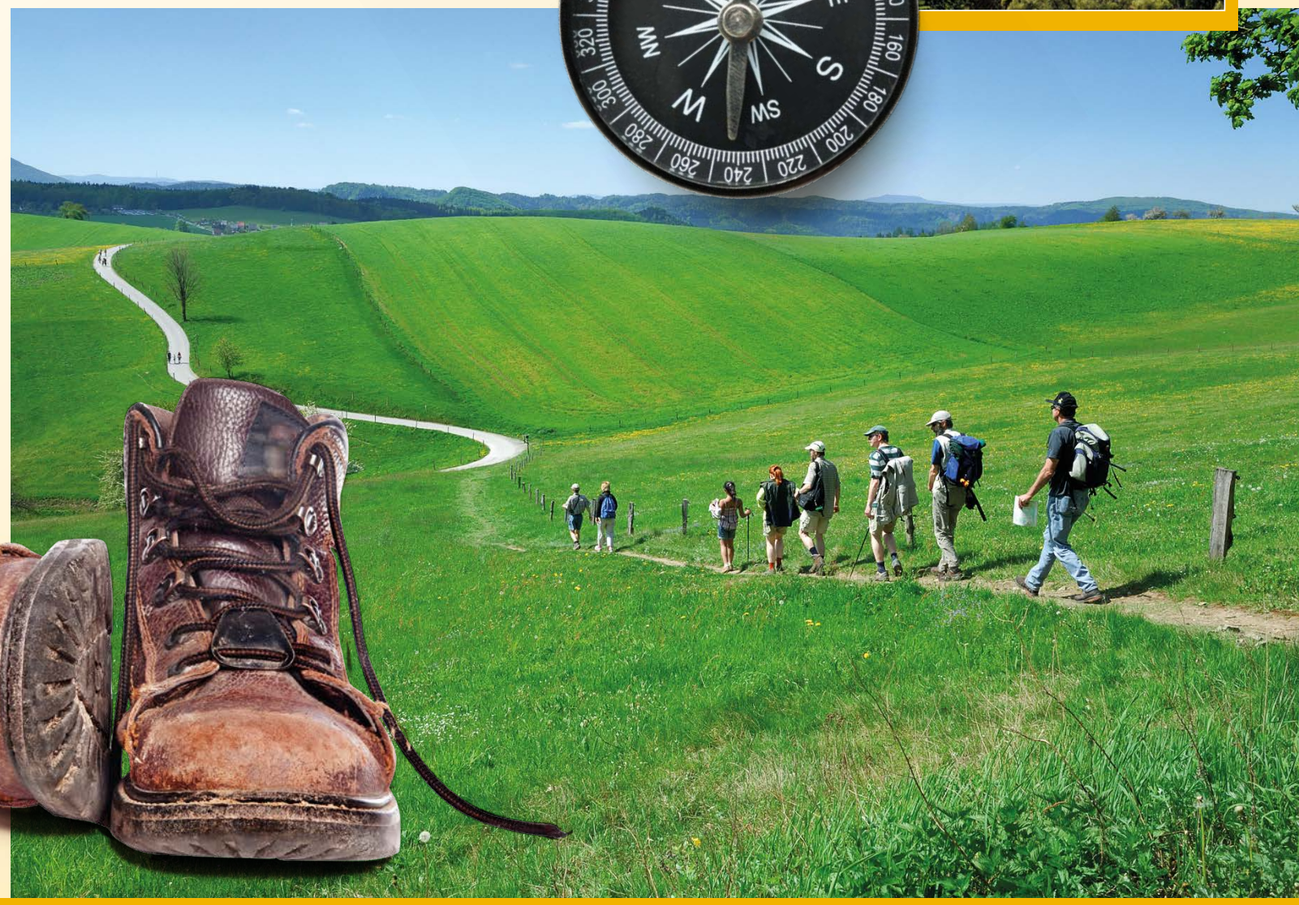

Biofarmy

Farmářem na vlastní kůži

Ekologické farmaření je pěkná dřina. Přesto farmářů, kteří se snaží pěstovat plodiny a chovat zvířata v souladu s přirozeným řádem přírody, neustále přibývá. Musejí se ale jaksepatří otáčet, protože podstatou jejich počínání není vytřískat z půdy a ze zvířat co nejvíc bez ohledu na to, co po nich zůstane. A ohleduplnost i zodpovědnost vůči planetě se v tomhle světě zatím příliš nevyplácejí. Záleží vlastně jenom na nás, jestli je v tom necháme a spokojíme se s průmyslově vyráběnými, chemicky hnojenými a geneticky upravovanými potravinami a výrobky z velkoprodukcí, anebo nebudeme líní, vyrazíme za nákupy dál než na konec sídliště a podpoříme tyhle úžasné dobrodruhy. Vyplatí se nám to mnohonásobně – kromě dobrého pocitu a skvělých produktů si můžeme odnést i netradiční a fascinující zážitky.

KE LNĚNÍČKŮM NA AGROSAFARI

Martin a Zdenka Lněníčkovi žijí a farmaří v půvabné vsi Nepomyšl na Podbořansku. Martin tu vyrostl a odjakživa ho to táhlo k půdě – když jeho vrstevníci obráželi diskotéky, on křížil králíky. Měl štěstí, když potkal Zdenku. Ta sice vyrostla na městském sídlišti, ale od dětství milovala koně a přírodu, což ji přivedlo ke studiu přírodovědy. Před patnácti lety se ujali rodinné tradice (v Nepomyšli je Lněníček každý druhý a hodně z nich sedlačí), Martin oprášil všechny dědečkovy rady a pustili se do farmaření. Pěkně postaru, v dědově duchu. Jejich Stateček u Lněníčků je podivuhodně vlídné a přátelské místo. Rodina hospodaří na pětačtyřiceti hektarech, které „záhumenkovým systémem“, jak tomu půvabně říkají, přeměňují v přirozeně pestrou krajinu. Jejich políčka mají šestiletý osevní plán, a tak se tu vedle sebe střídají úhory, vojtěšková pole, pole s náročnější zeleninou, pak s mrkví a cibulí – a tak pořád dokola, aby se půda mohla vzpamatovat a plodit v přirozeném rytmu. Do toho vysazují sady, kolem cest zase aleje, pečují o meandry Doláneckého potoka a uprostřed zemědělského prostoru hýčkají svůj „Ostrov“, a to tím, že do něho důsledně nezasahují. Tenhle biotop je bohatě porostlý keřovým a bylinným podrostem a daří se tu hmyzu, drobným zvířatům i vzácné květeně – kvete tu třeba ohrožený koniklec. Můžete si sem přijet koupit stoprocentně zdravou kořenovou a cibulovou zeleninu, dýně, cukety, ale i jablka, švestky, vejce, drůbež a další sezonní produkty od zdejších domácích zvířat. U Lněníčků jsou častými hosty děti z okolních škol a školek – a užívají si to tu opravdu naplno. Ostatně, pokud se dohodnete předem, můžete se sem za zážitky vypravit i vy – vůbec nejlépe ve větší partě, třeba několik rodin najednou. Co vás čeká? Agrosafari. Pokud si s tím termínem tak docela nevíte rady, napovím: Martin nastartuje traktor, připojí nízkou plošinu a ďábelskou rychlostí deset kilometrů v hodině vyrazí na projížďku. Děti sedí na traktoru i na valníčku a hledají zvířata. Najít mohou kdeco – koně, krávy, kozy, ovce, husy, slepice, kočky, psy, včely… U každého zvířete se zastaví, povídá se o něm, děti jsou s ním v bezprostředním kontaktu. Pak se dojí kozy a krávy – a vy si, i pokud nejste děti, můžete vyzkoušet, jaké to je, držet v ruce struk a slyšet crčení mléka do díže. Pro mnohé děti je to šok, poprvé tu zjistí, že mléko se nevyrábí, ale dojí. Z mléka si pak zkusíte připravit sýr, zajdete se podívat do úlu, uvidíte včely na plástvi a zjistíte, že jejich životním programem vůbec není ubodat vás k smrti. Dospělí si vyzkoušejí, jaké to je, kosit trávu kosou. Po domluvě se tu dá i stanovat, ale pozor – je to trochu bojovka, žádné rozmazlování, nicméně zázemí je u Lněníčků v domě a paní Zdenka je skvělá kuchařka… Všechno se odehrává v klidu, s úsměvem, bez stresu. Zkuste si to a uvidíte sami.

VÍKENDOVÝM OVČÁKEM NA OBLÍKU

Až pojedete z Loun do Mostu, budete projíždět skvostnou přírodní branou – nalevo Raná, napravo Oblík. Nezalesněné, výrazné kopce, pastva pro oči. A jak se ukáže – nejen pro oči. Na úpatí Oblíku totiž už z velké dálky zahlédnete rozsáhlejší stavení a řeknete si spontánně: „Tam musí být krásně.“ Odbočte a zajeďte si tam. Je tam krásně. Je to až neskutečné místo s výhledem daleko do kraje. Však také někam sem musel hledět praotec Čech, když vedl na Řípu ty řeči o zemi zaslíbené. Odjakživa tu býval statek, odjakživa se tu chovaly ovce. Teď už šestým rokem nese tahle krásně rekonstruovaná usedlost název Statek Oblík. Ovce tu jsou pořád, dokonce jedno z největších stád v Česku – sedmisethlavé! V důsledném režimu ekologického zemědělství tu hospodaří na dvou stech hektarech půdy. Středobodem jsou právě ovce – veškerá rostlinná výroba má jedinou starost – nakrmit ovce v zimě. Ty se totiž v létě dosyta napasou na okolních loukách i kopcích, zato v zimě je potřeba je krmit, ale zase přirozeně, a tak se tu servíruje obilí mačkané do vloček, seno nebo vojtěšková senáž. Říkáte si možná – vždyť ale celá okolní krajina spadá pod chráněnou krajinnou oblast České středohoří, tak jak se tam můžou pást ovce? Divili byste se, ale hlavním zájmem ochranářů je motivovat ovčáky, aby hnali ovce právě na ta chráněná území. On totiž není přirozenější způsob udržení druhové rozmanitosti prostředí, než právě pastva. Část stáda je určena na masné zpracování, část na mléčnou užitkovost – to je ostatně předmětem téměř vědeckého křížení plemen. Je tu tedy bourárna, kde řezníci zpracovávají jehněčí, i mlékárna, kde se vyrábějí dobroty z ovčího, a v době, kdy ovce nedojí, i z kravského mléka vykupovaného v okolních farmičkách. Najdete tu přívětivý obchůdek, kde dostanete například vynikající zrající ovčí sýr, čerstvé sýry, jogurty, skvělou syrovátku, žinčici, k níž můžete zakousnout chleba ze zdejší pece. Je tu příjemné posedět a popovídat si o životě. Strávit tu odpoledne, nechat se provést po statku, nahlédnout do stájí, vidět, kde zrají sýry – to je báječný nápad. Co je ale ještě lepší program – však byl také oceněn titulem Regionální zážitek Dolního Poohří – to je dohodnout se, přijet a stát se na víkend ovčákem. Ráno pěkně do dojírny, pak na pastvu, s bačou i ovčáckými psy, odpoledne do mlékárny a zkusit si udělat k snídani vlastnoruční jogurt, v podvečer do bourárny porazit jehně (máte-li odvahu) a při západu slunce si ho opéct na rožni… Spí se tu báječně v komfortních apartmánech s kuchyňkou, dokonce se plánuje i restaurace. Asi vás dost překvapí, že tohle všechno se dá zvládnout jen v deseti lidech. Však taky každý dělá, co je zapotřebí. Tak se k nim alespoň na víkend přidejte.

KUDY KAM

Ke Lněníčkům určitě zavolejte předem na telefon +420 605 242 949 nebo pište na statecek@email.cz. Na Oblíku se můžete stavit i nablind – v sezoně denně, mimo sezonu o víkendech. Programy a exkurze domlouvejte na +420 725 666 242, respektive na info.ihfarm@gmail.com.

PERLIČKA

Až budete na ekofarmách něco kupovat, vzpomeňte si, že koupíte-li si farmářský produkt v obchodním řetězci, dostane se z vaší stokoruny k farmáři jen polovina a po odečtení nákladů mu zbude patnáct korun. Když nakoupíte přímo u něj, jde 85 % z vaší stokoruny zpátky do farmy, do zvířat, do zeleniny.

Komfort na hřebenech

Historickým semmeringem na Moldavu

Výlet vlakem. To přece zní docela romanticky, ne? A když k tomu přidáte, že pojedeme po Krušnohorské dráze zvané též Teplický semmering, po železniční cestě dokončené už v roce 1884, a že naším cílem bude krušnohorský hřeben s obcí Moldava, o romantice už nezapochybuje nikdo. Jen si to představte – pojedeme historickým motoráčkem po trati, která je kulturní památkou České republiky, budeme šplhat po svazích, sledujíce vrstevnice, přejedeme hluboké údolí potoka Bouřlivce po nádherném ocelovém příhradovém železničním mostě dlouhém 145 metrů a na hladinu horského potoka budeme shlížet z výše 34 metrů. Vláček za nás nastoupá úctyhodné čtyři stovky výškových metrů, stoupat tedy budeme prakticky neustále. I tunely si užijeme. Ten za zastávkou Mikulov je dokonce esovitě prohnutý, to abychom se v nitru kopce vyhnuli středověké rudné štole Lehnschafter. Bude to dobrodružná a veskrze poetická jízda nádherně členitou a malebnou krajinou. Na Moldavě se ocitneme v jiném světě. Překrásné náhorní louky, sveřepé chuchvalce lesů, dlouhé horizonty s úchvatnými výhledy – taková galerie krás Krušných hor na jednom místě. Nebudeme dlouho otálet a vydáme se po červených značkách naučné sklářské stezky. Čeká nás čtrnáct kilometrů chůze drsně krásnou krajinou. Půjdeme ve stopách středověkých sklářů a zastavíme se u pěti míst, kde už ve 14. století vznikala křehká krása ve sklářských hutích. S plícemi plnými průzračného horského vzduchu a s kyselinou mléčnou ve svalech začneme se samo sebou poohlížet, kde by se dalo příjemně spočinout. Najíst se, pohovět si a možná tu i pár dní zůstat – je tu přece tak krásně…

HOTEL JÁN – PŘEKVAPENÍ NA PŘEKVAPENÍ

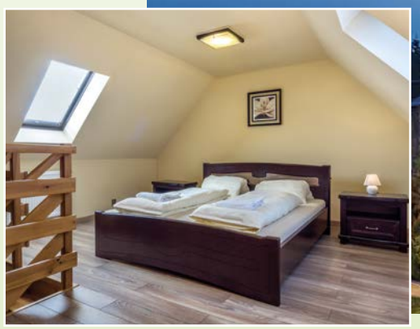

Upřímně řečeno – v okolí Moldavy je krásně kdykoli. V létě skvostné výlety pěšky i na kole, v zimě úchvatné běžkařské terény. To už se po čertech hodí vědět o nějaké útulně. Dáte-li na mě, vypravíte se do sousedního Nového Města v Krušných horách a zkusíte to v hotelu Ján. Budete v šoku – alespoň já byl. Zvenčí a z dálky je to taková typická horská chata, ve které čekáte rázovitou hospůdku a ubytovnu s lehátky. Jak se ale blížíte, vzrůstá ve vás podezření, že to asi bude trochu jinak. A potom vejdete. Komfort, který se skrývá za tou prostou krušnohorskou fasádou, vážně vyrazí dech. Velkorysý, světlý, příjemný prostor, moderní interiér, otevřený oheň, velký bar, salónek pro padesát lidí… Design je střídmý, zabydlený, barevně harmonický, vlídný. Pořád ještě s otevřenou pusou dojdete na venkovní terasy, kde je relaxační zóna, dětské hřiště, klec s veverkami, kryté sezení s venkovním grilem, s možností rožnění a s výhledem na vrcholové louky a lesy. A zase – ten vzduch, bezinverzní zóna, balzám na plíce – prostě vzdušné lázně. Je dost pravděpodobné, že tu natrefíte na svatbu – popularita hotelu Ján mezi potenciálními svatebčany totiž vzrůstá raketovou rychlostí. Překvapení ale ani zdaleka nekončí. Příjemná a velmi dobrá restaurace (ještě o ní bude řeč) zabírá velkou část přízemí, zbylá patra patří hotelovým pokojům. Standard je opět o hodně výš, než by člověk při letmém pohledu na tohle tradiční krušnohorské stavení očekával. Samozřejmostí je vlastní sociální zařízení, televize, pohodlný a moderní nábytek z masivu, komfortní koupelny. A to jsme zatím jen v prvním patře – o patro výš nás čekají exkluzivní mezonetové apartmány. Celková kapacita kolem pětačtyřiceti lůžek je pochopitelně ideální i pro pořádání soustředění nebo podnikových akcí, což je taky zhusta využíváno. Jak říkám, člověku tu jde trochu hlava kolem, ale rychle si zvykne. A když už má pocit, že se definitivně smířil s vědomím, že tenhle hotel klame exteriérem a nabízí neskonale víc, než by člověk čekal, přijdou další „šoky“. Prvním z nich je zdejší nabídka wellness programů – sauna, masáže, venkovní jacuzzi. A teď pozor – neodolali jste, už máte v ruce klíče od pokoje a říkáte si, užiju si tady hlavně klid. Ale co když mě chytne rapl a budu chtít svou porci adrenalinu? Zase vás udiví: stačí se předem dohodnout a hotel vám zajistí třeba aquazorbing, bodyzorbing, lukostřelbu, vodní fotbal, nordic walking, paintball, psí spřežení, čtyřkolky, segway, kurzy přežití… Dost, dost – to je aktivit na měsíc!

ODPOČÍVEJTE, ALE NEZAPOMÍNEJTE NA JÍDLO!

Raději zpátky do slíbeného klidu. A ten se tu dá krájet a namáčet do čaje, vážně. Jste vysoko v horách, na hřebeni, na kraji lesa – v zimě záplavy sněhu, v létě sluneční výheň… Je tu signál, wi-fi zdarma, takže nechcete-li přerušit pupeční šňůru s civilizací, nemusíte. Tady se musí báječně jezdit na kole, ale… no, nevzal jsem si ho. Žádný stres – je tu přece půjčovna a v ní… žádné obouchané herky, nýbrž špičková kola značky Scott. A podívejme – nabízejí i koloběžky! A jste-li předvídavější než já a máte kolo s sebou, je tu pro ně k dispozici úschovna. Vlastně to je dost častý příběh – cyklisté míjejí hotel, zastaví se na jídlo a okouzleni se tu i ubytují. Nevím jak vám, ale mně docela vyhládlo. Nejvyšší čas podívat se na zoubek týmu mezinárodně ostříleného šéfkuchaře Roberta Juhase. Že se nám bude v restauraci sedět příjemně, už víme. Teď co si tu můžeme dát… Základem je česká kuchyně, ovšem pojímaná v moderním duchu. Přestože jsme na hřebenech hor, maximum ingrediencí je čerstvých, k snídani dostanete pečivo čerstvě upečené v hotelové peci. Začít můžete tradičními polévkami, třeba kulajdou nebo česnečkou, pokračovat hedvábnou svíčkovou, krušnohorským gulášem, panenkou plněnou švestkami. Nebo raději zvěřinu? Kančí gulášek nebo panenka – velmi lahodné. Nebo spíš rybu? Dejte si pošírovaný filet candáta nebo grilované filety z horských pstruhů. A můj osobní tip? Jehněčí kolínko na rozmarýnu s česnekem. Maso báječné, křehké, jen se rozpadá. Odlehčujete? Rozhodně si vyberete z nabídky salátů. Neodlehčujete? Tak to všechno uzavřete domácími lívanci nebo babičkovským štrúdlem – a bude vám jako v nebi, ke kterému tu ostatně máte docela blízko. Hotel Ján je prostě ideální základna pro poznávání tohoto bohumilého koutu Krušných hor.

PERLIČKA

Až pojedete Krušnohorskou dráhou na Moldavu a za Osekem a stanicí Horní Háj budete projíždět Domaslavicemi, všimněte si nenápadného strážního domku u trati. V roce 1885 se v něm narodila Anička Vlčková, pozdější manželka prezidenta Edvarda Beneše, kterou známe jako Hanu Benešovou. Proč Hana, a už ne Anna? Pan prezident měl jméno Anna spojené s nešťastnou láskou z mládí, a tak si nevěsta změnila nejen příjmení, ale i jméno. Na moldavském nádražíčku zase v roce 1938 působil jako výpravčí spisovatel Adolf Branald. Napsal o tom knížku Valčík z Lohengrina.

Vinařství Třebívlice

Víno z lásky zrozené

aneb Kde se točila česká řada seriálu Vinaři

Na kraji Třebívlic, v nádherných kulisách Českého středohoří, na dohled od Košťálova, s obzorem ozvláštněným Hazmburkem, vyrostlo docela nedávno nejmodernější vinařství v Česku. Báječné víno JOHANN W, které si odtud můžete odvézt, v sobě odráží mnohasetletou tradici litoměřických vinic a vzdává hold příběhu poslední lásky Johanna Wolfganga Goetha...

KUDY KAM

Třebívlice leží přímo na silnici spojující Lovosice s Mostem a vinařství je hned u odbočky do vsi – přehlédnout je nemáte šanci.

PERLIČKA

A je tu i restaurace! Respektive dvě. Záleží jen na vás, zda dáte přednost intimní atmosféře restaurace Sklep, či elegantně zařízenému prostoru restaurantu Ulrika von Levetzow, kterému vévodí výrazné lustry ve stylu biedermeieru. K restauraci přiléhá prostorná terasa s nádhernými výhledy do okolí. Kuchyni tu mají vybavenou tak, že už tu spadla brada mnohému slavnému šéfkuchaři – velmi moderní, s vlastní bourárnou masa. Vaří se tu převážně z lokálních surovin a párování jídel s vínem je tu hlavním principem.

CITÁT

„Já píval a pil – a teď dvojnásob rád! Vždyť víno nás vznáší, až pán jsme a řád – a odpoutá z řetězu slova. Ba, nehledě zbývá-li na zítřek lok – neb mizí-li ze sudu nejstarší mok – už stárnou nám vínka zas nová!“
Johann Wolfgang Goethe

DOUŠEK ROMANTICKÉ LÁSKY

Třebívlice jsou jednou provždy spojeny s baronkou Ulrikou von Levetzow. Prožila na zdejším zámku skoro celý život, plných pětasedmdesát let z požehnaných pětadevadesáti. A jsou-li spojeny s Ulrikou, nemohou nebýt spojeny i s Johannem Wolfgangem Goethem. Ten se totiž do sedmnáctileté Ulriky bláznivě zamiloval, což by nebylo nic divného, kdyby ovšem nebyl o pětapadesát let starší než ona. Ulrika sice do smrti popírala, že ji požádal o ruku, na druhé straně se ale nikdy neprovdala. Oba měli rádi víno. Ulrika žila v Třebívlicích vinicemi obklopena a na dobrou noc si den co den nechávala přinést sklenku vína. To Johann vínu dokonce vděčil za život. Narodil se totiž, jak vzpomínala jeho matka, manželka císařského rady, „nejevě známek života“. Položili ho tedy do pánve s teplým vínem a po chvíli se domem nesl hlas Johannovy babičky: *„Radová, on žije!“*

TŘEBÍVLICKÝ TERROIR A FILOZOFIE

O tom, jestli je víno pěkné, jak říkají vinaři, nebo ne, rozhoduje mnoho věcí, ale nejdůležitější jsou dvě – terroir a způsob zpracování. Termín terroir nezahrnuje ani zdaleka jen půdu a její vlastnosti, ale také klima, ovzduší a v neposlední řadě lidi, kteří se o vinici starají. Třebívlické zámecké vinařství má vinice čtyři, všechny v blízkém okolí na svazích Českého středohoří, a každá z nich je trochu jiná. Tak třeba ta nejslavnější na svazích Hazmburku – ano, právě tady bylo natočeno mnoho exteriérů druhé, české řady seriálu Vinaři – ta má podloží skoro výhradně čedičové, kdežto úplně nejbližší viniční trať Koskov je zase dominantně vápencová. Zraje tu na dvacet odrůd révy. Ale pozor – ne každý hrozen tu opravdu uzraje. To už se ale dostáváme ke zpracování. Zdejší vinaři vyznávají filozofii kvality, kterou zásadně upřednostňují před výnosem. Oni jsou prostě velmi nároční už na vinici – počet hroznů na keři se postupně redukuje, takže k dozrání jsou dovedeni jen opravdoví šampioni. Pravda, výnos je zhruba třetinový. Byl by vyšší, kdyby se nechalo dozrát všechno, ale kvalita by už musela projít jistým kompromisem. A třebívličtí vinaři, jak jsem se přesvědčil, kompromisy nedělají. Při technologickém zpracování je například jedenáctým přikázáním – nespěchat. Dát vínu čas na proces kvašení i zrání. Výsledky jsou – jak to říct a neznít požívačně – pěkné.

CESTA VÍNA NOVODOBÝM ZÁMKEM

Na rovinu řečeno, psát o vínu je jako vyprávět o guláši. Prostě musíte ochutnat. Vážně – seberte se a jeďte do Třebívlic, radím vám dobře. Nezáleží na tom, jak to máte daleko, čeká vás totiž zážitek, jaký jinde v téhle zemi prostě nezískáte. Třebívličtí jsou nesmírně otevření. Jejich pravidlo je – přijďte a my vám ukážeme všechno, co vás zajímá. A jsou na to dokonale připraveni. Jen samotný projekt vinařství se cizeloval dlouhé dva roky. Pak přišla stavba – a já v životě moc takhle precizních a dotažených staveb neviděl. Jak pravil veliký architekt Mies van der Rohe – Bůh je v detailu. Ta stavba, to je novodobý zámek. Ne okázalostí, ale velkorysostí a zaujetím pro detail. Stěny jsou obložené luxusními dekorativními kachli, autorskými, dělanými na míru. Kazetové stropy, nádherné dveře, do mrtě dotažené kované kliky. Až vstoupíte do zdejší lobby, budete si připadat jako ve vstupní hale zámku. A nebude vám to nesympatické, protože tady má každá píď svou předem danou a sofistikovaně vymyšlenou funkci. A vy to všechno uvidíte tak říkajíc v akci! Jen si to představte – přijedete a necháte se provést provozem. Čeká vás Cesta vína – exkurze celým výrobním procesem, završená degustací. Začnete venku, u stroje, který odděluje stopky a mění tak hrozny na bobule. Mimochodem, stopky se nechávají odležet a ve formě mulče se zase vracejí na vinice. A pak už vstoupíte do budovy a sledujete bobulovody a později vínovody, potkáváte nejmodernější vinařské stroje – nejprve vrcholně sofistikovaný lis, pak kvasné tanky s vykoumaným systémem regulace teploty, pročež je zrání řízené – no prostě věda, nad kterou rozum stojí. Pak přijdou kovové tanky, v nichž víno zraje, respektive nádherné obří sudy z francouzského dubu, které jsou zatím mladičké, ale vydrží skoro navěky, nebo zase menší barikové soudky, které je třeba co tři roky vyměnit, když už ze svých stěn daly vínu, co dát mohly. Potom se vydáte do lahvárny, kde se víno plní do lahví – a zase je to rolls-royce mezi plnicími stroji – a sledujete cestu vína až po jeho zrání v lahvích, dokud sklepmistr nedovolí, aby bylo dobaleno, opatřeno záklopkou a vinětou a napakováno do krabic. To už vám jdou ústa mírně šejdrem a vy se ocitáte v kamenem obložené místnosti, kde vás čeká komentovaná degustace vybraných vzorků vín a k nim párovaných jídel. Pro zájemce je připravena i projekce dokumentu o třebívlických viničních tratích. Pak už se jen přesunete do místní vinotéky s celou škálou vín vinařství Johann W. Tady vám vlídně poradí, co si odvézt domů.

Kouzelný kout, kde se České Švýcarsko stává Lužickými horami

Magický trojúhelník na rozhraní

Za pět let, co časopis vychází, ukázalo se nade vší pochybnost, že čtenáři Brány mají ze všeho nejraději tajné tipy, místa ležící stranou hlavních cest, oblasti, ve kterých se jim dostane tak trochu nečekané porce dobrodružství a nevšednosti. Tentokrát pro vás mám obzvláště zajímavý tip. Zavede vás do míst, která možná na svých cestách často míjíte. Do kouzelného světa sevřeného z jedné strany Českým Švýcarskem a z druhé Lužickými horami.

ODBOČTE ZA ZÁŽITKEM

Když si tak uháníte po silnici od České Lípy na Rumburk, překonáte legendárního zimního potížistu, sedlo, kterému se lidově říká Šébr, a jedete dál přes kruhový objezd, rovnou za nosem. Jenomže ten kruhový objezd je kouzelný, když na něm odbočíte doleva… Anebo si to hasíte od Chřibské a v Rybništi pochopitelně jedete po hlavní doleva na Krásnou Lípu. Vidíte, a kdybyste to tu jednou výjimečně vzali rovně… Tak nebo tak – dojedete do Jiřetína pod Jedlovou. Že to zní nějak obyčejně? Chyba lávky – právě jste totiž vjeli do magického místa, kde Labské pískovce narážejí na znělcovou bariéru, jíž se odborně říká Lužická porucha. Hradba prvních lužických vrchů nad vámi je důstojná a elegantní – od Malého Stožce přes Jedlovou až k nejvyššímu Pěnkavčímu vrchu. A kdo se třeba jen trošičku zajímá o toky energií a výrony síly matky Země, ví, že tyhle zlomy jsou na univerzální energii obzvláště bohaté. Nevelký trojúhelník mezi Dolním a Horním Podlužím a právě Jiřetínem je takové síly plný. Už v minulé Bráně jsem vás vedl kolem jiřetínské křížové cesty na Křížovou horu. A poženu vás tam zase. Tahle žulová a fylitová hora totiž na svém temeni, právě uprostřed mezi vrcholovou kaplí Povýšení svatého Kříže a čtrnáctým zastavením křížové cesty, kapličkou Božího hrobu, skrývá místo neobyčejně silného výronu telurické, tedy zemské energie. Citliví lidé tady zaznamenají poměrně intenzivní brnění, virgule tu vyvádějí. Není vlastně divu, že úbočí hory zdobí jedna z nejkrásnějších a nejznámějších křížových cest v celém Česku – Getsemanskou zahradu, rokoková zastavení (mimochodem v roce 2015 obcí pečlivě opravená a doplněná novou dlážděnou cestou), už zmíněné kaple a ještě mariánský gloriet chránící pramen, jemuž bývaly přisuzovány léčivé účinky, především na choroby očí. Ať už věříte čemukoli, tady se vás dotkne vesmír. A bude to dotyk vlídný, nicméně velmi silný.

ZA KOUZELNÝM VODOTRYSKEM I STAROU DÁMOU

Po téhle energetické náloži budete mít dost sil probádat okolí Jiřetína i původně hornické městečko samotné. Budete zcela jistě zaskočeni množstvím atraktivit i péčí, kterou tahle nesmírně agilní obec věnuje veřejnému prostoru. Zjistíte, že Jiřetín je ideální místo k vybudování základního tábora pro týdenní dovolenou. Dáte-li na mě, začnete přímo na náměstí. Nadchnou vás zdejší vodotrysky, z nichž jeden si budete moci sami „roztryskat“, máte-li v kapse mobil. Dláždění, terasy, historizující lavičky, místní navigace i nákladně rekonstruovaná socha sv. Jana Nepomuckého, to všechno září novotou. Je tu informační centrum, odkud vás vezmou na prohlídku půvabného muzea sídlícího v nádherné barokní budově fary hned u kostela Nejsvětější Trojice. V uličkách, které se odtud rozbíhají na všechny strany, po vás budou zvědavě pokukovat neokázalé klenoty lidové architektury, pozoruhodné podstávkové domy, z nichž některé jsou obzvláště pitoreskní. Máte před sebou čtyři cíle, které neradno minout. Prvním z nich je úhelný kámen zdejší historie, druhdy hrdý, výstavný a velice rozsáhlý hrad Tolštejn, z nějž především Vartenberkové a později Berkové z Dubé střežili Pražskou cestu, kruciální obchodní spojení zemí českých s Lužicí. Za třicetileté války byl vypálen, dobyt a vlastně i jednou provždy dobit. Od té doby je z něj zřícenina. Vystoupat až na jednu ze dvou vyhlídek v nejvyšším místě skalního suku, na němž kdysi hrad spočíval, anebo na vrcholu kruhové hradby hladomorny je velmi moudré. Na chvíli se tu opřete o zábradlí a nechte vítr, aby vám vyprávěl některou ze zdejších barvitých pověstí. Při pohledu doleva uvidíte druhý z cílů – horu Jedlovou. Trpělivě tu na vás čeká stará, už stopětadvacetiletá dáma, třiadvacet metrů vysoká kamenná rozhledna, jedna z nejpohlednějších vůbec. Rozhled z ní nesnese popisu, nutno zažít. Až se zas vrátíte do Jiřetína, dopřejte si odpočinek v úžasném sportovním areálu, za který by se nestydělo ani nesrovnatelně větší město. Několik hřišť včetně beachvolejbalového, z toho dvě s umělým povrchem, osmnáctijamkový minigolf, bazén, půvabný kemp s lesoparkem, sauna, ubytování v obecním penzionu…

ZA ŠTĚSTÍM S VĚTREM V LOPATKÁCH

Vaše další cesta nechť pak vede po silničce směrem na Horní Podluží. Po nějakých pěti stech metrech objevíte nalevo od silnice nenápadný vstup do podzemí. Křížová hora je totiž provrtaná jako ementál. Už od středověku tu kovkopové se střídavými úspěchy těžili měď, olovo, zinek a stříbro. Štola nese jméno svatého Jana Evangelisty a vy si určitě nedejte ujít možnost projít si tu její část, která je zpřístupněna. Pokud cestou do nitra hory přivřete oči, dost možná v třaslavém světle dýchavičného kahance spatříte horníky klečící v ledové vodě, jak nekonečné hodiny obyčejným majzlíkem a kladivem uhlodávají milimetr za milimetrem. Mimochodem, tady se vás telurická energie zmocní znovu. Nechte si od průvodce vyprávět, co se ve štole děje za bouřky, ale jen jste-li povahy otrlé. A máte-li potíže s migrénami, postůjte alespoň chvíli u slavného kamene s vytesaným nápisem „Glück“. Nebudete první, komu síla skály přinese úlevu a možná i inzerované štěstí. Poslední cíl je vzdálenější, ale cesta za ním je nádherná. Povede vás Horním Podlužím kolem kozí farmy Žofín (zdejší sýry i syrovátku prostě musíte ochutnat) a pak ztepilými lukami do někdejší vsi Světlík. Nezbylo z ní takřka nic, ale to, co zbylo, vyráží dech. Dokonale zachovalý větrný mlýn, a to včetně původního mlecího mechanismu i větrných lopatek. Stejnojmenný rybník je ptačí rezervací a není zase tak divné zahlédnout tu jeřába, orla nebo luňáka. Dalším milníkem jsou v lese ukryté tři prameny řeky Křinice. Ta vás ostatně povede dál, až do Krásné Lípy, o které už z Brány víte všechno.

PERLIČKA

Nebylo by fér zatajit vám, že právě oblastí, o které jsme si povídali, vede slavná Modrá hřebenovka, legendární stezka z Jizerských hor do Českého Švýcarska. A ještě horší by bylo neporadit vám, abyste z ní odbočili na poměrně mladou, ale opravdu úchvatnou Lužickou spojku, která vás povede přes Krásnou Lípu, Sněžnou, Vlčí Horu a Šluknov až na saské pomezí.

Park plný zvířat a klidu

Na březích Kamencového jezera je oblast, která má zvláštní atmosféru. Už jedenačtyřicet let tu funguje Podkrušnohorský zoopark Chomutov. Zoopark, to je zvláštní slovo, že? Tak co tedy – je to park, nebo zoo? No, a v tom je právě nesmírná přitažlivost tohoto místa. Je to totiž obojí – a ještě daleko víc. Strávit v zoo celý den, to není příliš běžné, není-li člověk úplný zvířecí maniak. Strávit celý den v chomutovském zooparku je ale úplně přirozené. Proč?

PROGRAM NA CELÝ DEN

V první řadě jde o obrovský prostor. Se 112 hektary jde o jasně největší zoo v Česku. Vzápětí musím zmínit, že jde o prostor rafinovaně a smysluplně členěný na tři části – samotnou zoo, Eurosafari a skanzen Stará ves. Všechno na jednu vstupenku a s benevolencí, která velmi překvapí. Zavírací doba je tu totiž míněna jako uzavření pokladen. Kdo si stihne koupit vstupenku, může zůstat, dokud se park nezahalí do tmy. V létě, v zimě – po celý rok bez jediného dne pauzy. Napsat, že si tu na své přijde každý, by bylo hloupé klišé. Jenomže ona je to, co se dá dělat, pravda pravdoucí. Jen si to představte… Jste sami a máte potřebu vypustit páru a odpočívat? Je tu velký Kamenný rybník obkroužený cestou osazenou spoustou laviček. Tudy nevede hlavní návštěvnická trasa, takže si sednete v naprostém klidu, s foťákem nebo knížkou, díváte se na desítky vodních ptáků, z nichž některé zoo cílevědomě chová, kdežto jiní si to tu prostě našli a hnízdí tady, třeba mořský racek, čápi nebo volavky. Ale žádný strach, ani v dalších částech zoo se nebudete mačkat s davy – ten prostor je opravdu obrovský. Můžete se třeba pomalu procházet vzácným kaštanovým sadem, který založili už v 17. století jezuité a jde o nejseverněji položený plodící sad kaštanovníku jedlého v Evropě. Jste tu naopak s celou rodinou, s dětmi? Pak patříte mezi nejčastější návštěvnickou skupinu a jako na takovou jsou tu na vás obzvláště připraveni. V základní části, tedy v samotné zoo, na vás kromě zvířat Eurasie, neboť na ta se zoo už od svého založení výhradně zaměřuje, čeká mnoho povyražení. Kupříkladu na dětském hřišti nebo v báječném dětském lanovém centru. Je tu i Staročeský statek plný domácích zvířat, kde děti budou mít doslova na dosah kozy, ovce, holuby, perličky, indické běžce… Ohromnou atrakcí, nejen pro děti, je samozřejmě komentované krmení – zejména do tuleňů se bez debat zamilujete, a ještě si je můžete nakrmit sami, což pochopitelně nepřipadá v úvahu u medvědů ani u makaků, ale už jen dívat se na to, jak dostávají oblíbené pochoutky, je strhující. Nádherná je průchozí voliéra zpěvných ptáků, kde vám ptactvo nebeské prolétává kolem hlavy a zpívá jak kůry andělské. Můžete usednout do lokálky Amálky, která vás povozí po celé zoo, a vy pak budete vědět, kam se vrátit. Můžete si dokonce objednat prohlídku s výkladem… Anebo nasedněte do terénního auta či některého z vozů, které táhne za sebou, a vjeďte do Eurosafari, třicetihektarového výběhu. Hodinová projížďka s výkladem vás přivede na dosah zubrům, jelenům, muflonům, kiangům, vodním buvolům, koním Převalského anebo neodolatelnému chlupatému skotskému náhornímu skotu s nádhernými telaty. Pak už možná bude čas navštívit Starou ves, skanzen historických hospodářských i obytných budov typických pro oblast Krušnohoří, vybavených tak, jako by si hospodáři jen před chvílí někam odskočili. Uvedou vás tu do expozice včelařství a hračkářství, prohlédnete si funkční větrný mlýn a samozřejmě tu potkáte další zvířata, ta domácí, která ke statkům odjakživa patří. A natrefíte-li tu na některou ze sezonních akcí, dostanete se rovnýma nohama do živého folkloru, k ukázkám tradičních řemesel, do lidových veselic a jarmarků. A potom, unaveni sluncem, můžete se přesunout jen o pár kroků dál na některou z pláží blahodárného a léčivého Kamencového jezera, jediného svého druhu na světě, případně se tu oddat vodním hrátkám v přilehlém zábavním areálu. Tak co, lhal jsem? Tohle je přece báječný námět k celodennímu výletu, nebo ne?

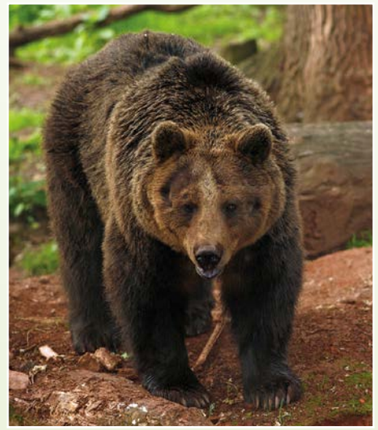

VE ZNAMENÍ ZUBRA EVROPSKÉHO

Zoo, to jsou ale přece jen především zvířata. Nemyslete si, že když se tu zaměřují na oblast Eurasie, že přijdete o atraktivní druhy. Třeba opice? Ano – žijí tu jediní evropští zástupci primátů, makakové magog, obyvatelé gibraltarských skal a útesů. Šelmy? Ale samozřejmě – elegantní rysové karpatští, štíhlí vlci eurasijští, ale také třeba ženetky, rosomáci, kočky divoké a stepní anebo šelmičky, o kterých jste dost možná v životě neslyšeli – manul, charza nebo kolonok. Rarity? Jako jediní v Česku tu chovají vzácné ovce stepní. Velká zvířata? Jistě – oblíbení velbloudi dvouhrbí, medvědi v neskutečně velkorysém výběhu s vyhrabanými jámami – ostatně, v březnu se můžete zúčastnit jejich tradičního buzení, takini, pižmoni, losi, jaci, pratuři…, a pochopitelně i erbovní zvířata téhle zoo – zubři. Ty se tu daří odchovávat od počátku, a nejen to, také je navracet do divoké přírody. Mnozí zdejší rodáci dnes běhají v Polsku nebo na Slovensku. (Jen tak mimochodem, jaký tvar myslíte, že má kurzor na webu téhle zoo? Uhodli, je to právě zubr.) Jsou tu sovy, jeřábi, jeleni, plameňáci, úžasná dravčí voliéra, dikobrazi, bobři… Fauna Eurasie je prostě daleko pestřejší, bohatší a zajímavější, než nám při našich přece jen omezených znalostech připadá. A znovu připomínám, kdekoli si sednete, odpočinete, vynadíváte se do sytosti a nebudete tlačeni ani davem, ani časem. Aha, dostali jste hlad a neukojila vás nabídka kiosků, které jste zatím potkali? Tak si vyberte – raději do staročeské U Pratura na hotová jídla, nebo do moderní Tajgy na rafinovanější menu? Máte s sebou psa? Bude vítán, protože vy jste samozřejmě vybaveni i vodítkem. Taky tu mají záchrannou stanici, kam lidé nosí hendikepovaná a poraněná zvířata, zajímavou galerii s pravidelně se obměňujícími výstavami, pořádají tu rozverné Dny Země, dětí, zvířat, ale třeba i Strašidelnou zoo o Halloweenu. Dáte-li na mě, nechoďte sem jen na skok. Podkrušnohorský zoopark vám toho nabídne nečekaně hodně a chce jediné – abyste nespěchali a dokázali si to všechno užít.

PERLIČKA

Potřebujete-li nějaký konkrétní popud k návštěvě, vězte, že se podařilo odchovat, vůbec poprvé v historii zooparku, mládě pelikána kadeřavého! Spolu se dvěma mláďaty pelikána bílého skvěle prospívá a vy můžete být u toho, až bude „rozum brát“.

KUDY KAM

Podkrušnohorský zoopark leží na severovýchodě Chomutova a najdete ho snadno. Sjedete sem rovnou ze silnice I/13, která spojuje Karlovy Vary s Ústím nad Labem, značení je dobré.

MOST AUTODROM

THE MOST DRIVING

VÝLETY NEJEN ZA VŮNÍ BENZÍNU

Plné zážitků a poznání.

www.autodrom-most.cz

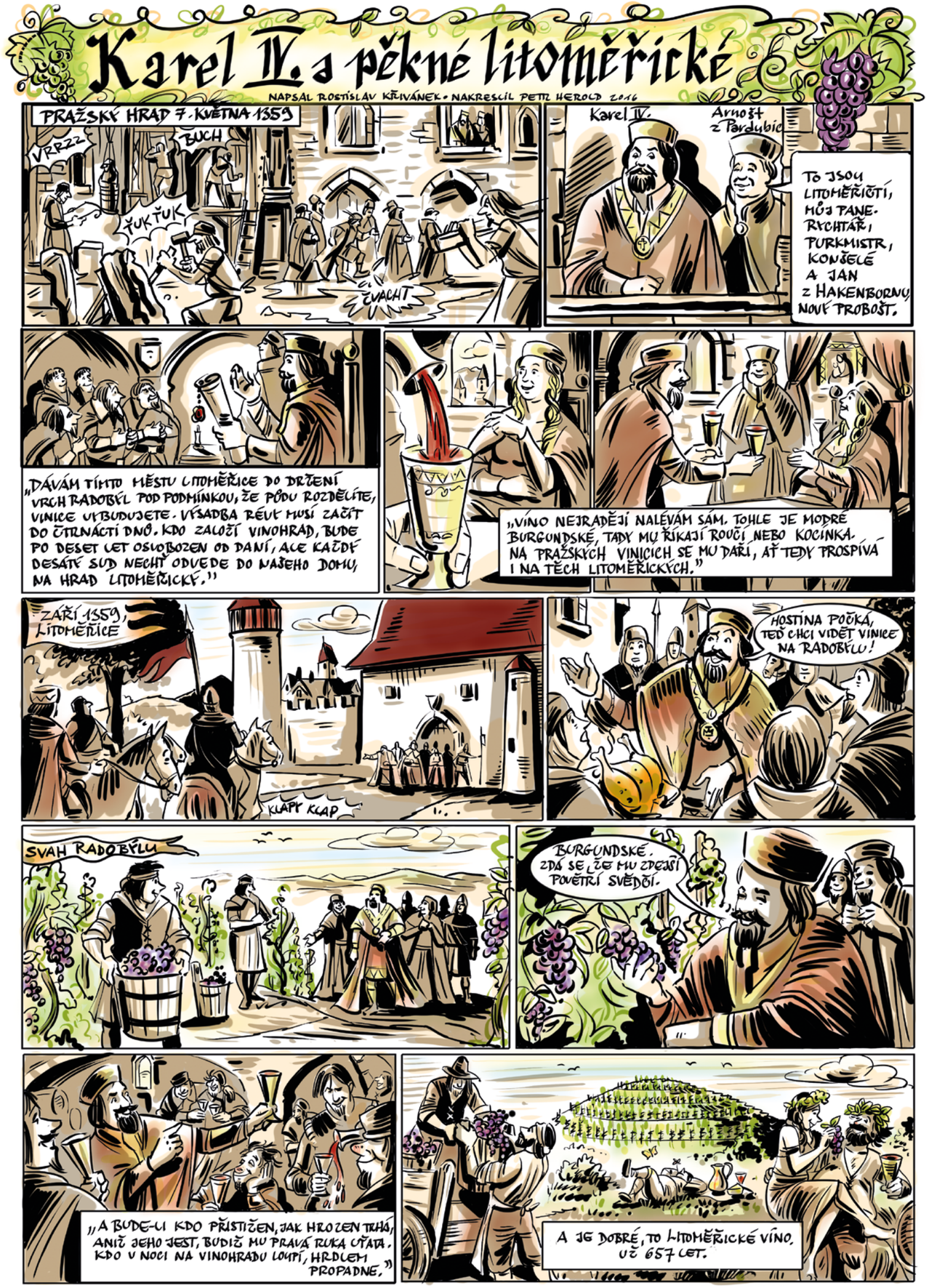

Pět zastavení prodchnutých vírou

Brána do Čech, jejíž celé území spadá do litoměřické diecéze, je až opulentně naplněna udivujícími církevními stavbami i drobnými sakrálními památkami. Některé z nich se daří opravovat a zpřístupňovat, jiné na svou resuscitaci teprve čekají. Tedy… Ono je to složitější. Žijeme, co se dá dělat, v době estetické. Ohromuje a uchvacuje nás forma, zato obsah nám pohříchu často uniká. Sakrální stavby i stavbičky jsou pro nás prostě památkami. A ony přece od svého počátku byly místy, kde lidé prožívali svou víru. V klášterech sloužili Bohu, v kostelech se vyznávali z lásky k němu a boží muka, kříže či výklenkové kaple byly jejich často osobním vyjádřením hloubky vlastní víry. Pro nás je obvykle „zajímavý" jen kostel, který je opravený a nejlépe ještě turisticky přístupný. A nedochází nám, že smysl oněch staveb je jiný a že bychom neměli brblat, můžeme-li je navštívit třeba jen v rámci mše svaté. Kostely tu prostě nejsou jen pro naše estetické potěšení. S takovým vědomím vypravme se na malé putování k pěti z nich, k těm, které sice nejsou „nejslavnější", ale patří k nejpozoruhodnějším.

KAM PUTOVALY TISÍCE

Kdokoli projíždí Horní Policí, je ohromen, neboť v tak malé obci věru neočekává tolik pozoruhodných věcí. Raně barokní zámek, kamenný klenbový most s nádherným zlaceným Kristem na kříži, barokní mariánské sousoší a nad tím vším, na kopci prodchnutém velmi pozitivní atmosférou, poutní areál kostela Navštívení Panny Marie. Svatostánek tu stával už v raném středověku, byl ale zničen husity. Když pak byla v roce 1523 nalezena na břehu řeky Ploučnice vyplavená soška Panny Marie v naději, vnímaná jako Boží dar, začalo se se stavbou kostela znovu, k čemuž byl povolán slavný Julius Broggio. V průběhu staletí kostel mohutněl, obklopil ho ambit s křížovou cestou, přibyla fara, samostatná zvonice… V polovině 18. století vydávaly se už za soškou Panny Marie Hornopolické tisíce poutníků a šlo o jedno z nejnavštěvovanějších mariánských poutních míst u nás. To všechno v tichu ambitu intenzivně pocítíte, zůstávají tu patrné otisky milionů modliteb. Do kostela, který je barokně zdobný, ale především na první pohled živoucí, budete moci v nejbližší době nahlédnout skrze nově instalovanou mříž. Daleko smysluplnější je ale přijít sem v době mší (první sobotu v měsíci v 10 a každou neděli v 15 hodin) anebo na některý z koncertů.

CHRÁM VE STYLU SASKÉ RENESANCE

O jedenáct kilometrů dál po proudu Ploučnice, v salhausenském městě Benešově nad Ploučnicí, zajdeme, jen pár kroků od horního zámku, do kostela Narození Panny Marie. I tady husité řádili a původní dřevěný kostelík lehl popelem. Nový kamenný kostel byl stavěn po mnoho desetiletí v goticko-renesančním duchu patrně stavitelem, který se podílel i na stavbě benešovských zámků, a tak kostel dokonale zapadá do stylu salhausenské saské renesance. Pozoruhodné je, že podobně intaktní je kostel, navzdory dalším přestavbám, i v interiéru – s nádhernou klenbou, křtitelnicí a pískovcovou kazatelnou. Ani barokní a rokokové vybavení kostela neproměnilo celkového ducha stavby – světlý, štíhlý, zářivý kostel, pevný jako ruce sepjaté k modlitbě. Součástí kostela je i salhausenská pohřební kaple s bohatým souborem renesančních náhrobníků a epitafů. Bohoslužby se tu konají každý pátek v 17.30 a neděli v 8.30 – přijdete-li, pochopíte, jak může kostel žít i v oblasti, o níž se říká, že je plná bezvěrců.

KAPLE PLNÁ VDĚKU A KRÁSY

Velmi silné místo navštívíme v Chlumci nedaleko Ústí nad Labem. Na vrch zvaný Horka budeme stoupat kolem zastavení křížové cesty. Bude nám trochu líto, že nádherné původní keramické kachle jsou dávno pryč a rámy po nich zejí prázdnotou, ale žádný strach, všechno nám bude vynahrazeno. Na samém vrcholu kopce se totiž hrdě tyčí nádherná trojboká barokní kaple Nejsvětější Trojice. Číslo tři ctí v mnoha a mnoha významech. Když roku 1680 odtáhl z kraje černý anděl moru, nechal o deset let později z vděku, že Bůh ušetřil jeho rodinu, hrabě Krakovský z Kolovrat vystavět tenhle skvost a vyzdobit ho úžasnými freskami. Postavíte-li se přesně do středu kaple a zvednete oči k nebi, spatříte v lucerně kopule nápis Te Deum laudamus, tedy Tebe, Bože, chválíme. Právě tento hymnus se stal tématem výmalby kaple, jde vlastně o svého druhu ilustrace. Fresky umocňují zážitek, který člověk má, přichází-li ke kapli. Jakkoli malby teprve čeká restaurování, je i dnes jejich účinek masivní. Zářivé barvy, provazce světla, příběh odehrávající se vysoko nad našimi hlavami – odcházíme zasaženi.

BEURONSKÉ HLEDÁNÍ KRÁSY

V Teplicích působily až do padesátých let minulého století milosrdné sestry boromejky. Klášter svatého Karla Boromejského se později stal součástí teplického klasického gymnázia. V roce 1889 byla v klášterní kapli ukončena roční práce mnichů z tak zvané beuronské školy. Před jejich výmalbou zůstanete stát v němém úžasu. Beuronské umění přejímá prvky z různých uměleckých směrů (staroegyptské, byzantské, románské, gotické i renesanční) a je založeno na geometrii a harmonii proporcí. Temné a syté barvy doslova vtahují, jakkoli jsou výjevy vlastně prosty jakékoli emoce. Nutno dodat, že teplické gymnázium (mimochodem neběžná a velmi pozoruhodná škola s úžasnými interiéry, interiérovými prvky, obrovskou studovnou, vlastními skleníky i zoologickou zahradou) o kapli velmi pečuje ve spolupráci se sdružením Pro arte Beuronensi. A právě gymnáziem můžeme do kaple vejít i my, pokud se ovšem dopředu objednáme (v sekretariátu gymnázia, přes e-mail rada@pro-arte.cz nebo telefonicky 777 555 047). Momentálně je vnitřek kaple obehnán dřevěným lešením, které samo o sobě je také uměleckým dílem – stavěli ho studenti bez použití kovových spojů. Slouží k výstavám a je připraveno posloužit i restaurátorům.

ROMÁNSKÁ STOPA POD MILEŠOVKOU

Kostomlaty pod Milešovkou, malá obec v srdci Českého středohoří, je další z opulentně obdařených – je tu ohromný zámecký areál, poutní kaple, romantická zřícenina hradu a především velmi pozoruhodný kostel svatého Vavřince. Jde vlastně o původní románský kostelík z počátku 13. století rozšířený v době baroka Octaviem Broggiem. Ještě než vejdeme, pojďme kostel v klidu obejít. Uvidíme velmi vzácné románské prvky – nádherný zdobný portál, kamenické značky, ale také zajímavou tesanou růžici plnou tajemných znaků, které nesou jak křesťanskou, tak pravděpodobně i předkřesťanskou symboliku. Vnitřek kostela je úžasný. Vypadá to, jako by kostel týden co týden ožíval bohoslužbou. Překvapeni zjistíme, že se tu mše koná jen jednou do roka a že dobrou duší kostela je místní mistr hodinářský pan Ladislav Fajgl. Pečuje o kostel a snaží se o založení muzea, které bude souviset s kostelem i obcí jako takovou. Právě on stojí za objevem původní fresky ukryté za jedním z bočních oltářů. A umí-li někdo z našeho hloučku hrát na varhany, bude mu umožněno rozeznít krásný nástroj, dodnes plně funkční. Pan Fajgl má samozřejmě své práce dost, přesto je ochoten, zavoláte-li mu předem na číslo 723 005 617 a dohodnete si prohlídku, přijít, provést vás kostelem a báječně vyprávět.

Pepa z party na kadaňském náměstí

Za svůj herecky velmi bohatý život rozesmál v téhle zemi snad úplně každého. Komik, klaun, vodník, báječný improvizátor, samorost a neřiditelná střela – jak sám sebe často označuje. Dejte mu plac a čas – a budete se bavit. Za svůj profesionální herecký život prošel jen tři soubory – kadaňské a později ústecké Kladivadlo, pražský Semafor a vlastní Divadelní společnost Josefa Dvořáka. A přitom – obyčejný kluk z Kadaně. Tedy, ono je to trochu složitější…

Pane Dvořáku, vy jste se přece narodil na Vysočině, ne?

Ano, v Horní Cerekvi. Tatínek Josef pracoval jako pletařský dělník, maminka Marie tíhla spíš k zemědělství. Když ale dostali malý krámek, nadchli se pro to. Tatínek po práci jezdil na kole po okolních vsích a skupoval máslo, které pak doma s maminkou balili do bedýnek a rozesílali – třeba i do Ústí nad Labem, aniž mohli tušit, že tam já jednou budu hrát divadlo. Když mi byly tři roky, tak mě rodiče spolu s veškerým majetkem sebrali a harcovali jsme se 333 kilometrů do Kadaně osídlovat pohraničí. Měli tam dohodnutý krám na náměstí, i s bytem v patře. Tu adresu si dodnes pamatuju – náměstí, číslo popisné 184. Tatínek byl vedoucí, maminka prodávala (ačkoli na rovinu, ten obchod vedla ve skutečnosti ona) a moje sestra Maruška, o osm let starší než já, se v tom obchodu vyučila prodavačkou a prodávala tam s nimi. Pak ale přišel osmačtyřicátý a s ním tendence roztrhávat rodinné podniky, takže sestra musela z obchodu pryč, na čemž jsem já ohromně vydělal, poněvadž přešla do cukrárny. Od té doby jsem byl mezi kluky hrdina – měli jsme totiž přístup do cukrárny, a jelikož Maruška věděla, co je její sesterská povinnost, dostávali jsme zadarmo zmrzlinu do kornoutu…

Jak tehdy Kadaň vypadala?

Kadaň byla nádherné město, ovšem atmosféra tu byla úplně jiná než dnes – představte si třeba, že na náměstí stávala tak dvě tři auta a my jsme tam dennodenně hráli fotbal. A jak padl večer, bylo ve městě ticho a úplný klid. Na našem domě byl takový malinký arkýř, ve kterém jsem měl stoleček a zřídil jsem si tam pozorovatelnu – viděl jsem odtud pohodlně do tří stran. Já ale nebyl zas tak moc moc zvědavej, a tak v osm hodin pozorovatelnu přebírala maminka, která věděla o každém hnutí ve městě, aby na druhý den mohla v krámě podávat zákaznicím informace – třeba kdo se kdy a s kým, a v jakém stavu, vracel z hospody.

Traduje se, že jste býval pěkný raubíř…

Ale nemůžete přece věřit všemu, co o sobě říkám. My jsme zase tak strašný raubíři nebyli. To bychom si ani nemohli dovolit, to by s námi rodiče pěkně vyběhli. A tenkrát byla doba, kdy s vámi mohli vyběhnout i ve škole. Takže ty naše lumpárny byly ve skutečnosti daleko menší, než rádi vyprávíme. Pravda ovšem je, že mě to tedy ve škole moc nebavilo. Strašně jsem se těšil na poslední zvonění dne, aktovka letěla do rohu a už jsme byli na náměstí a hráli fotbal anebo se pádilo dolů k řece. To byla velká vymoženost Kadaně – řeka Ohře a nábřeží. Tam se odehrávalo všechno důležité. Nejrůznější

plavidla byla základ. To musel prostě každý kluk ovládat, jinak byl mimo partu, takže jako by neexistoval. V zimě, když Ohře zamrzla, se zase bruslilo. Mě hrozně těší, že dneska je kadaňské nábřeží nádherně udržované a ještě ke všemu je se mnou trochu spojené, tedy hlavně s maxipsem Fíkem – to je na životě hrozně půvabné, jak věci nekončí, ale vracejí se v kruhu a pokračují, aniž by se o to člověk snažil.

Mluvil jste o klukovské partě – těch bylo nejspíš víc, ne?

No samozřejmě! Vzpomínám si na tři – parta u kaolínky, parta na náměstí a parta u řeky. Pravidelně jsme se utkávali ve fotbale a v hokeji, bylo zakázáno přestupovat z party do party, dokonce se ani nesmělo kamarádit mimo partu – to by se člověk vyřadil. Já byl v partě z náměstí takovým zásobovačem – nosil jsem z domova bonbóny, které jinak tenkrát byly jen na lístky. Nabyl jsem tehdy jisté zručnosti, jak se dostat zezadu do krabice s váženými bonbóny, nacpat si je za tričko a… Však taky když pak udělal tatínek inventuru, bylo dost zle. Ale moji pozici v partě to pochopitelně jen posílilo. Když jsme u těch part – řada mých kamarádů se usadila v kadaňském Domově seniorů a já za nimi občas zajedu. Dřív jsem je zásoboval bonbóny (zase), teď posledními drby o hercích, a dokonce moje dcera Monika, která je tam zaměstnaná, přišla spolu s paní ředitelkou na nápad udělat ze mě patrona tohoto zařízení. A tak mám v Kadani svoji partu dodnes!

Vracíte se často? A máte čas na procházky?

Méně často, než bych chtěl, ale vracím. Prožil jsem v Kadani dvacet let života, dnes tu žije moje dcera s manželem a prvním vnukem Lukášem, mám tu neteř Dášku, a tak když přijedu, trávím čas spíš u nich než nějakými velkými procházkami. Proměn Kadaně jsem si ale samozřejmě všiml. A některé mě překvapily – třeba z jedné z nejhorších knajp, z Bílého beránka, je dneska krásná a fajnová restaurace. My jsme vlastně na výlety moc nechodili, ani když jsem byl malý. Naši cítili jako povinnost každou neděli podniknout korzo. Já to nenáviděl! Vždycky mě vymódili, aby se za mě prý nemuseli stydět, tatínek mě učesal a máznul mi po hlavě brilantinou, a šlo se. Nejvíc jsme chodili nahoru ke klášteru. Tam se silnice láme a jde se pak dolů, kde byla vila a v ní výletní restaurace. Tam jsme

se zastavili na buřta s křenem a na pivo. Já celou cestu vyhledával louže, abych do nich vlítnul a zacákal se, naštval otce a uslyšel osvobozující: „Takhle s námi jít nemůžeš, mazej se domů převlíct!“ Jinak rodiče něco jako výlety neznali. Byli v jednom kuse v krámě. Když nebylo otevřeno, uklízelo se, doplňovalo a rovnalo zboží. A v sobotu, to chodili pan lékárník a pan farář za tatínkem na mariáš. Hrávali v kuchyni a já si vymínil, že budu ležet na gauči a budu poslouchat ty jejich nádherný mariášnický řeči. V neděli maminka vstala dřív, zatopila v kamnech, a mě probudilo praskání dřeva a vůně kávy – to je něco, na co se nikdy nedá zapomenout.

A jak to přišlo, že jste začínal jako automechanik?

Já tak nezačínal. Já nejdřív chodil na gympl, ale nebylo to pro mě. Tatínek samozřejmě snil o tom, že převezmu štafetu a půjdu k němu do kšeftu. Ještě že jsem se nenechal přemluvit! Já jsem nejhorší kšeftsman na světě, já bych se mohl živit radami, jak obchod totálně zvorat a prodělat. No, a auta mě strašně bavila a baví mě dodnes. Tak jsem přešel na učňák. Potom jsem v Kadani opravoval auta. A jednou jsem opravoval vůz nějakému panu profesorovi z Čáslavi a on mi začal promlouvat do duše, abych studoval dál večerní školu. Umluvil mě a k mému úžasu jsem zkoušky patrně udělal a oni mě přijali. Ovšem po čtrnácti dnech se ukázalo, že do Čáslavi došel posudek od kadaňské Rady žen, která má studia velmi nedoporučila. Takže z toho sešlo. Nevím, co se na mně kadaňským ženám nelíbilo, nejspíš moje divadelničení. V té době jsem si totiž koupil kytaru, okoukal pár akordů a začal na ně balit holky, taky jsem ministroval v kostele, pak se přidalo amatérské divadlo a zpívání s orchestrem v kulturáku, což Ženám nejspíše připadalo ne dosti morální. A tak jsem se zase vrátil do dílny. Po vojně mě to už ale štvalo. Nevydělal jsem si skoro nic, a tak jsem – se souhlasem rodičů, bez toho si tenkrát nikdo nedovolil nic podnikat – přešel do Prunéřova do pivovaru, formálně jako údržbář, což tedy byl paradox, protože já neměl šanci cokoli udržovat. Ve skutečnosti jsem rozvážel pivo. To mě drželo tak půl roku a pak už přišla nabídka do Kladivadla, které do Kadaně přesídlilo z Broumova. Rozhodoval jsem se dlouho, já jsem dost váhavý střelec, ale nakonec jsem do toho šel a tím začala moje profesionální kariéra. Když se pak Kladivadlo v roce 1965 přestěhovalo do Ústí nad Labem, dostal jsem od rodičů třídílnou skříň a vyrazil do Ústí. Ale to už je zase jiná kapitola.

Neobjevený ráj

Mámivým podhůřím Do upovských hor

Doupovské hory, nejtajemnější region ve střední Evropě. Štítová sopka s pozvolnými svahy, po nichž na úsvitu věků pomalu a ve velkém množství spíše stékala, než že by explodovala láva, oblast desítek vesnic, které byly vyhozeny do povětří, aby ustoupily obrovskému armádnímu cvičišti. Armáda vládne Doupovským horám doposud, dodnes se do valné většiny hor nesmí ani jen vstoupit. Turistům a zvědavcům zbývá podhůří, zvlněná krajina od Kadaně po Blatno. Dlužno dodat, že krajina nádherná, pestrá, lákavá a zatím neobjevená. Jejímu baroknímu charakteru se budeme věnovat o pár stránek dál, teď se na Podbořansko vypravme za lidmi a přírodou.

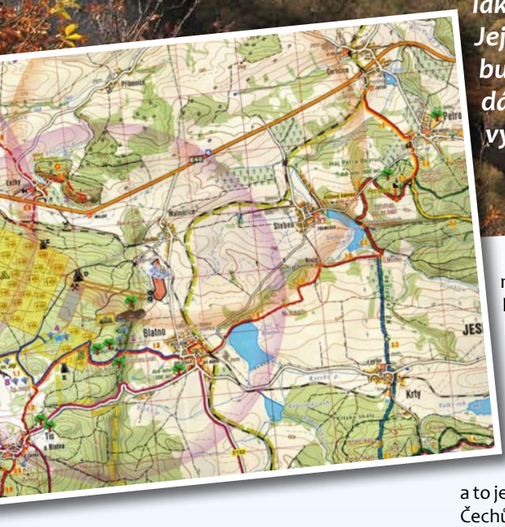

STRASTIPLNÉ OSUDY VOLYŇSKÝCH ČECHŮ

Začít můžeme třeba v Podbořanech, konkrétně v historické radnici, barokní budově z roku 1751 s mansardovou střechou a věžičkou. Za pozoruhodnými dveřmi se ukrývá Městské muzeum Podbořany s unikátní expozicí osudů volyňských Čechů. Otevřeno je vlastně pořád, zároveň ale není. Tahle hádanka má jednoduché řešení – stačí zavolat Martinu Cypriánovi a on ochotně přijde a provede vás, bude-li to jen trochu možné. A proč by vás to vůbec mělo zajímat? Upřímně – co všechno víte o volyňských Češích? Jen tak letem světem – v době úpadku zemědělství v Čechách, někdy po roce 1868, stěhují se Češi masivně do carského Ruska, do gubernie Volyň, území velkého skoro jako Čechy, ležícího na pomezí dnešní Ukrajiny a Polska. Daří se jim tu nebývale, vzniká stovka českých vesnic a na konci století už tu žije kolem 30 000 Čechů. Budují školy, cvičí v Sokole, jejich spolková činnost je přebohatá, ctí tradice a lpí na svém češství. Za první světové války hodně z nich slouží v Československých legiích. V meziválečném období jsou rozděleni. Půl území patří Polsku, a tam se i nadále žije dobře, půl mladičkému Sovětskému svazu, a tam je život peklem. Pak SSSR zabere polskou část a peklo je všeobecné. Brzy nato celou Volyň okupuje nacistické Německo a to je z louže pod okap. Na 12 000 volyňských Čechů bojuje na protiněmecké frontě, dobře už ale vědí, že v sovětském Rusku zůstat nechtějí. Po válce se masově vracejí do Čech a osidlují pohraničí, někteří z nich se usazují i na Podbořansku. Expozice připravená ve spolupráci s Národním muzeem nabízí tři místnosti plné raritních a jinde neviděných svědectví života na Volyni. Je to tak trochu fascinující, být na chvíli mezi lidmi, kteří se ani tak daleko od domova nikdy neodrodili, byť jen prostřednictvím fotografií, předmětů a dokumentů. Tohle muzeum ale skrývá víc tajemství. Je tu i skvělá geologická, archeologická a botanická expozice, která mapuje přírodu Podbořanska. Až se vynadíváte na úžasné arakaurity, sádrovce, hyality a plstnatce, budete dokonale připraveni vyrazit do terénu.

Z WOGASTISBURGU K DUBOVÉMU KRÁLI

Můžete se vydat směrem severovýchodním na nedaleký vrch Rubín a užívat si pocit, že dost možná stojíte na bájném Sámově Wogastisburgu. Naše cesta ale povede spíše na jih a jihozápad. Vyrazíme do Petrohradu. Nikoli, nezbláznil jsem se, nepojedeme k Ladožskému jezeru na sever Ruska. Petrohrad je obec jižně od Podbořan, srocená kolem nádherného zámku (kde ovšem sídlí psychiatrická léčebna) a obklopená mámivou přírodou. Zajdeme si po červené značce přes Ovčí vrch do Háje Petra Bezruče (Bezručovi obdivovatelé jej v roce 1955 požádali o možnost pojmenovat po něm přírodní památku, básník polichoceně souhlasil, jakkoli tu nikdy ani v nejmenším nebyl) a ocitneme se na zalesněném kopci navazujícím na zámeckou zahradu. Až uvidíte ty úžasné stromy, ztratíte řeč. Některé jsou staré i šest set let! Duby, buky, lípy, habry, dokonce jilmy, na žulových skalách pak borovice. Na vrchu Všech svatých objevíme rotundu a zříceninu středověkého hradu, z jehož věže je rozhled k nezaplacení. Králem zdejších stromů je ovšem Selský dub, památný strom, který potkáme cestou dolů u cesty spojující Petrohrad se Stebnem. Je stár devět set let a obvod jeho kmene činí devět metrů. Tolkienovský ent.

KRAJEM NĚŽNÝCH MEDVĚDIC A KAOLINU

Teď se přesuneme do Blatna, odkud nás povede stezka Zářivka krajem Čapkovy Modré chryzantémy. Karel Čapek totiž v Lubenci, kam stezka ústí, napsal povídku o tajemné a nevídané modré chryzantémě, a přestože tu tahle rostlina nikdy nerostla, název už kraji zůstal. Půjdeme přes přírodní rezervaci Blatenský svah, kde nás čekají další prastaré stromy a pozor – dost možná nás tu překvapí i medvědice! Není ale vůbec nebezpečná, snadno si ji můžete splést s brusinkou. No jistě, jde o medvědici lékařskou, velice vzácnou rostlinu, které lidé také říkají hrozník, kostrhounek, medvědík, polárníček nebo tolokněnka. Není to ta nejpřirozenější poezie na světě? Přes suťové pole na svazích Čertovky dojdeme pod Liščími skalami až do Lubence. Rozloučíme se se Zářivkou a buď se vydáme po naučné stezce Okolím Lubence, anebo se zajdeme podívat do nedaleké Libyně na zdejšími nadšenci zachráněný gotický kostel s expozicí vitráží i na nad ním stojící, neméně zachráněnou, rozhlednu Vochlici, o kterých jsem podrobně psal v minulém čísle Brány. Na dohled budeme mít i obec Ležky a nad ní úžasné Kapucínské skály s vyhlídkou Kapucín, tajuplné místo plné žulových skalních útvarů a věží. A ještě alespoň jeden výlet stihneme, než se naplní počet písmen určených pro tuto dvoustranu. Tentokrát vyjdeme z města Vroutku a budeme mít dokonce dvojí možnost – buď se po cyklotrase Českých lesů vyšplháme na zalesněný vrch U Kružína, anebo se svěříme nádherné modře značené cestě a půjdeme směrem na Nepomyšl. Jsme v kraji kaolinu, který je tu skoro všudypřítomný. Krásnými lesy dojdeme až kousek před vesničku Dětaň, kde na chvíli odbočíme vlevo na neznačenou cestu. Vyplatí se to, protože po šesti stech metrech dojdeme k nádhernému kaolinovému jezeru. Je to klidné a opravdu kouzelné místo, geologové mezi námi si tu navíc užijí pozorování styku kaolinických souvrství s nadložními sedimenty a pyroklastiky Doupovských hor…, ať už to znamená cokoli. Za Dětaní vystoupáme na náhorní plošinu, přírodní rezervaci Dětaňský chlum s teplomilnými doubravami a stepní flórou. Chcete-li radu, vydejte se sem v rozpuku jara. Půjdete kobercem prvosenek, mochen, plicníků i koniklecŭ. Pohádka. Bylo by toho na Podbořansku ještě mnohem víc k vidění, ale nepochybuji o tom, že jakmile sem jednou zajedete, propadnete mámivé kráse předhůří Doupovských hor a budete se sem vracet a objevovat a žasnout…

KUDY KAM

Abyste se dostali do Muzea volyňských Čechů v Podbořanech, volejte panu Martinu Cypriánovi na telefonní číslo 415 214 111. Ve všední den lépe než o víkendu, o den dříve lépe než ve chvíli, kdy stojíte před muzeem.

Zlatý hoch z Litvínova

Česko je země hokeji zaslíbená, to se ve světě ví. Myslet si tedy, že by tu někdo neznal hokejovou hvězdu kalibru Martina Ručinského, je úsměvné. Martin je jeden z národních pokladů. Zlatý hoch z Nagana – rozumí se olympijský vítěz z roku 1998, ale také trojnásobný mistr světa z let 1999, 2001 a 2005. Někdo by se možná pozastavil nad tím, že on sám mezi své největší úspěchy řadí i další titul, titul mistra České republiky. Přestože totiž šestnáct sezon hrál hokej v severoamerické NHL a vystřídal tu osm různých dresů, přestože se v české lize objevil i ve vsetínském a sparťanském dresu, je hrdým litvínovským patriotem a skutečnost, že se mu na sklonku kariéry, v posledním roce aktivní činnosti, konkrétně v roce 2015, podařilo s jeho milovaným HC Litvínov vyhrát českou extraligu, je pro něj zásadní a významná. On to totiž byl pro Litvínov úplně první mistrovský titul za celou dobu existence klubu. A buďte si jisti, že o něm snily celé generace litvínovských – ať už hráčů, nebo fanoušků, tedy celého města, protože tady fandí hokeji i batolata. Počátkem roku 2016 se Martin stal generálním manažerem české hokejové reprezentace. Jeho další život se tedy bude i nadále odehrávat v rytmu příklepů a bodyčeků, jenom to už bude mimo ledovou plochu. Ve vitríně na úspěchy si prostě Martin bude muset udělat ještě další místo – a není v téhle zemi nikoho, kdo by mu je nepřál.

Martine, vy jste mostecký rodák…

Ale kdepak, já jsem se narodil v Litvínově! Jasně, v mostecké nemocnici, tady porodnice nebyla, ale jsem litvínovský rodák, na to pozor, na to já jsem háklivý. Litvínov je můj domov. Já už v životě žil na nejrůznějších místech, ale doma jsem tady, sem se vždycky vracím rád. Žijí tu moji rodiče, sestra s rodinou…

Co je na Litvínovu tak magického, že se sem člověk rád vrací třeba z New Yorku nebo z Montrealu?

Právě to, že je to můj domov. Jsou věci, které si uvědomíte, ať jste kde jste – tady jsem vyrůstal, tady jsem se naučil hrát hokej, tady jsem měl a mám kamarády. Nechci, aby to znělo jako fráze – já to tak prostě cítím: Litvínov je město mého srdce.

Když jste byl malý kluk, chodívali jste třeba s rodiči na výlety do okolí?

Na to nebyl čas. Já jsem od pěti let hrál hokej a k tomu ještě tenis. Ze školy – samozřejmě z hokejové třídy – na kurty a pak na stadion. Každý den. A když už třeba nějaký čas zbyl, většinou jsem ho zase věnoval sportu. V zimě jsme s našima hodně jezdívali na lyže, na Klíny, do Meziboří, na Klínovec, v létě jsme s klukama hráli fotbal… Takhle ale tehdy žila většina litvínovských kluků.

Kdy jste se rozhodl, že z vás bude hokejista?

Okamžitě. Jakmile jsem se poprvé postavil na brusle. Už tenkrát se v Litvínově hrála nejvyšší soutěž a pro mě ti kluci byli hrdinové, já neměl co řešit. Hodně mi pomohl táta, který mě od začátku vedl ke sportu, a dokonce mě pak, spolu s Václavem Černým, někdy ve třetí třídě i trénoval. Nakonec se ukázalo, že je to vážně můj osud, vždyť jsem hrál hokej nepřetržitě 39 let.

V téhle zemi se hraje hokej leckde, ale skutečně hokejová města jsou tu jen dvě – Litvínov a Kladno. Přemýšlel jste někdy o tom, proč to tak je?

Já myslím, že to je dáno tím, že Litvínov vždycky byl malé město se silnou a dlouhou hokejovou tradicí, ale s minimem dalších příležitostí k vyžití. V Praze nebo Plzni i v Ostravě byla spousta možností, co dělat. V Litvínově a na Kladně to vždycky byl v první řadě hokej. No a protože hokejovými přípravkami a mužstvy tu prošla drtivá většina kluků, tak to logicky nakazilo i jejich rodiny a přátele a hokej se stal něčím samozřejmým, něčím, co je tady prostě součástí života. Když jsme vloni vyhráli ligu, přál bych vám zažít to opojení celého města, tu spontánní radost každého, kdo tu žije. Už celou sezonu chodilo na každý zápas k šesti tisícům lidí, což je na tohle město vážně hodně, a když potom přišlo play-off, tak nebylo možné se na stadion protlačit. Celé město žilo jenom hokejem a tou krásnou nadějí, že už by to konečně mohlo vyjít. Litvínov, to je prostě především hokej. To všechno samozřejmě znamená, že se tu za ta léta objevila dlouhá řada mimořádných talentů. Talent se totiž musí projevit – a kdo to nezkusí, ten třeba v životě nezjistí, že talent má. A bude v tom možná ještě něco víc, něco, co způsobuje, že se zdejší hokejisté vracejí a vracejí se rádi, že je to sem táhne ze světa zpátky – stejně jako mě.

Říkáte, že skoro každý litvínovský kluk byl hokejista. Kteří vám obzvláště přirostli k srdci?

Určitě Jirka Šlégr. S tím jsme vyrůstali už od tří let. Potom Robert Reichel. Robert Lang – ten přišel někdy v páté třídě, on byl původem z Teplic. S těmi třemi kluky jsme to táhli celou dobu, přes žáky a dorost do A mužstva Litvínova, do reprezentace, do toho Nagana… Tihle tři jsou moji nejbližší hokejoví kamarádi.

Po bezmála čtyřiceti letech na ledě je najednou konec. Je vůbec možné se na něco takového připravit?

Ne. Člověk samozřejmě postupně cítí, že se to blíží, já hrál ještě ve čtyřiačtyřiceti, což prostě není normální a tělo to moc dobře ví. Už nějaký čas jsem si říkal – tohle je tvoje poslední sezona, ale vždycky se našel důvod hrát dál, ještě to zkusit. No a když se vloni v Litvínově sešlo tak úžasné mužstvo, tak jsem se prostě ještě kousnul. Ono taky když se daří, tak člověk vydrží všechno na světě. A vidina poháru mistra české extraligy byla naprosto opojná. Možnost podílet se na tom, že nejhokejovější město v zemi konečně dostoupá až na vrchol, tu já bych prostě odmítnout nedokázal. Potom euforie opadla a já najednou viděl, že jsem vlastně v hokeji dokázal už všechno a nemám za čím se dál hnát. A taky mi najednou začalo docházet, že už by to ani nebylo zdravé, že je to vážně na hraně.

Žil jste v New Yorku, Vancouveru, Montrealu, Edmontonu, Quebeku, Dallasu, St. Louis… Kde se vám líbilo nejvíc, kde byste si dokázal představit, že budete žít?

Tak to je jednoduché – Montreal. Jednak jsem tam strávil hodně dlouhou dobu a potom se mi to město moc líbilo, vyhovovalo mi a přirostlo mi k srdci. Je to takový můj druhý domov. Sice už jsem tam teď dost dlouho nebyl, ale rád se tam kdykoli zase podívám. Koneckonců to už nějaký čas plánuju – mám tam spoustu přátel a kamarádů, které bych zase chtěl vidět. Ale že bych tam mohl trvale žít? To ne. Já jsem prostě Čech jako poleno. Nějaký čas můžu žít kdekoli, ale zůstávám Čechem a potřebuju se vrátit domů – potřebuju vědět, že se vrátím.

Krajina barokem dotvořená

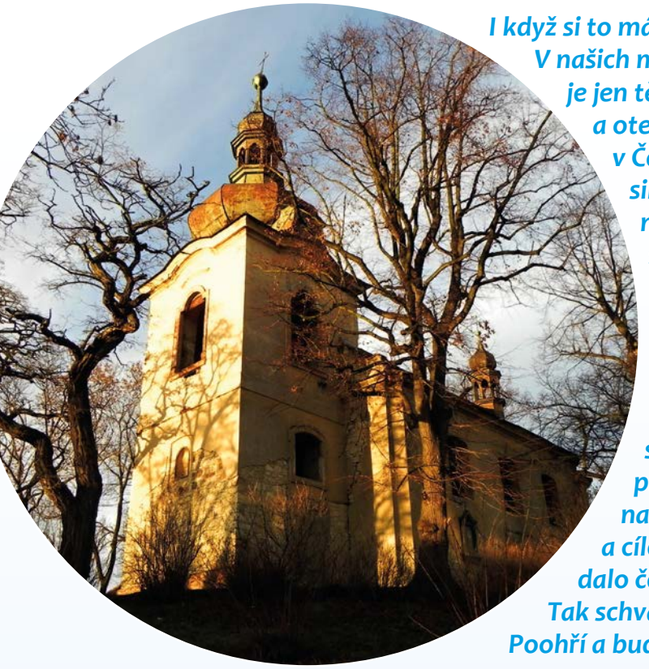

I když si to málokdy uvědomujeme, žijeme v barokní krajině. V našich městech se prolínají všechny vlivy a jejich vzhled je jen těžké popsat jedním slovem. Zato u venkova a otevřené krajiny je to snadné – je barokní. Baroko v Čechách doslova vybuchlo, snad s ještě větší silou než jinde v Evropě. Jako by tenhle národ na hlučnou a barvitou bouři baroka čekal a pak se do ní s rozkoší ponořil. Baroko, to je vlastně erupce emocí, dynamiky, monumentality, zdobnosti, nekonečné oblosti, expresivnosti a vzrušení, baroko je drama, je to víra stavěná na odiv. To už není tichá pokora, to je vykřičená láska k Bohu i k člověku. Baroko je doba, kdy se víra z chrámů vyhrnula do krajiny a jednou provždy ji přetvořila. Dost možná nikde jinde na světě nejsou barokní stavby tak malebně a cílevědomě sladěné s krajinou jako v Česku. Baroko dalo české krajině dominanty, dalo jí rozměry a míru. Tak schválně – vydejme se třeba… třeba do Dolního Poohří a bude nám to jasné za půl dne.

S KAFKOU DO SIŘEMI

Vůbec nejlepším způsobem, jak to udělat, kupodivu není bůhvíjak hluboká příprava, studium knih a jiných zdrojů. Nejlepší je sednout na kolo nebo do auta anebo jen tak jít krajinou. A dívat se a vnímat a nacházet souvislosti. Jakmile vejdete do krajiny s tímhle záměrem, budete šokováni, co všechno vidíte. Kostelíky a kaple, které dokonale dotvářejí krajinu, korunují kopce, završují aleje, boží muka a křížky, ty neokázalé hromosvody víry, drobné vertikály v ladně vlnité horizontále. Bonbony zámků v bonboniéře zahrad. Já to udělal nedávno.

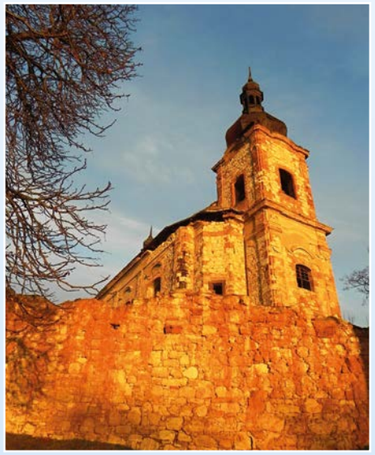

Jel jsem nazdařbůh Podbořanskem, silničkami, jimiž jsem nikdy nejel. Odpolední slunce najednou vykrojilo ve stráni vesničku nahrouženou kolem kostela a završenou dominantní barokní sýpkou, která zdálky vypadala jako zámek. Odbočil jsem. Vesnice se jmenovala Siřem. Zjistil jsem, že nejsem sám, komu sýpka připomínala zámek, přede mnou se to stalo i jistému Franzi Kafkovi, který sem jezdil za sestrou. Na rozdíl ode mě on o tom napsal knihu, jednu ze svých nejslavnějších. Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie je otlučen na podstatu a připraven k obnově. Slunce ho zlatilo usilovněji než jakýkoli barokní sochař (a to už je co říci) a já vešel dovnitř. Z okna s torzem kameny vytlučených vitráží sice do chrámové lodi vrůstal trs břečťanu, ale přesto tu probíhala mše. Bez věže onoho kostela a bez sýpky na kraji lesa nebyl by obraz Siřemi ničím. S nimi je dokonalý.

VÝLET NASLEPO

Svrchovaně půvabné a vzrušující je, že úplně stejné věci se vám přihodí kdekoli na Žatecku, Nechranicku, Podbořansku nebo Radonicku. Opravdu kdekoli, na to dám krk. Tak třeba mariánské sloupy. Ty bývaly stavěny jako prosba anebo dík za odvrácení moru, proto se jim také říká morové. Z ničeho nic se před vámi objeví třeba v Soběsukách, Vikleticích, Březně, Čejkovicích, Vilémově, Kaštici, Vroutku (ten je korunován Pietou a je opravdu nádherný), v Postoloprtech, Tuchořicích…,

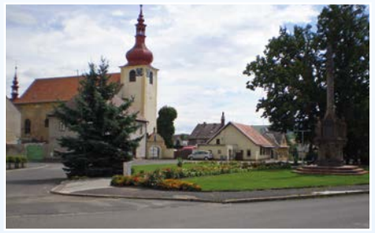

a to ještě výčet není kompletní. Už chápete? Hoďte mapy za hlavu a jeďte křížem krážem. Krajina vám bude vyprávět příběhy a učit vás harmonii. Nechte ji, aby vás překvapovala, nechtějte ji přechytračit. Pak se vám stane, že třeba v Pšově užasnete nad souladným kostelem sv. Kříže a Všech svatých s cibulovou bání, v Podbořanském Rohozci vás dojme neokázalá kaple sv. Notburgy, v Bílenci se vám do cesty postaví mohutná výklenková kaple, v Kryrech se nad vámi velebně vztyčí kostel Narození Panny Marie, v Běsně překvapí barokní

PERLIČKA

A kdybyste snad přece jen stáli o svého druhu itinerář k barokním toulkám Dolním Poohřím, důtklivě doporučuju knížku Jiřího Fáka „Barokní památky na území MAS Vladař“, která je k dostání v informačních střediscích v Dolním Poohří, jakož i v provozovně destinační agentury DP v žatecké Galerii Sladovna.

špýchar, ve Vilémově potěší úhledná a vlídná budova radnice, ve Vintířově užasnete nad jednoduchou samozřejmostí, s níž kaple Panny Marie Pomocné logicky uzavře prostor travnatého pahorku, při pohledu z dálky na Radonice přestanete na chvíli dýchat před harmonií kostelíka uprostřed koláče vesnických stavení na pozadí panoramatu Doupovských hor, v Nových Třebčicích budete u dřevěné zvoničky dokola obcházet sousoší sv. Václava se dvěma anděly, v Mašťově dojdete stoupající uličkou ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie, naproti němuž stojí zástupce nádherných barokních budov, o kterých zatím nebyla řeč, totiž fara, a na dosah je i výstavná barokní hrobka Mladotů ze Solopysk. V Letově pluje oceánem domků ostrůvek s kostelem Navštívení Panny Marie hlídaný rozeklanými akáty a je tak krásný, až srdce usedá, v Novém Sedle vás ohromí výstavný a vznosný kostel Nejsvětější Trojice… A vůbec není podstatné, jde-li o pietně a odborně restaurované stavby, nebo o rozpukané kostely bez oken – otisk barokní mysli do krajiny má svou logiku tak i tak. Před kaplí svaté Anny ve Vikleticích se zase nebudete moci nabažit barokní obsese po křivkách ostění oken. Až budete sjíždět k Nepomyšli, zastaví vás podivuhodná síla osaměle stojící Panny Marie Nepomyšlské na vysokém sloupu. V polích mezi Pšovem a Blšany jako kouzlem vyroste ze země pozůstatek kostela s restaurovaným svatováclavským

reliéfem. Podobný pozůstatek, tentokrát zdobný portál barokního statku, který se během času ocitl uprostřed skládky, objevíte u Dolánek. A sjíždějíce k Vysokým Třebušicím, budete míjet jednu ze zmiňovaných vertikál, nádherná kamenná Boží muka, která jako by sem spadla z nebe. Zblízka, z dálky, zvenčí či uvnitř, vždycky je to setkání s vášní a láskou. Krajina obohacená, milovaná.

ZÁMKY, KAM SE PODÍVÁŠ

Baroko samozřejmě přetvářelo i lidská sídla. Na území, po němž bloumáme, potkáte i nespočet barokních zámků. Na mnohých se podepsala „doba jezeďácká“, část jich slouží lidem jako školy nebo domovy, některé se znovu probouzejí a jiné si můžete prohlédnout. Do poslední, samo sebou nejméně početné skupiny patří Krásný Dvůr a Líčkov. Krásný Dvůr poskytne utěšený pohled na typický půdorys zámeckých budov obklopujících onen „krásný dvůr“, ale také nádherný, rozlehlý a solitérními stavbami opentlený anglický park. Líčkov je citlivě zasazen do parku a opečovával paní Marií Brázdovou, která tu spravuje galerii svého muže, malíře Oskara Brázdy. Baroko také do krajiny vneslo sochy světců. Jen kolik tu potkáte Janíčků Nepomuckých! Na mostech, návsích, u trojice lip. Baroko je prostě všudypřítomné, ani už si jeho přítomnost v krajině neuvědomujeme. Až tenhle „výlet naslepo“ podniknete, budete překvapeni i tím, jak moc v nás dosud přetrvává krásná doba emocí, které převyšovaly rozumářství. Nezaškodilo by dát občas přednost citu před věčným kalkulem, co říkáte?

Po stopách filmových příběhů

Brána do Čech na stříbrném plátně

Filmaři jsou jako lovečtí psi. Vždycky dokážou vyčenichat ta nejzajímavější místa, nejpůvabnější scenerie, nejpůsobivější prostředí. Často tak objeví i lokality, které turistický ruch dosud míjel. Filmografie Ústeckého kraje je bohatá a velice pestrá. Natočilo se tu bezpočet filmů a seriálů českých i zahraničních, pracovali tu držitelé Oscarů, filmový čas tudy procházel od hluboké minulosti po neznámou budoucnost. Výprava po stopách filmařů tak může být doslova strhující. Na ploše dvou stran máme samozřejmě jen minimum možností rozeběhnout se po kraji, ale několik pozoruhodných zastavení rozhodně stihneme.

KUDY KAM

Tak co? Máte chuť na výlet po filmových stopách? Ústecký kraj bude v letošním roce zakládat filmovou kancelář a připravuje tipy na výlet právě ve spojení s filmy. Stačí sledovat web www.branadocech.cz a dozvíte se víc.

S PYŠNOU PRINCEZNOU DO NARNIE

Kdokoli stane v divoké skalní soutěsce řeky Kamenice tváří v tvář nádherným ruinám Dolského mlýna, je zasažen neodolatelnou romantičností toho místa a bezděky vydechne: Tady by se dal natočit úžasný film. A skutečně, něco tak malebného nemohlo uniknout pozornosti filmařů. Natáčely se tu hlavně pohádky (třeba *Peklo s princeznou*), především pak jedna z nejslavnějších ozdob českých pláten a obrazovek – legendární *Pyšná princezna*. Ano, právě tady mleli Krasomila s Miroslavem začátkem padesátých let mouku. O nějakých pětapadesát let později se tudy ale procházela – a dokonce se koupala v kamenické tůňce – skvělá herečka Kate Winslet a dělala to tak neodolatelně, že za to dokonce získala Oscara. Tedy, nejen za to – za celou roli tajemné Hanny ve filmu *Předčítač*. Filmaři tehdy přejeli od Dolského mlýna i do vesničky Sněžná u Krásné Lípy, kde se natáčelo u líbezného kostelíka Panny Marie Sněžné. Další světový velkofilm se natáčel vzdušnou čarou jen pár kilometrů odtud, na slavné Pravčické bráně. Na skalní most se sice už od roku 1980 nesmí, hollywoodský štáb ale dostal výjimku, a tak se tu mohla čtveřice dětí procházet spolu s mluvícími bobry a pozorovat zimní krajinu, dotvořenou už ovšem ve studiu. Ano, uhodli jste – *Letopisy Narnie – Lev, čarodějnice a skříň*. A vzpomínáte na fauna Tumnuse, který ukryt pod deštníčkem vede malou Lucy do své sluje? To jsme se zase posunuli o kousíček dál, do podivuhodných Tiských stěn, skalního města, které v Narnii hrálo bez jakýchkoli úprav. Ostatně i druhý díl letopisů *Princ Kaspian* se točil nedaleko, konkrétně kousek od Ústí nad Labem. Z Erbenovy vyhlídky nad městem je to sem po zelené značce nedaleko – stačí projít Chuderovem a u místa zvaného Neznabohy přehlédnout prostornou louku, tedy vlastně bájné místo Narnie, kde se odehrála velká bitva.

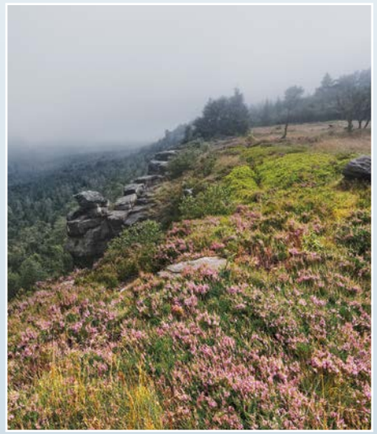

KOLJA A TŘI MUŠKETÝŘI

Omamné České středohoří vůbec nabízí filmařům velice pestře prostřený stůl. V Úštěku na náměstí zpívala Zuzana Norisová své neodolatelné Š-Š-Š při natáčení *Rebelů*, procházel se tu malý *Kolja*, aniž tušil, že i na Úštěk proto později padne oscarový lesk (pamatujete na otázku Ladislava Smoljaka určenou Zdeňku Svěrákovi: „Tak co, ještě hraješ mrtvolám?“), na nedalekém Helfenburku se natočilo bezpočtu pohádek… Když už jsme u pohádkového světa, vypravme se do dvou mimořádně filmově vytěžovaných zámků – do rokokových Ploskovic (*Princ a Večernice, Jezerní královna, Deváté srdce* – ale také Havlovo *Odcházení*, *První republika*, *Červený bedrník* nebo seriál BBC *Tři mušketýři*) a barokních Libochovic (*Jezerní královna, Zámek v Čechách, Princ a já, Hodíme se k sobě, miláčku…*). Nedaleký klášter v Doksanech posloužil už zmíněnému britskému seriálu *Červený bedrník* – především jako popraviště s hrůznou gilotinou, v nádherném britském filmu *Plunkett and Macleane* tu zase probíhal střelecký souboj, chodili tudy *Král Ubu*, *major Zeman* i rozkošná Libuše Šafránková při natáčení seriálu *Náhrdelník*. Americký štáb na čas obsadil i pevnostní město Terezín, aby tu natočil řadu sekvencí do filmu *Na západní frontě klid*. Zdejší Malá pevnost samozřejmě poskytla kulisy k mnoha filmům z chmurného období druhé světové války. Hojně se natáčelo i v Zubrnicích, jejichž středobodem je skanzen historické vesnice (*Rebelové, Lidice, Dešťová víla*), i v nedalekém Levíně. Tady se prohánělí malí uličníci v české variaci na příběhy Toma Sawyera, nesmrtelné dětské klasice *Páni kluci*. O krásách kláštera v Oseku také netřeba nikoho přesvědčovat. Točil se tu například film *Kukačka v temném lese*, ale také scény z válečného eposu *Na západní frontě klid*. Naprostým rájem filmařů je město Žatec. Tady se točily desítky a desítky filmů. Oblast kolem Chelčického náměstí, Nádražních schodů, Žižkovy ulice, synagogy, kostela Nanebevzetí Panny Marie i náměstí Svobody, to všechno jsou místa, kde se začátkem osmdesátých let procházela Barbra Streisand převlečená za chlapce ve skvělém filmu *Jentl*, v jedné z žateckých uliček zpívala Marseillaisu i Marion Cotillard v roli *Edith Piaf* – a vyzpívala si Oscara. Kněžskou branou projížděl Červený bedrník ukrytý ve voze, uličkami kolem ní sprintoval mladý *Indiana Jones* i *Oliver Twist*, kolem zdí se plížil Liam Neeson v kůži Jeana Valjeana – a byl by to ještě dlouhý výčet filmových titulů realizovaných v Žatci. Na závěr turisticky atraktivních lokací jsem si nechal zámek Krásný Dvůr. I tady se pilně natáčelo, nicméně jedna sekvence je bezesporu nezapomenutelná. Rudolf Hrušínský ve filmu *Jak básníkům chutná život* vášnivě maluje. Kdo by si nepamatoval stěny vyzdobené desítkami vedut jeho jediného životního tématu – krásnodvorského zámku.

UTAJENÁ FILMOVÁ MÍSTA

Pak jsou ale samozřejmě místa, kam turisté, na rozdíl od filmařů, moc neproudí. Třeba pro vás budou tajným tipem na výlet. Začít můžeme na půvabném nádraží v Křimově v podhůří Krušných hor, kam sejděte nádherným Bezručovým údolím kolem vodní nádrže Křimov a zavzpomínejte na scény z filmů *Božská Ema* nebo *Želary*. Západně odtud, v malebné krušnohorské obci Kovářská se vám možná bude zdát, že jste zahlédli Karla Rodena ve staré nádražácké uniformě, protože právě tady se natáčel film *Hlídač č. 47*. Objevná může být i výprava do Lužce u Vroutku nedaleko Lubence. Zdejší zámek po dlouhých letech zase procitá, rozběhly se jeho opravy. Točil se tu v podstatě celý vynikající Vláčilův film *Adelheid* a v okolních lukách a lesích i některé scény nejpopulárnější české pohádky *Tři oříšky pro Popelku*. Na závěr ještě zajeďme do Kostomlat pod Milešovkou. O zdejším kostele píšu na jiném místě, nás teď ale zajímá neskutečně malebná a veskrze romantická mohutná zřícenina hradu Kostomlaty, který mnozí vlastivědní autoři ztotožňují s bájným hradem Sukoslav, známým z kronik Václava Hájka z Libočan. Tady se natáčela pohádka *Nejkrásnější hádanka*. My máme tu výhodu, že od té doby už došlo k dostavbě zdejší věže, takže na ni lze vystoupat a z ochozu kamenné věže se rozhlédnout po Českém středohoří. A to je, věřte, film, jaký nikdy nikdo natočit nedokáže.

Příběh krásného Floriána

Na kraji Ústí nad Labem, ve čtvrti Krásné Březno, v místech, kde by to mnohý ani nečekal, můžete se setkat s krásou. Ten zážitek vám vezme dech. Vím, co píšu – zažil jsem to. Kostel svatého Floriána je dnes národní kulturní památkou. Zaslouží si to. Je totiž jedinečný, raritní. Něco takového jinde v Česku prostě neuvidíte. Navíc měl neobyčejné štěstí. Je totiž součástí areálu krásnobřezenského zámku, v němž sídlí územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu. A to dá rozum, že když památkáři opravují objekt, který mají ve správě, že to udělají vzorově. Obnova kostela byla dokončena nedávno – turisté tenhle klenot teprve objevují. Tak přijměte pozvání a buďte mezi prvními, kdo tuhle krásu ocení.

PŘÍBĚH ZASKOČENÉHO KAMENÍKA

Psal se rok 1603, když se kameník Hans Boge přiharcoval ze saské Pirny do obce Březnice (dnes Krásné Březno) k právě dostavěnému luteránskému kostelu prodchnutému úctou k Panně Marii a jejímu synovi. Spatřil stavbu vybudovanou v duchu stylu, jemuž dnes říkáme saská renesance. Je to specifické spojení prvků renesančních a gotických postupů – vlastně jakási první vlna pseudogotiky, odborněji řečeno historismus. Hans vešel do chrámu a povzdechl si. Kostel měl plochý dřevěný strop. Nebylo to nic, s čím by se už nebyl setkal, ale čekala ho práce – no jak na kostele. Nad sakrálním prostorem bylo totiž vystavěno ještě další patro. Luteráni byli pragmatici, a tak když už se stavělo… Prostor sloužil patrně jako knihovna, dost možná i archiv. „Musíš prostě tu klenbu do chrámu nějak dostat," znělo zadání pro poněkud rozmrzelého mistra kamenického. Podařilo se. Ta klenba je úžasná. Je vlastně jakousi nápodobou kazetového renesančního stropu, ovšem případně zaklenutého. Ozvláštněna je mariánskými symboly stolisté růže metamorfované do zdobných dřevěných „trnů". Už klenba sama o sobě by stačila na pozoruhodnost kostela, ale jí všechen ten půvab teprve začíná.

NEOBYČEJNÝ KUMŠT MISTRA MELCHIORA

Svobodný pán Rudolf z Bünau, který nechal kostel vystavět, to neměl jednoduché. Císař Rudolf II. mu celý projekt málem smetl ze stolu. Nakonec ale ke stavbě svolil, nicméně s podmínkou, že nepůjde o veřejný kostel, nýbrž pouze o soukromou zámeckou kapli bez stálého duchovního, určenou jen pro panstvo a služebnictvo. Něco jako by se v něm vzepřelo. Rozhodl se, že oltář, kazatelna a varhany – jediné zdobné prvky v jinak luteránsky asketickém kostele – skutečně budou mistrovská díla. Povolal tedy Melchiora Kuntzeho, uznávaného sochaře z Freibergu, a zadal mu práci do značné míry neslýchanou. Oltář zdobený reliéfy na motivy z Kristova života s dominantním tématem genealogického stromu Spasitelova rodu. To by v luteránském stánku nebylo nic až tak zvláštního. Šokující však byl požadovaný materiál – alabastr. To bylo opravdu smělé, vlastně přímo drzé, neboť z alabastru podle nepsaného práva byla vytvářena díla pouze pro samotného kurfiřta! To je také důvod, proč je tenhle oltář takovou raritou. Melchior mistrovsky pojednal motiv Jišajova stromu, který zpracovává legendu o Jišajově snu. Podle té se otci pozdějšího krále Davida zdálo, že z jeho těla vyrůstá strom, jehož větve tvoří následující generace rodu, tedy předci vyvoleného Mesiáše. Až budete před skvostně obnoveným oltářem stát, nebudete věřit té filigránské práci s alabastrem, té dokonalosti a sochařskému mistrovství provedenému na tak malé ploše. Mistr Melchior zpracoval ještě další motivy z Kristova života – část z nich umístil přímo na oltář a zbytek, pašijové scény, na dřevěnou kazatelnu. Kazatelna byla sice časem sejmuta a nahrazena pískovcovou, reliéfy jsou ale zachráněny. Originály jsou uloženy v ústeckém muzeu a zdi kostela zdobí až zarážejícím způsobem dokonalé kopie. A nejsou to díla ledajaká – jde o zcela unikátní soubor renesančních alabastrových reliéfů, který zobrazuje celkem šestadvacet scén ze života Ježíšova, což dělá z kostela svatého Floriána jedinečnou památku na pomezí Čech a Saska.

KUDY KAM

Krásné Březno najdete na okraji Ústí nad Labem, budete-li sledovat tok řeky Labe. Areál zámku s kostelem je u Podmokelské ulice. Mimo běžnou otevírací dobu si dohodněte vstup s průvodcem na čísle +420 472 704 800. Touto sezonou navíc začíná pro skupiny možnost on-line objednání prohlídky na adrese www.kostel-krasnebrezno.cz.

PODMANIVÁ MALEBNOST INTERIÉRU

Podobně zajímavý je i příběh varhan. Ty byly původně velmi zdobné, v renesančním duchu, s křídlovými dveřmi, umístěné netradičně na jižní stěně kostela, proti hlavnímu vchodu. Později byly nahrazeny jinými, už tradičně osazenými naproti oltáři. Dnes tu můžeme vidět nádherný zdobený rokokový nástroj z dílny Martina Palečka z Rožmitálu. Je plně funkční a má nádherný zvuk, o čemž je možné se přesvědčit při varhanních koncertech. Nevelký interiér kaple-kostela je ale zajímavý i tradičními luteránskými emporami, tedy v patrech budovanými galeriemi. Vstupy na empory (zejména na severní) se totiž proměňovaly v závislosti na běhu času. Hodně změnily povodně, které ke kostelu přinesly tak obrovské množství zeminy, že se musela dělat stavební opatření venku i uvnitř, aby se kostel vůbec dal používat. Jeden čas se dokonce do kostela vstupovalo oknem! Všechny ty úpravy ale nějakým zázrakem harmonicky srostly a vytvořily souladný celek, co souladný – neskonale půvabný a lehce pitoreskní. Krátce a dobře – tenhle kostel je vážně, jak to napsat, aby to nebylo příliš bombastické… Už vím – bombastický! Až se totiž do sytosti vynadíváte na oltář (a to bude trvat, věřte, dlouho), necháte na sebe působit intimitu chrámového prostoru (vím, že je to protimluv, ale tak to tady prostě je), pokocháte se krásnou gotickou madonou a prozkoumáte všechny reliéfy, čeká vás expozice o historii a rekonstrukcích kostela a dostanete se i do onoho světského patra nad lodí (dnes je tu lapidárium stavebních prvků), necháte se okouzlit souzvukem tří nových zvonů ze slavné dílny rodu Manoušků a k tomu všemu budete poslouchat řetězec příběhů, který tenhle kostel obepíná. Kostel je totiž otevřen celoročně (kolik dalších takových kostelů v Česku je?), v sezoně je tu o víkendech a pondělcích stálý průvodce, v ostatní všední dny a mimo sezonu pak stačí zavolat nebo se on-line objednat. Nádavkem ještě informace o tom, že kostel samozřejmě dál plní i svou liturgickou funkci. Po Bílé hoře, když museli luteránští páni z Bünau z Čech odejít, začaly se tu sloužit katolické mše, v roce 1897 pak byl kostel zasvěcen svatému Floriánovi a pravidelné mše se tu konají dodnes. Tak přijďte, kochejte se, vnímejte – a šiřte zprávu o krásném místě v Krásném Březně dál.

Do Litoměřic na Štěpána

Svatý Štěpán je patronem litoměřické diecéze. Když se tedy ve zbrusu novém diecézním pivovaře vaří pivo, nese logicky jméno ukamenovaného mučedníka. A je báječné! Poprvé zlatavě naplnilo půllitry – no, hádejte kdy. Na Štěpána, tedy 26. 12. 2015. Biskupský pivovar U svatého Štěpána ale nabízí i další pivní variace a také výbornou kuchyni. Pojďme ale popořádku.

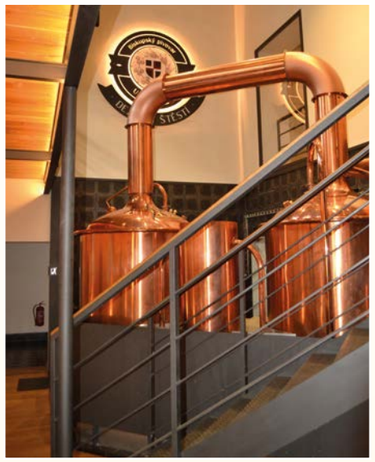

OD NÁPADU K PRVNÍMU PŮLLITRU ZA NECELÝ ROK

Když v roce 2002 opustil teologický konvikt budovu diecézního domu Kardinála Trochty, postaveného v roce 1858 původně jako Institut pro hluchoněmé, zůstal dům prázdný. V roce 2010 tu byl vybudován jednoduchý hostel, který postupně dostával vyšší a vyšší úroveň – nový nábytek, sociální zařízení… Název hostel zůstal, ale kvalita většiny pokojů odpovídá spíše slušnému hotelu. Zdejší filozofie nicméně praví – raději překvapit, než zklamat. A zájem je obrovský. Přestože kapacita je opravdu značná, v sezoně tu bývá plno. A hosté začali být náročnější – snídaně by nebyly? A co polopenze? No a protože se právě řešilo, jak naložit s penězi z církevních restitucí, které byly vázány jako investice, zazněl nápad – vybudujme restauraci s minipivovarem. Pravda, tradice litoměřické diecéze je veskrze a výhradně vinařská, ale proč nevytvářet tradice nové? Začátkem roku 2015 se tedy začalo s přestavbou lidové jídelny i dalších přilehlých prostor, které ve všem všudy zachovávaly ducha let dvacátých – prostě retro jako vyšité. To se mělo změnit a mělo se to změnit velmi rychle. Jinde by se to možná vleklo, ale tady? Přestože přestavba byla opravdu gruntovní, už v květnu byla hotová kuchyně, v létě ostatní prostory, v listopadu byla otevřena restaurace a na Vánoce už se čepovalo pivo.

KLASICKÝ LEŽÁK A KACHNA V LOKŠI? PROSTĚ SEN

Až sem zavítáte, budete překvapeni. Interiér je citlivě laděn do dob první republiky, kombinace dřeva a mosazi dodává přídech starých časů, zářící měděné varny rostoucí z podzemního podlaží do patra starosvětskost přiživují, ale už velkorysý bar s velkou tabulí popsanou aktuální nabídkou restaurace vás spolehlivě přenese do horoucího dneška. Sládek Miloslav Došek pedanticky pečuje o proces výroby a zrání piva. Ať si poručíte dvanáctku Štěpána, jedenáctku Děkana nebo desítku Vikáře, vždycky dostanete klasický spodně kvašený ležák, mimořádně pitelný, nefiltrovaný, nepasterizovaný. Ve spodním podlaží se můžete usadit u dvou stolů se zapuštěnými pípami a spolu s kamarády holdovat samovýčepu. Protože restaurace funguje nejen jako doplněk pivovaru, ale také jako servis pro ubytované hosty, nešli tu cestou „něco k pivu“, ale pustili se odvážně do moderní verze české kuchyně postavené na principech čerstvosti, domácí výroby, regionality i sezonnosti. A věřte, že tým šéfkuchaře Davida Kočovského vytváří trendy menu, jaké nemá v Litoměřicích (i širokém okolí) obdoby. Dokonce i obědový jídelníček nese prvky velmi slušné gastronomie. A co si tu dát z hlavní nabídky? Určitě kachnu v župánku z křehoučké lokše, daňčí kýtu se šípkovou omáčkou, grilovaná kachní prsa v šouletu, flank steak v pikantní salse s červenou čočkou, skvělá jsou ale i vepřová žebra, koleno nebo třeba borůvkové knedlíky. V letní sezoně už bude fungovat prostorná terasa, a když se vám stane, že vám pivo zachutná navzdory řidičským povinnostem – můžete tu pohodlně přespat.

KUDY KAM

Diecézní dům a v něm i Biskupský pivovar najdete v centru Litoměřic v Komenského ulici snadno. Je jen pár kroků od gotického hradu a ústí k němu všechny cestičky parku Václava Havla pod litoměřickými hradbami.

Do Oseka na Ossegg

„V Oseku se už opět vaří pivo a na rozdíl od klášterů jiných některých je velmi dobré.“ Tuhle pozoruhodnou větu si zapsal v roce 1645 do deníku představený cisterciáckého kláštera v Oseku opat Knittl. Docela klidně by ale mohla zaznít i o plných 370 let později, počátkem léta roku 2015. Klášterní pivovar, v němž se pivo přestalo vařit po skončení druhé světové války, znovu ožil, dokonce v původních prostorách. Pravda, budova sladovny s úžasnými kamennými klenutými stropy ještě na svou renovaci čeká, ale tam, kde se pivo druhdy vařívalo, vaří se zas.

NEREZOVÉ PŘEKVAPENÍ

Vejdete-li dovnitř, mimoděk se zastavíte a budete si chvíli dávat dvě a dvě dohromady. Prostor pivovaru je impozantní – velká místnost s vysokými stropy je obrovskou skleněnou stěnou rozdělena na prostor restaurační s varnami a prostor výrobní s tanky. To, co vás zarazí, je barva. Varny, stejně jako tanky, jsou nerezové. Místo tradiční sluneční měděi tedy měsíčně stříbrná plocha. Vzápětí vás upoutá všudypřítomná vůně sladu. Usednete, na tácku vám přistane krásně napěněné pivo a vy budete sledovat rumraj a cvrkot za sklem, kde se sládek Zdeněk Rieger a jeho dva spolupracovníci mají co otáčet, aby uspokojili rychle vzrůstající poptávku. Tady totiž nevyznávají filozofii „co uvařím, vytočím“, naopak, už dnes zavážejí restaurace v okolí (o týden později jsem na Ossegg narazil v litvínovské Citadele), a dokonce dodávají i do obchodů – lahvují tu totiž do krásných lahví s patentními uzávěry. Pěkně jednu láhev po druhé. A jaký že Ossegg je? Osobně bych řekl, návykový. Na první dotek je pivo na patře lehounce nasládlé, má ale velmi příjemně hořký dozvuk. Jinak řečeno, není snadné zůstat u jednoho. Koneckonců to byl také jeden z důvodů, proč se tady nepokusili o svrchně kvašené moderny, ale vsadili na klasiku – čerstvé, živé pivo, plné, nefiltrované a nepasterované, prostě český ležák. A píšu-li český, mám důvod, sledujte: k r u š n o h o r s k á flájská voda, slad český, chmel žatecký – poloraný červeňák. Dokonce i u tmavých piv, kam se v drtivé většině přidávají německé chmely, sázejí výhradně na červeňák doplněný karamelem. Vědí, co dělají. Ať si tu dáte světlou jedenáctku, dvanáctku nebo třináctku, tmavou třináctku a dvakrát do roka i osmnáctku a jedenadvacítku, budete spokojeni. Jídlo je tu zatím jednoduché, jen pár tradičních dobrot k pivu – utopenec, nakládaný hermelín, vepřový výpek nebo paštika s kachními játry, doplněné o klobásu, šunku nebo koleno z grilu, nicméně do budoucna se počítá s rozšířením do vedlejších prostorů, kde bude velká restaurace s kuchyní.

KUDY KAM

Areál cisterciáckého kláštera je středobodem Oseka, ten prostě minout nemůžete.

NEJEN PIVEM ŽIV JE ČLOVĚK

Přijedete-li do Oseka v sezoně, je ovšem daleko pravděpodobnější, že se usadíte na prostorné a velmi útulné zahrádce před výčepem. Odměnou vám bude výhled, jaký dozajista žádná jiná restaurační předzahrádka nenabízí. Sedíte na obrovském klášterním dvoře s očima upřenýma na budovy prelatury, konventu a především na klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie a máte neodbytný pocit, že před vámi defiluje více než osm set let historie, tak dlouho už totiž klášter v Oseku stojí. Chcete opravdu dobrou radu? Ještě než zcela podlehnete chuti a vůni zdejšího piva a vaše receptory už nebudou schopny vnímat krásu a vznešenost, zajděte do informačního střediska, které najdete na stejném klášterním dvoře. Tady se vás ujme některá z průvodkyň a uvede vás do ztichlých a důstojných prostor původně románského, barokně přestavěného chrámu, do zaklenuté křížové chodby i do gotické kapitulní síně.

Za krásami Brány do Čech s rodinou Svozilových

Laskavý čtenář časopisu Brána je teď srdečně zván, aby se seznámil s rodinou Svozilových. Pokud snad bude někdo přemýšlet, proč je právě tahle, a ne jiná rodina vybrána jako reprezentant všech rodin, párů, skupin a part, které se rok co rok vydávají na dovolenou do některého z koutů Brány do Čech, a proč by vás právě jejich cestovní deníky měly zajímat – vysvětlení je nasnadě. Rodina Svozilových totiž neexistuje.

KNÍŽKA, KTERÁ MLUVÍ

Všechno to začalo, když Filip Brodský (v té době ředitel destinační agentury České Švýcarsko) přišel s nápadem na úplně novou formu turistického průvodce. Fiktivní rodina putuje po atraktivních místech kraje a píše si o tom cestovní deník. Nezaznamenávají si jen místa, kde byli, je to i vyprávění o nich samotných, o tom, co prožívají a cítí. Čtenář tedy sleduje rodinná potěšení i trampoty a jaksi mimochodem se dozvídá o úžasných a navštívení hodných místech. Kresby a rodinné fotky doplňující deník jsou navíc vybaveny komiksovými bublinami, anebo dokonce „mluví“ – jsou totiž doplněny QR kódy, takže stačí chytrý telefon s aplikací, a poslechnete si dialog, který souvisí s tím kterým snímkem. Dobrý nápad, ne? Možná si teď říkáte, když je to ale fiktivní rodina… Správná úvaha. Vyfasoval jsem itinerář, sbalil si bágl a vyrazil. Netrvalo dlouho, a Svozilovi jako by se mnou opravdu putovali. Vážně jsem si brzy připadal solidně schizofrenní – deník totiž střídavě píšou různí členové rodiny. Protože jsme ale chtěli celou věc dotáhnout co nejdál, našli jsme představitele jednotlivých členů rodiny, vozili je po uzlových místech cesty, fotili je a kreslíř Petr Herold pak podle fotek rodinu pečlivě překreslil do krajiny.

První cestovní deník se jmenoval Okolo Českého Švýcarska a zaznamenával zážitky Svozilových z Děčínska, Benešovska, Krásnolipska a Šluknovska. No a protože čtenáři si nápad pochvalovali a zhusta se podle deníku i řídili, vydali se Svozilovi o rok později na dovolenou zas – tentokrát do úžasné pahorkatiny, která nemá na světě obdoby. A tak vznikl deník S praotcem Českým středohořím. On totiž rodinku doplnil děda, takže vlastně praotec rodiny, jménem Josef Čech, který realizoval svou touhu „vyvést svůj kmen na Říp“ a při té příležitosti probádat i široké okolí. A tak se s rodinou dostanete do Ústí nad Labem a jeho nádherného okolí, do zoo i do vesnického skanzenu v Zubrnicích, užijete si hromadu dětských povyražení (rodinu totiž tentokrát doprovází i malá Natálka), budete se plavit Portou Bohemikou po Labi, drápat se na Milešovku, Říp i Radobýl, objevovat hrady, zámky, alchymistické dílny, užívat si ve vinařství, sportovat na veslařském kanálu v Račicích, prozkoumávat středověký Úštěk, dobývat Opičí hrad, hledat české granáty, necháte se okouzlit historií nádherných Litoměřic, vyrobíte si vlastníma rukama papír, vydáte se na ledovou horu i za Janem Žižkou, utkáte se s piráty a zjistíte, že Terezín nabízí mnohem víc, než by člověk čekal. A to samozřejmě ani zdaleka není všechno. Ono totiž České středohoří je oblastí veskrze magickou a tajuplnou, takže se tu mohou dít věci, které se jinde nepřiházívají. Kdo ví – třeba se objeví i duch samotného praotce Čecha…

Asi by ale bylo poctivější nechat promluvit rodinu Svozilových. Ale kterou historku vybrat? Třeba tu, co si otec Jan Svozil zapsal večer po výšlapu na terase půvabného penzionu v Kocourově. Tu o zdolání Milešovky. A kdo je kdo? Lukáš je syn, středoškolák, Lucka dcera, momentálně na vysoké, o dědovi a Natálce už byla řeč.

KUDY KAM

Máte-li chuť dát si po ochutnávce celý chod, vězte, že cestovní deník S praotcem Českým středohořím seženete ve kterémkoli informačním středisku, co jich v kraji je. Ten s názvem Okolo Českého Švýcarska na vás zase čeká v „ičkách“ v dané oblasti. A že jste to vy, nebude vás to stát ani vindru. Tak ať se vám příhody Svozilových líbí!

Vyhlídková terasa na Milešovce

A pak už tedy nadešla moje Golgota, kalvárie, při níž jsem byl nucen na vrchol vynést kříž v podobě svého pupku. Ze začátku to šlo. Březové hájky, cesta lesem, což mám rád, protože nesnášim výstupy, kde je každou chvíli výhled do kraje. To potom nahoře není žádná odměna. Lukáš to napálil a zmizel nám z dohledu během chvíle. Lucka s Natálkou funí hned za mnou. Cesta se zvedá a nemilosrdně přetíná vrstevnice skoro kolmo. Přicházíme do krásné bučiny plné fantaskních kořenových soch…, a já pomalu přestávám vnímat jakoukoli poezii, protože, na rovinu, sotva lezu. Ale hrdost mi nedá. Nikdo už nemluví, i Natálka ztichla. Večer na penzionu jsme se pak po třetím pivu jeden druhému přiznali (myslím nás chlapy), že v té chvíli začaly promlouvat naše vnitřní hlasy. Vypadalo to asi takhle: Jan – „Ježíšikriste, to je strašný. Proč já tolik žeru…, pivo musím omezit, to je hnus… Hele dědek, ten maká nahoru o dva kroky přede mnou. To bude ostuda, to zas bude řečí…“ Josef – „Panebože, to je strašný, já tady padnu a už nevstanu, na tohle já už nemám věk, kdo to má udejchat… Kde je ten mladej? Tamhle za mnou… Musím vydržet, nebo bude mít kecy, že je potřeba přizpůsobit tempo seniorům. Hlavně se dořiroka usmívat. Třeba nebude vidět, že jsem dva centimetry od smrti.“ Lukáš – „No to mě nech bejt – tady to ještě stoupá! Odpočívadlo… Aspoň na chvíli – neviděj mě? Ne, dobrý. Já jsem takovej idiot. Přepálil jsem začátek, a teď sotva dejchám. Ježišmarjá, támhle už jsou! Zvedni se a makej, nebo budou starci triumfovat…“

Tak tohle zhruba nám běželo hlavou. A holky? Ty na tom asi nebyly líp, ale ty by to nepřiznaly za nic na světě. Nahoře jsme se vynořili z lesa, a spadla nám brada. Ten výhled byl až neskutečný. Hlavně tedy zpočátku, kdy se u cesty jako přízrak objevilo nejno meteorologických satelitů, přes které bylo vidět daleko do kraje, takže to trochu vypadalo, jako bychom byli na nějaké orbitální stanici ve vesmíru. Z terasy pod turistickou chatou bylo vidět celé České středohoří jako na dlani spícího obra. Kam člověk očima zabloudil, kopce, kopečky i kopečičky, skály, údolí, sem tam zřícenina… Ten reliéf byl tak pitoreskní, jako by si nějaké obří dítě hrálo u rybníka a vymodelovalo z písku nepravděpodobné tvary kuželovitých a bochníkovitých kopců.

Krušné hory s hendikepem

Krušnými horami na vozíku

Nádherné lesnaté hřebeny Krušných hor, modravý přísvit nad horskými pláněmi, nekonečné cesty úvozy a průsmyky, koruny hradů, rejdiště zimních sportů, kláštery, města, muzea a jezera v podhůří… Jasně, zase nic pro mě, řekne si dost možná ten, kdo tyhle řádky čte upoután na vozík, a už už se chystá otočit stránku. Minutku, prosím! Dejte mi šanci – tenhle článek je naopak právě pro vás! Jistě, že ne všechny, ale část krás a strhujících míst je dobře přístupná i na vozíku, s kočárkem anebo třeba tehdy, když už nohy neslouží jako dříve a každý schod je utrpením. Krušné hory totiž poslední dobou dělají hodně pro to, aby odstranily co nejvíce bariér.

BEZ BARIÉR DO MUZEÍ A ZÁMKŮ

Vůbec nejlépe uděláte, zamíříte-li ze všeho nejdříve do některého z informačních středisek. Jednak jsou tu na vás vlídně připraveni – drtivá většina z nich je bezbariérová a ve více než polovině naleznete i sociální zařízení uzpůsobené pro vozíčkáře – a jednak vám tu zdarma nabídnou opravdu velmi povedenou brožuru Do Krušných hor bez bariér, ve které najdete všechny myslitelné informace, nápady, tipy, trasy i varování. S touhle knížečkou pak můžete vyrazit na spoustu nádherných míst. Kde bychom tak začali – třeba nějaké zajímavé expozice že bychom navštívili? Můžeme začít na samém hřebeni, v Nové Vsi v Horách. Ve zdejším bezbariérovém muzeu tradičních krušnohorských dřevěných hraček budete okouzleni prostou krásou, kterou tu nejen vystavují, ale také nepřetržitě od roku 1889 vyrábějí. A když už bloumáme

po hřebenech, co takhle vlastivědné muzeum na Božím Daru? Tady se ocitnete uprostřed každodenního života předků – celé přízemí je bez problémů k dispozici. Zábavou na celý den je nekonečný svět expozic Oblastního muzea v Mostě. Obrovskou budovu až po půdu naplněnou neobyčejnými svědky minulosti si můžete prohlédnout skoro kompletně, včetně atraktivních expozic Ulriky von Levetzow nebo druhé světové války – stačí se ohlásit a požádat o přístup k výtahu. O Podkrušnohorském technickém muzeu nedaleko Mostu píšu na jiném místě – i tady se o vás postarají a nechají vás zhlédnout většinu prohlídkové trasy včetně části simulovaných hlubinných šachet. Velkým zážitkem jsou expozice v nedávno opraveném zámku Valdštejnů v Litvínově, ať už je to jedinečný Srdceraj manželů Cihlářových, historická filmová a promítací technika nebo příběh vánočního stromku – tady můžete z vozíku vidět, cokoli jen chcete.

V Oblastním muzeu Chomutov mají zbrusu nový „chodolez“, takže si užijete rozsáhlou Ströherskou sbírku lidového umění, expozici Svět Krušných hor i Lapidárium v pozdně gotické radnici. V casanovském zámku v Duchcově se elegantně dostanete do prohlídkového okruhu zahrnujícího slavnou Reinerovu fresku, barokní špitál i zámeckou zahradu. Určitě nevynechejte Dům s modrou krví v Dubí s jedinečnou expozicí historie i současnosti porcelánu, už proto, že si tu můžete dohodnout prohlídku nejsevernějšího benátského kostela na světě, který je jen o kousek dál. A co kupříkladu jeden z nejtajemnějších zámků u nás, hrdé Jezeří, o kterém už jste si taky před chvílí četli? Mají tu pro vás celý třetí prohlídkový okruh, ze kterého atmosféru zámku nasajete zcela dokonale.

ZA ZVÍŘATY, KVĚTINAMI I SPORTEM

Raději byste něco pod širým nebem? Ideální je Podkrušnohorský zoopark v Chomutově (všechno o něm je o pár stránek zpátky) anebo opravdu nádherná teplická Botanická zahrada s úžasnými skleníky i venkovními expozicemi, případně ještě Farmička u Kačky nad Litvínovem, kde se dozvíte leccos o zooterapii i farmingterapii a především si tu můžete zajezdit na koni, což je možné i v Blatně u Chomutova na Ranči u Matěje. A to už jsme rovnými koly u sportování. Lukostřelba? Disc golf? Vzduchovka?

Beze všeho – ve Sportcentru Klínovec není problém. Vodní hrátky? Samozřejmě – vydejte se třeba do Aquadromu Ana Mare v saském Geyeru, vzdáleném jen 15 kilometrů od hraničního přechodu ve Vejprtech, s výřivkami, saunami, solárii, bazény, tobogany… Ale areály vodních radovánek najdete i u nás – v Aquasvětě Chomutov nebo Aquaparku Klášterec nad Ohří. V Klášterci mimochodem zcela jistě zajeďte do lázeňského areálu Evženie, který je zcela bezbariérový a nabízí velmi pestrý program lázeňských a wellness procedur.

VZHŮRU DO HOR!

Věci neznalý člověk, plný zbytečných rozpaků, obav a naivity, o světě pohybově hendikepovaných lidí neví skoro nic. Většinou má pocit, že největším adrenalinem pro vozíčkáře je vyjížďka po městském parku. Já mám několik kamarádů na vozíku a velmi dobře vím, jací jsou to „magoři“, míněno v tom nejlepším slova smyslu. Nad jejich nápady, které pokaždé i realizují, mi často zůstává rozum stát. Upřímně řečeno, jsou v přírodě častěji než já sám a dostanou se na místa, u kterých by to člověka vážně ani nenapadlo. Zejména mají-li s sebou partu kamarádů, kteří jim tu a tam pomůžou a vynesou je třeba na rozhlednu. Myslet si, že vozíčkářům stačí pohybovat se výhradně po bezpečném asfaltu a nejlépe jen po městě, je hloupé. Jejich hendikep jim totiž nic neubírá na nadšeném srdci a dobrodružném duchu. A Krušné hory skýtají skoro nepřeberné možnosti, kam se na vozíku vydat. Dobře vím, že pro vozíčkáře je často důležitější zázemí než trasa samotná. Mít si kam dojít na toaletu, mít se kde najíst, kde zaparkovat. A i to se – zmiňovaná brožura budiž mi svědkem – v tomhle úchvatném regionu stále zlepšuje. Kam tedy na výlet? V brožuře je tipů dostatek – a to ještě nezahrnuje ani zdaleka všechny možnosti. Krásné jsou trasy z Lesné k vysílači Jedlák, z Rudolic v Horách kolem rybníka, rašelinového potoka, pod romantickými skalními útvary na Gabrielinu Huť, z Křížatek k půvabné Janovské přehradě anebo po hrázi Flájí, kde se dají podnikat i výpady do okolí, třeba k Českému Jiřetínu. Velice zajímavým tipem je výlet z Brandova do Saigerhütte v Olbernhau bezprostředně za českou hranicí. Památkový komplex obehnaný pozůstatky opevněných hradeb je připomínkou hutnické historie Krušných hor. Areál protkaný vodními kanály zahrnuje celkem dvaadvacet dochovaných budov, zbytek vycezovací huti, dům s ukázkami řemesel a hamr na měděné materiály s vodními kanály. Atraktivní a velmi fotogenické místo, kde je možné většinu objektů bez problémů objet. Už tedy víme, že je kam se jít podívat, zasportovat si i podniknout výlet. A co bydlení? I to je pro vozíčkáře často těžko řešitelný problém. Naposledy se odvolávám na brožuru Do Krušných hor bez bariér – najdete v ní totiž velmi profesionálně zpracované tipy na ubytování včetně rozměrů dveří a výtahů. Takže – vydrhnout pneumatiky a vzhůru do hor a podhůří!

PERLIČKA

Mimořádně zajímavým tipem je nabídka Autodromu Most. Tady se na vozíku dostanete na exkurzi, při níž budete moci nahlédnout i do závodnických boxů, a dokonce se (po předchozí dohodě) projedete i závodním autem. Své řidičské umění si tu můžete vyzkoušet i na polygonu.

Návrat kaváren

O tom, že se do velkých měst vracejí kavárny a že je velice trendy do nich chodit, nemá smysl polemizovat. V Praze narazíte na podobné podniky v každé druhé ulici. Jenomže návrat klidného, elegantního a trochu požitkářského životního stylu se nezastavil na hranici metropole. Pozoruhodné kavárny a cukrárny se objevují už i v menších městech a městečkách. V Českém středohoří se v poslední době objevily tři podniky, které je až hříšně příjemné navštívit – tak se nechte zlákat.

KUDY KAM

Kávu s párou najdete nedaleko Labe, pod litoměřickými parkány, v Jarošově ulici.

Cukrárna Dortletka sluší menšímu ze spojených roudnických náměstí, konkrétně náměstí Husovu.

Třebenice s voňavou Čokolatérií zase natrefíte na třebenickém náměstí, nedaleko od evangelického kostela, ve kterém sídlí Muzeum českého granátu a středohorských hradů.

KÁVA S PÁROU V LITOMĚŘICÍCH

Kdysi tu zastavovaly vlaky, dnes se tu zastavíme my. Nedaleko litoměřického náměstí, pod nádhernými městskými parkány, v budově bývalé železniční zastávky postavené v roce 1870 láká k odpočinku přívětivá kavárna Káva s párou. Zážitek to je ještě dřív, než vejdete dovnitř. Venku na vás vlídně pomrkává malá parní lokomotiva a o kousek dál můžete žetonem spustit velkou modelovou železnici. Vůně kávy vás ale vtáhne dovnitř. Nápaditý interiér v duchu poetiky dvacátých a třicátých let navrhovali přední designéři Monika a Michael Whiteovi. Mně ale ještě podstatnější připadá, že se tu okamžitě cítíte uvolněně a fajn. Nevím, jak to dělají, ale všechny dívky, které tu poletují v prvorepublikových šatičkách a s úsměvem se vás ptají, co dobrého si u nich dáte, jsou krásné (a údajně i svobodné). Co nemůžete vidět, je výrobna sousedící s kavárnou, co ale vidět můžete, jsou skvělé dorty a dezerty, které odtud putují přímo do vitríny a z té zase na váš stůl. Všechno vlastní výroba. Bezlepkové brownies, cheescake, red roibosová bábovka, dort s glazovanými pomeranči, duhový dort, lentilkové cupcaky, makovec s čokoládovou polevou, sušenky red velvet… Moderní kreativní cukrařina, splést se nemůžete. Na kávu jsou tu obzvláště hákliví a šikovní – kromě espresa vám nabídnou exkurzi do alternativních baristických metod a připraví vám kávu třeba v aeropressu, dripu nebo clever dripu. A jaká je to káva? Skvostná. Pečlivě vybíraná, pražená v předních českých a moravských pražírnách – třeba Doubleshot, La Bohéme, Cofee Source, Rebelbean, Gill´s nebo Fragaria… Vezměte si noviny, pohodlně se usaďte a jděte proti proudu doby – do klidu, pohody a bezstarostné radosti. Místo vizitky vám s účtem přinesou procvaknutou retro jízdenku a vy odcházíte do spěchajícího světa s jistotou, že se sem zase vrátíte vypřáhnout a odpočinout si.

www.kavasparou.cz

DORTLETKA V ROUDNICI NAD LABEM

Pár kilometrů proti proudu Labe, v Roudnici nad Labem, na malém náměstíčku vás čeká zážitek daleko tradičnější. Jakmile vstoupíte do cukrárny Dortletka, postaví se vám do cesty vitrína plná té nejslavnější české klasiky. Na tu tady sázejí především – větrníky, rumové punčáky, špičky, rolované štafetky anebo věnečky připravované podle původní receptury – s červenou marmeládou potaženou fondánem. Všechno do důsledku poctivé a fortelné. I vlastní kreativita zdejších cukrářů je v podobném duchu. Ochutnejte třeba Říp, zejména pokud máte slabost pro chuť broskví a marcipánu. Největším hrdinou je ale malý, nenápadný, nicméně chuťově i strukturou omamující dezert – dortletka. Kde se vzala? Inu, to kdysi manželé Vopálenští, Josef a Žofie, měli pekařství ve Vídni. Požár a nenechaví zloději je přiměli k návratu do staré vlasti, do Kostomlat pod Řípem, kde pokračovali v pekařském díle. Dospělé dcery směly zůstat ve městě na Dunaji, ale dospívající synek musel s nimi. Brzy se oženil a přivedl do rodinného podniku švagra, výborného cukráře, který krom jiných dobrot začal dělat i bílkové pusinky spojené tajným kávovým krémem a obalené ve směsi piškotů a kávy podle receptu dovezeného paní Žofií z Vídně. Dortletky. Padesátá léta udělala přítrž drobnému podnikání, a tak se k rodinné tradici vrátila až paní Michalcová – pravnučka manželů Vopálenských. S dortletkou má sympaticky neskromné plány – chce, aby se jednou stala tím, čím je makronka pro Francouze. Není to nereálné, zájem je z celé republiky a nadšení je všeobecné. A navíc je dortletka ověšená cenami – Regionální potravina, Regionální produkt Českého středohoří… Útulná cukrárna opravdu jako by stála někde nedaleko Prátru v dobách první republiky. Na stěnách rodinné fotky z té doby, jednou měsíčně divadlo, beseda nebo koncert doslova na pětníku, atmosféra přirozené pospolitosti a nebesky dobré dorty. Sanatorium pro duši. Takových míst je málo.

www.dortletka.cz

ČOKOLATÉRIE V TŘEBENICÍCH

V srdci Českého středohoří, na dohled od Hazmburku i Milešovky, na úpatí vrchu Košťálova, v úhledném městečku Třebenice proslaveném českými granáty čeká vás zvláštní zjevení. Uprostřed krajiny české až do morku kostí závan prosluněné Provence. Uprostřed náměstí domeček jako z přímořského letoviska – a přece sem svrchovaně sedne a patří. Malá městečka přece nemusejí mít jen konzum a hospodu, i tady žijí lidé, kteří mají rádi krásu, radují se ze života a mají slabost pro čokoládu. A právě vůně báječné čokolády se line ze dveří třebenické Čokolatérie a táhne kolemjdoucí za nos k několika stolkům před domem, ale ještě spíš dovnitř, do moderního a velmi zajímavého interiéru s úžasně pohodlnými křesílky, kde vám s úsměvem nabídnou snad všechno, co můžete od čokolády čekat. Úžasná je horká čokoláda, kterou tu podávají se sadou koření, takže můžete experimentovat jako alchymisti s masalou, solí, chilli, citronovým pepřem nebo skořicí. Nebo si dejte zdejší slaný karamel, případně některý z dortů, které si s láskou sami pečou, ochutnejte čokolízátka, sušenky, výborné domácí limonády… Největší pýchou jsou ovšem čokoládové lanýže nepřeberných chutí a podob. Ty můžete nejen

mlsat, ale zajít se dokonce podívat přes sklo, jak je usměvavé čokolatiérky vyrábějí! Dodám-li, že tu používají výhradně nejkvalitnější čokoládu od belgických, italských a francouzských dodavatelů, že většina ostatních ingrediencí je z okolních sadů a luk, že tu můžete ochutnat skvělou griotku z ručně sbíraných višní ze sadů v okolí, že hruškovice přidávaná do některých lanýžů je ze stromů v nedaleké obci Hrušovka, domácí jablečný čaj zase ze slavných třebenických jablíček, pochopíte, že rada zastavit se tu na porci sladkého hříchu je nad zlato. Člověk tu zapomene na svět, který se proměnil v blázinec, a u vytržení sleduje, že tady se lidé spolu ještě baví z očí do očí, a nikoli z displeje na displej. Může za to dobrodiní čokolády i genius loci toho kouzelného domku.

www.cokolaterie-trebenice.cz

Jak sokoli k novému domovu přišli

Připadá mi velmi nespravedlivé, že většina lidí ani netuší, že sokol stěhovavý, tenhle nádherný a inteligentní pták, v šedesátých letech v Evropě v podstatě vyhynul. Zbylo jen pár roztroušených jedinců, u nás ani jeden. Mohl za to člověk, kdo jiný. Konkrétně masivní používání pesticidu DDT. Když bylo jeho používání zakázáno, bylo už skoro pozdě. A byl to zase člověk, který jediný mohl sokolům pomoci vrátit se do původních míst. Začalo se s vypouštěním ptáků do volné přírody. Šlo to pomalu a nepříliš úspěšně. Co nakonec významně pomohlo, bylo pro mnohé obrovským překvapením. Industriální stavby, především komíny elektráren a tepláren. Sokol je prostě chytrý pták a dokáže se přizpůsobit. A tak se ukazuje, že ne všechno, co člověk v minulém století „nastavěl přírodě do cesty", musí jí být jen na škodu.

ZAČALO TO V TUŠIMICÍCH

V dosti děsivých sedmdesátých a osmdesátých letech to pochopitelně nešlo. Teprve když se v letech devadesátých začalo jednak s modernizací především uhelných elektráren, a potom s postupným osazováním komínů a výškových budov speciálními budkami, začali se sokoli vracet. A tak je tu další, pro mnohé nečekaný pomocník – elektrárenská společnost ČEZ. Do modernizace svých elektráren investovala za posledních dvacet let přes 150 miliard. Začalo to odsiřováním, dnes se dokončuje program obnovy zdrojů, tedy výměna zastaralých technologií za nové a ukončování provozu už nevyhovujících zařízení. To všechno přineslo výrazné snížení emisí oxidu síry (o 98 %), oxidu dusíku (o 73 %) i tuhých znečišťujících látek (o 97 %). Najednou tu mohou volně dýchat nejen lidé, ale i ptáci. A sokol to okamžitě využil. Druhý přínos společnosti ČEZ je ve vstřícnosti ke snahám ornitologů. Když se v roce 2010 v Tušimicích boural zastaralý, 300metrový nejvyšší komín v republice, ukázalo se, že se na vrcholku zahnízdil párek sokolů. Šlo mimochodem pravděpodobně o evropský rekord ve výšce hnízdění sokola stěhovavého. „ČEZ se zachoval úplně příkladně. Zastavil stavbu, a než se potvrdilo, že vejce jsou zastydlá, čekal. Pak se hned začalo řešit, jak sokolům pomoci, až bude komín zbouraný, a tehdy se vyvěsily první budky. Sokolům se v podstatě okamžitě zalíbily. Tím byla nastartována spolupráce, která je od té doby vážně ideální. Od loňska navíc ČEZ nepodporuje jen osazování budek, ale i monitoring, což je nesmírně přínosné," říká ornitolog Václav Beran.

ZE SKAL NA KOMÍNY

Abychom se trochu více zorientovali – sokol stěhovavý historicky hnízdil ve skalách. V Německu a Polsku existovala i populace hnízdící na stromech – a dnes tam ornitologové sokoly znovu „učí", jak se to vlastně dělá, a mají úspěch. Lidé i sokoli. V Německu se vůbec sokolům daří a pomalu svou populaci rozšiřují na východ. Doslova kilometr po kilometru. Nejdřív obsadili přirozené prostředí, tedy skály a skalní města na severozápadě Čech. Neměli to tu ovšem jednoduché. Na jedné straně jim člověk pomáhal, na druhé škodil. Ono je tomu těžko uvěřit, ale existují případy vykrádání sokolích hnízd, a dokonce odstřelu dospělých jedinců. Proč? Když se na skále objeví sokoli a zahnízdí, uzavře se skála na tři měsíce pro lezení. A jsou takoví „horolezci", kteří se s tím nehodlají smířit. Člověk, to prostě občas nezní moc hrdě. Navíc i turisté a horolezci s dobrými úmysly sokoly nevědomky plaší. A tak se ptáci začali poohlížet i jinde. A došli k překvapivému závěru. Zdaleka nejbezpečnější, neboť

v podstatě nenavštěvované, jsou komíny a chladicí věže. Čím vyšší, tím lepší. Nadto jsou většinou v rovině, kde je nesrovnatelně víc kořisti. Jsou tu i smetiště, na kterých se živí spousta ptáků. Pro sokoly ráj. Oni totiž loví výhradně v letu. Kdyby chtěli ulovit něco na zemi, zabijí se. Loví střemhlav a podle posledních měření dosahují rychlosti až kolem 400 kilometrů za hodinu! A největší pochoutky? Holubi, ale i racci a menší ptáci. Nestavějí si hnízda (maximálně občas z nějakého vyženou krkavce a zaberou jim ho). Vejce nakladou na skalní římsu. Ty ale na komínech nejsou. Sokoli jsou nicméně vynalézaví. Už zmíněný první pokus v Tušimicích umožnil smotek kabelů. Jakmile jim ale lidé nabídli hliníkové krychlové budky o straně 60 cm, okamžitě je využili. „Občas, když jedu někam jednat o možnosti umístit budky, sedí už sokoli na komíně a čekají, jak dopadnu," vypráví Václav Beran. Ona taková budka slouží dlouho. Sokoli žijí až dvacet let a na jednom místě hnízdí klidně i deset let. Geneticky jsou vybaveni touto praxí: vyvedou mladé, naučí je létat a starat se o sebe – a pak je zaženou. Na místě zůstávají jen rodiče. Tak nedochází k degeneraci populace. A teď další důkaz úžasné sokolí přizpůsobivosti. Když začali hnízdit v průmyslových areálech, ve volné krajině i ve městech, všimli si, že je tu i v noci značný světelný smog, a je tudíž docela dobře vidět. A začali lovit v noci, což původní populace nikdy nedělala. Jídelníček tak byl rozšířen například o netopýry a v noci migrující ptáky. Zajímavé je i to, že sameček je podstatně menší, a když samice sedí na vejcích, loví a přináší jí potravu. „Loví spíš menší ptáky přiměřené své velikosti, ale dobře ví, že největší pochoutka je holub. Když ale uloví pořádný kus, často ho prostě neunese. Nedávno jsem viděl půvabnou rodinnou scénu. Sameček ulovil holuba a vyvláčel ho na nejnižší ochoz komína. Složil ho tam a řval nahoru na samičku, že jestli chce holuba, ať si pro něj laskavě zaletí, on že se s tím tahat nebude," dokazuje mi Václav Beran, že život ornitologa je někdy velmi zábavný.

KRITICKY OHROŽENÝ DRUH MÁ NADĚJI

A jak to tedy s návratem sokolů vypadá? Dobře. Nicméně je to hlavně otázka času, sokol je pořád kriticky ohroženým druhem prvního řádu. Na území Česka dnes hnízdí zhruba 82 párů. Pokud jde o industriální stavby, má jasný primát Ústecký kraj – hnízdí tu dvě třetiny párů. Abyste rozuměli, sokol je tvor teritoriální, takže každý areál unese jen jediný pár. Abychom se vrátili k zařízením ČEZ – v současné době tu sokoli hnízdí v Tušimicích, Prunéřově, Počeradech, Trmicích a Ledvicích, a plánují se další místa. Komíny a chladicími věžemi to ale nekončí. Sokoli prostě objevili krajinu mimo skály a jejich přizpůsobivost vzrůstá. Posledním objevem sokolů v Německu jsou sloupy velmi vysokého napětí. „Tady by to taky šlo, ne?" pokřikují na ornitology, kteří ochotně připevňují budky i sem – a sokoli se učí žít i tady. Dívat se na sokola v letu, vidět ho, jak loví v prudkém střemhlavém pádu, slyšet jeho skřípavý hlas, to je zážitek, o který bychom se neměli nechat ochudit. Sokoli se bez naší pomoci prostě neobejdou. Tak na to pamatujme a buďme k nim ohleduplní. Až v době od března do května někde v přírodě narazíte na informace o hnízdících sokolech, respektujte je a přejte opeřeným krasavcům klid.

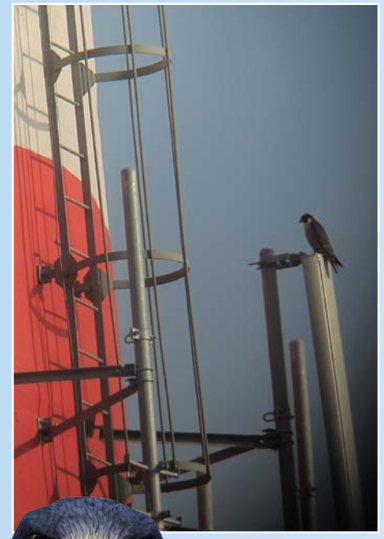

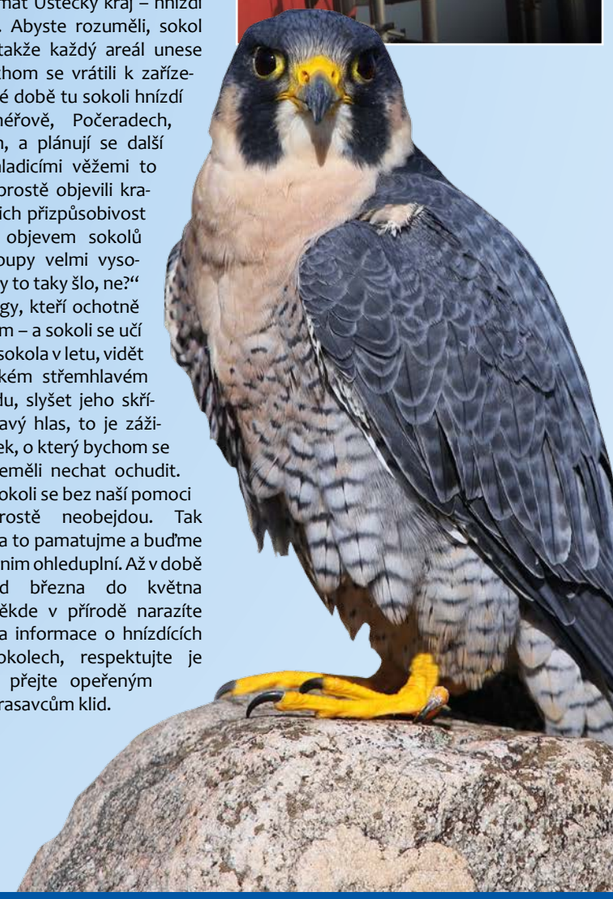

Mapa

Dresden
Stolpen
Oppach
Heidenau
Pirna
Elbe
Bad Schandau
Königstein
diswalde
Šluknov
Dolní Poustevna
Mikulášovice
Rumburk
Krásná Lípa
Varnsdorf
Doubice
Jiřetín pod Jedlovou
Chřibská
Hřensko
Mezní Louka
Vysoká Lípa
Jetřichovice
Kytlice
Česká Kamenice
Nový Bor
Děčín
Tisá
České Švýcarsko
Labe
Altenberg
Zinnwald
Benešov nad Ploučnicí
Horní Police
Česká Lípa
Chlumec
Moldava
Dubí
Ústí nad Labem
Verneřice
Marienberg
Teplice
Osek
České středohoří
Úštěk
Annaberg-Buchholz
Litvínov
Duchcov
Krušné hory
Kostomlaty pod Milešovkou
Bílina
Velké Žernoseky
Malé Žernoseky
Litoměřice
Jirkov
Most
Terezín
Hoštka
Lovosice
Třebenice
Bohušovice nad Ohří
Štětí
Roudnice nad Labem
Račice
Chomutov
Klášterec nad Ohří
Kadaň
Ohře
Postoloprty
Louny
Charvatce
Mělník
Dolní Poohří
Žatec
Liběšice
Podbořany
Siřem
Slaný
Vltava
Lubenec
Petrohrad
Blatno
Rakovník
PRAHA

Legenda:

1. Autodrom Most
2. Bastei
3. Biskupský pivovar U svatého Štěpána
4. Boreč
5. Bořeň
6. Čokolatérie Třebenice
7. Děčínský Sněžník
8. Doerellova vyhlídka
9. Dolský mlýn
10. Dortletka
11. Dům Českého Švýcarska
12. Dymník
13. Farma Držovice
14. Farma Létající koza Břvany
15. Fláje
16. Gabrielina stezka
17. Hazmburk
18. Helfenburk
19. Hotel Ján
20. Hrad Tolštejn
21. Hradišťany
22. Jedlová
23. Jetřichovické vyhlídky
24. Kaple Nejsvětější Trojice Chlumec
25. Káva s párou
26. Klášter Doksany
27. Klášter svatého Karla Boromejského Teplice
28. Klášterní pivovar Ossegg
29. Klínovec
30. Königstein
31. Kostel Narození Panny Marie Benešov n. Pl.
32. Kostel Navštívení Panny Marie Horní Police
33. Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie
34. Kostel sv. Floriána
35. Kostel sv. Vavřince Kostomlaty
36. Kostel svaté Barbory
37. Košťálov
38. Kozí farma Nová Víska
39. Labe aréna
40. Labský kaňon
41. Libochovice
42. Lovoš
43. Městské muzeum Podbořany
44. Milešovka
45. Oblík
46. Oltářík
47. Ostrý
48. Plešivec
49. Ploskovice
50. Podkrušnohorské technické muzeum
51. Podkrušnohorský zoopak Chomutov
52. Porta Bohemica
53. Pravčická brána
54. Přírodní rezervace Dětaňský chlum
55. Radobýl
56. Raná
57. Říp
58. Sedlo
59. Selský dub
60. Selský dvůr Braňany
61. Severočeská galerie výtvarného umění Litoměřice
62. Sport areál areál Klíny
63. Sportcentrum Klínovec
64. Stateček u Lněníčků
65. Statek Oblík
66. Šaunštejn
67. Štola sv. Jana Evangelisty
68. Tiské stěny
69. Tokáň
70. Větrný mlýn Světlík
71. Větruše
72. Vodní dílo Janov
73. Vodní dílo Jezeří
74. Vodní dílo Jirkov
75. Vodní dílo Přísečnice
76. Vrch Rubín
77. Zámecké vinařství Třebívlice
78. Zámek Jezeří
79. Zámek Krásný Dvůr
80. Zámek Líčkov

DRESDEN INTERNATIONAL
MITTELDEUTSCHE AIRPORT HOLDING

Letiště Dresden International – vaše brána do severních Čech

Společnost Flughafen Dresden GmbH je dceřinou společností holdingu Mitteldeutsche Airport Holding se zhruba 1,73 milionu cestujících ročně (rok 2015). Spádová oblast letiště Dresden International, letiště krátkých cest, zahrnuje kromě německých regionů Saska a jižního Braniborska také severní Čechy v České republice a Dolní Slezsko v Polsku.

Na letovém řádu jsou atraktivní lety z nebo do metropolí v Německu a Evropě: **Amsterdam** (KLM), **Barcelona** (Vueling), **Basilej** (Easyjet), **Düsseldorf** (Air Berlin, Eurowings), **Frankfurt nad Mohanem** (Lufthansa), **Hamburg** (Eurowings), **Kolín/Bonn** (Eurowings), **Moskva-Šeremetěvo** (Aeroflot), **Malaga** (Germania), **Mnichov** (Lufthansa), **Palma de Mallorca** (Air Berlin, Germania), **Stuttgart** (Eurowings) a **Curych** (SWISS). Letiště Lipsko/Halle, které je také součástí holdingu Mitteldeutsche Airport Holding, navíc nabízí lety z/do **Istanbulu** (Turkish Airlines), **Londýna-Stanstedu** (Ryanair) a **Vídně** (Austrian Airlines). Kromě toho jsou jak z Drážďan, tak z Lipska/Halle každý den vypravovány přímé lety do prázdninových cílů u Středozemního moře, Atlantiku, Rudého nebo Černého moře.

S odletem z Drážďan nebo Lipska/Halle a s jedním jediným přestupem doletíte téměř do každé destinace v Evropě a na světě, a to díky leteckým společnostem Aeroflot, Austrian Airlines, Air Berlin, Eurowings, KLM, Lufthansa, Turkish Airlines, Vueling a SWISS. Ty nabízejí cestujícím velký počet praktických přípojů do metropolí a turistických destinací. Doby čekání na přestupních letištích jsou zpravidla krátké a velký počet navazujících letů z/do Drážďan, resp. Lipska/Halle umožňuje flexibilní plánování cesty.

Přímé napojení drážďanského letiště na dálnici A4, téměř 3 000 parkovacích míst v blízkosti terminálu a kompaktní terminál se stanicí rychlodráhy a konferenčním centrem představují ucelenou koncepci umožňující pohodlný příjezd a odjezd či konání konferencí a zasedání. Po dálnicích A4 a A17/D8 lze za zhruba 45 minut dojet z Drážďan do severních Čech. Na hlavním nádraží v Drážďanech mohou cestující přestoupit z linky rychlodráhy S2 z letiště na spoje směřující do České republiky. Jízda z letiště na hlavní nádraží trvá zhruba 20 minut. Kromě toho jezdí mezi Prahou a drážďanským letištěm několikrát denně moderní žluté autobusy společnosti Student Agency.

Jak ukazují průzkumy, letiště boduje také svým kultivovaným vzhledem a vstřícným a kompetentním vystupováním svých zaměstnanců. V novém letištním obchodě „Gate 14“ mohou cestující a návštěvníci zakoupit drobné občerstvení, nápoje, suvenýry, cestovní potřeby a naleznou zde spoustu originálních nápadů na dárky.

Své oblíbené prohlídky nabízí drážďanské letiště také v českém jazyce. Každou poslední neděli v měsíci se mohou návštěvníci zúčastnit 90minutové prohlídky, která začíná v 16.30 a vede ji česká průvodkyně. Poutavá prohlídka zahrnuje návštěvu terminálu, bezpečnostní kontrolu, jízdu autobusem k odbavení letadla a návštěvu letištního hasičského sboru. Na prohlídku je nutné se přihlásit nejpozději pět dní před příslušným datem.

Letový řád, on-line cestovní kancelář, rezervace parkovacího místa:
www.dresden-airport.de
www.letiste-drazdany.cz
www.mitteldeutsche-flughaefen.de

Letištní informace:
Telefon: +49 (0)351 881-33 60
E-mail: information@dresden-airport.de

Kontakt na prohlídky v českém jazyce:
E-mail: petra.vetrakova@dresden-airport.de

Sasko – země zámků - Objevte své království

Srdečně vítejte v Sasku – zemi zámků. Pod tímto názvem se skrývá padesát hradů, zámků, parků, zahrad a klášterů v Sasku.

Se vstupenkou (schlösserlandKARTE) můžete doopravdy ušetřit.
Vstup na 10 dní za 20 € nebo na celý rok za 40 €.

Výhody v 50 objektech

- Opravňuje k libovolně časté návštěvě 50 objektů
- Volný vstup mají také dvě děti do 15 let v doprovodu držitele vstupenky
- Vstup zdarma na všechny trvalé výstavy, resp. do vnějšího areálut objektů, zlevněné vstupné na zvláštní výstavy
- Výjimky: zlevněné vstupné v Rezidenčním zámku Drážďany (kromě klenotnice Historisches Grünes Gewölbe) a v drážďanském Zwingeru, slevy na prohlídky v zámečku Fasanenschlösschen a na Drážďanskou parkovou železnici
- 10% sleva na běžnou cenu pokoje v našich zámeckých a klášterních hotelech
- Neplatí pro akce

Film schloesserlandKARTE

Vstupenku schlösserlandKARTE obdržíte ve všech zúčastněných objektech, v předprodeji Schinkelwache na náměstí Theaterplatz v Drážďanech nebo internetu www.zeme-zamku-sasko.cz.

Schlösserland Sachsen

Litoměřice

město Zahrady Čech

ZAHRADA ČECH

KALENDÁŘ AKCÍ 2016

13. 05. – 15. 05. 2016
Autosalon na Zahradě Čech
Veteráni na Zahradě Čech
Sraz motorkářů na Zahradě Čech
Rychlá auta na Zahradě Čech
Nákladní auta na Zahradě Čech

28. 05. – 29. 05. 2016
Mezinárodní výstava psů

25. 06. 2016
Černí koně na Zahradě Čech

09. 09. – 17. 09. 2016
Zahrada Čech
40. ročník výstavy

15.10. 2016
Krajská výstava psů

08. 10. – 09. 10. 2016
Gastro Food Fest na Zahradě Čech

www.zahrada-cech.cz

JUBILEJNÍ ROČNÍK VÝSTAVY ZAHRADA ČECH, 9.–17. září 2016